

Täysistunto

Tiistai 3.11.2020 klo 14.00—20.59

6. Hallituksen esitys eduskunnalle oppivelvollisuuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi Hallituksen esitys HE 173/2020 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 1,5 tuntia. Asian käsittelyssä noudatetaan aika-
taulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja. Muutaman puhujalistapuheenvuor-
on jälkeen asiassa käydään ministerin esittelypuheenvuoron jälkeen debatti.

Keskustelu

14.02 **Opetusministeri Li Andersson** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esitys oppivelvollisuuslaiksi on tämän hallituskauden keskeisin koulutuspoliittinen uudistus. Esityksen tavoitteena on nostaa koulutus- ja osaamistasoa sekä varmistaa jokaiselle nuorelle mahdollisuus toisen asteen tutkinnon suorittamiseen. Pelkän peruskoulun oppimäärän suorittaneiden työllisyysaste on noin 45 prosenttia, kun jo toisen asteen tutkinnon suorittaneilla työllisyysaste nousee yli 70 prosenttiin. Toisen asteen tutkinnon suorittaminen edistää siis merkittävästi työllistymistä ja osallistumista yhteiskuntaan.

Nyt käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä oppivelvollisuutta laajennetaan ensi kerran sitten peruskoulu-uudistuksen ja se ulotetaan toiselle asteelle. Uudistuksen on määrä tulla voimaan vuonna 2021 eli tasan 100 vuotta sen jälkeen, kun Suomeen luotiin oppivelvollisuus.

Oppivelvollisuus on viesti. Sen myötä me kerromme yhteiskuntamme nuorille, millainen osaaminen tämän päivän ja huomisen yhteiskunnassa riittää. Samalla asetamme yhteiskunnalle vahvan velvoitteen huolehtia jokaisen nuoren koulutuspolusta myös yläkoulun jälkeen. Jo vuosikymmenten ajan me olemme tienneet, että pelkkä perusaste ei riitä, mutta olemme yrittäneet puuttua ongelmaan rajatuin keinoin. Aiempien hallitusten toteuttamista, sinänsä ansiokkaista mutta pistemäisistä toiminnoista huolimatta noin 16 prosenttia ikäluokasta jää yhä vuodesta toiseen ilman toisen asteen tutkintoa. Tämä ei ole kestävä tilanne Suomen osaamistason tai työllisyyskehityksen kannalta. Pistemäiset toimet eivät ole purreet riittävän hyvin, ja siksi on korkea aika päivittää oppivelvollisuus vastaamaan 2020-luvun vaatimuksia. Tarvitaan järjestelmätason uudistus, jossa ohjaukseen panostetaan vahvasti ja vastuut määritellään selkeästi.

Oppivelvollisuuden laajentamisesta meillä on paitsi OECD:n ja talouspolitiikan arviointineuvoston suositukset, myös tutkimusnäyttöä kansallisesti ja kansainvälisesti. Vuosikymmenten saatossa erilaisia kokeiluhankkeita on tehty kymmeniä. Tavoitteena on tukea

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

jokaisen siirtymistä toiselle asteelle sekä toisen asteen tutkinnon suorittamista. Vuosikymmentenkään jälkeen meillä ei ole näyttöä kohdennetuista keinoista, joilla oppivelvollisuuden laajennus voitaisiin korvata. On selvää, että toimia esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon eteen tarvitaan, ja niitä myös tehdään: 350 miljoonaa euroa kohdennetaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon kehittämiseksi, varhaiskasvatukseen luodaan oppimisen tuen malli, ryhmäkojoja pienennetään, ja kokopäiväinen varhaiskasvatusoikeus on palautettu. Mutta nämä eivät ole vaihtoehtoja oppivelvollisuuden laajentamiselle, vaan niitä tarvitaan sen uudistuksen rinnalle.

Eduskunnalla on nyt mahdollisuus toteuttaa historiallinen rakenteellinen uudistus, jonka pohjana on tutkimusnäyttö. Uudistuksen myötä oppivelvollisella olisi perusopetuksen päättymisen jälkeen hakeutumisvelvollisuus toisen asteen koulutukseen. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjille sekä oppivelvollisen asuinkunnalle ehdotetaan uusia ohjaus- ja valvontavastuita, jotta toiselle asteelle hakeutumisesta ja oppivelvollisuuden suorittamisesta saadaan tehtyä mahdollisimman sujuvaa. Oppivelvollisuus uudistuksen yhteydessä toisen asteen opetuksesta tehtäisiin maksutonta sen vuoden loppuun saakka, jona nuori täyttää 20 vuotta. Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä uudistettaisiin myös nivelvaiheen koulutusta, joka toimii tarvittaessa siltana perusopetuksen ja toisen asteen tutkintotavoitteisen koulutuksen välillä.

Arvoisa puhemies! Kun yhteiskuntaan osallistuminen ja työllistyminen vaatii enemmän koulutusta kuin pelkän peruskoulun, oppivelvollisuuden laajennus on viesti, että yhteiskunta tarvitsee jokaista. Oppivelvollisuuden laajentaminen on myös viesti siitä, että nuori ei kohtaa maailman vaatimuksia yksin vailla apua, tukea ja turvaa. Me emme sano 16-vuotiaille, että nyt on liian myöhäistä. Me emme sano 16-vuotiaille, että pohja on liian heikko ja motivaatio on liian hukassa — mitään ei muka voisi enää tehdä. Me emme sano niin, koska se ei ole totta — aikuisena ei ole liian myöhäistä oppia, ja 16-vuotiaana ei todellakaan ole liian myöhäistä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Mennään nyt puhujalistalle, muutama puheenvuoro.

14.07 Eeva-Johanna Eloranta sd: Arvoisa puhemies! Tänä päivänä nuori voi keskeyttää opinnot toisen asteen koulutuksessa vaikkapa siitä syystä, että tänään ei vain huvita. Silloin kun tulevaisuus näyttää nuoren silmissä mustalta, nuori tarvitsee tukea päästäkseen eteenpäin, ei lupaa jäädä syrjään. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen suurimpia tulevaisuus uudistuksia on oppivelvollisuuden laajennus nykyisestä yhdeksänvuotisesta peruskoulusta toiselle asteelle. Uudistuksella turvataan jokaiselle elämässä ja työelämässä tarvittava perusosaaminen, edistetään yhdenvertaisia mahdollisuuksia, nostetaan koulutus- ja osaamistasoa, kavennetaan oppimiseroja ja lisätään koulutuksellista tasa-arvoa. Laajennettu oppivelvollisuus kestää siihen asti, kunnes nuori täyttää 18 vuotta, mutta uudistuksen mukanaan tuomat maksuttomat oppimateriaalit nuori saa käyttöönsä 20-vuotiaaksi asti. Uudistus tulee voimaan ikäluokka kerrallaan ensi vuodesta alkaen, koskien ensimmäiseksi 2005 syntyneitä eli nykyisiä ysiluokkalaisia.

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuus uudistus on välttämätön, sillä tänä päivänä pelkkä peruskoulu ei enää riitä työllistymiseen. Viimeisten 30 vuoden aikana meiltä on työelämän suuren muutoksen myötä hävinnyt noin 600 000 työpaikkaa, joihin pelkkä peruskoulu riittäisi. Näitä on jäljellä enää semmoinen 200 000—300 000. Pelkän peruskoulun suoritta-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

neista enää vain alle puolet työllistyy. Siitä huolimatta suomalaisista nuorista 16 prosenttia — siis todellakin 16 prosenttia — jää ilman toisen asteen tutkintoa. Näiden vailla perusteen jälkeistä tutkintoa olevien työllisyysaste vuonna 18 oli 45 prosenttia, kun toisen asteen tutkinnon suorittaneilla se oli 71,2 prosenttia.

Oppivelvollisuus uudistus tulee tehdä, jotta nuorten koulutustaso nousee, työllistyminen paranee ja syrjäytymistä voidaan ehkäistä, jotta jokaisella nuorella on tarvittavat eväät pärjätä ja tavoitella unelmiaan. Laajennettua oppivelvollisuutta on mahdollista suorittaa lukion ja ammatillisen koulutuksen sijaan myös esimerkiksi työelämälähtöisesti oppisopimus-koulutuksessa.

Joidenkin mielestä — täällä salissakin on sellaisia — oppivelvollisuus uudistuksen sijasta pitäisi panostaa varhaiskasvatukseen tai perusopetukseen. No, Marinin hallitus huolehtii molemmista ja laittaa koko koulutuspolkua kuntoon. Varhaiskasvatukseen kehitetään oma kolmiportaisen tuen malli, vastaava kuin kouluissa, varhaiskasvatusmaksuja alennetaan ja kokeillaan kaksivuotista maksutonta esiopetusta. Viime hallituksen heikennykset eli varhaiskasvatusoikeuden rajausta ja ryhmäkokojen suurennus korjattiin jo tänä vuonna. Myös perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laatua ja tasa-arvoa vahvistetaan ja toimia tehdään muun muassa perustaitojen parantamiseksi ja varhaisen tuen lisäämiseksi.

Arvoisa puhemies! Ilman laajennettua oppivelvollisuutta nuori voi keskeyttää opinnot, koska tänään ei vain huvita. Me emme voi yhteiskuntana sallia sitä, että nuori valitsee syrjäytyä. Koulutus on paras tapa ehkäistä syrjäytymistä. Tämä on monen asiantuntijan suulla todettu monet kerrat.

On kuitenkin hyvin tärkeää, että oppivelvollisuus uudistusta eteenpäin vietäessä pureudutaan tarkoin niihin syihin, jotka ovat opintojen keskeyttämisen syynä olleet tähän asti. Ammatillisten opiskelijoiden amisbarometrissä kysyttiin vastaajilta, mitkä syyt ovat vaikuttaneet siihen, että alan vaihtamista tai opintojen keskeyttämistä on harkittu. Yleisin mainittu syy oli se, että se oma opiskeluala ei kiinnosta — jopa 37 prosenttia nuorista, ammatillisessa opiskelussa olevista, oli sitä mieltä. On ehkä valittu tai saatu opiskelupaikka sellaiselta alalta, joka ei tuntunut omalta. Muita mainittuja syytä oli, ettei opiskelu kiinnostanut — neljäsosalla oli tämä syy. Viidesosalla oppimisvaikeudet olivat syynä tai se, että opiskelijaryhmässä ei koeta oloa hyväksi — viidesosa koki näin. Opintoihin liittyvä työ määrä, heikko rahatilanne, heikko terveydentila, ihmissuhteet, syrjintä tai rasismi sekä muut, vähemmän mainitut syyt olivat syynä siihen, että haluttiin lopettaa opiskelu. Näitä ammatillisten opiskelijoiden vastauksia tulee kuunnella hyvin herkällä korvalla nyt, kun teemme tätä uudistusta. Ne tuovat hyvin esiin juuri niitä seikkoja, jotka uudistuksen toteuttamisessa ovat niitä kaikkein keskeisimpiä.

Uudistuksen toteuttamisessa on tärkeää huolehtia opiskelijan yksilöllisestä opintopolusta siten, että opiskelu pysyy mielekkäänä. Mikäli nuori tuntee olevansa aivan väärällä alalla, tulee alan vaihtamisen olla mahdollista. Nuorta tulee tukea ja auttaa löytämään oma koulutuspolkunsaa. Vaihtoehtoja siihen on tarjolla runsaasti. Samoin erilaisiin oppimisvaikeuksiin, muun muassa erilaisiin neuropsykologisiin häiriöihin — kuten esimerkiksi ADHD:hen — joita on todella monilla, tulee saada apua ja tukea ja mielellään hyvin varhain, jotta opiskelu niistä huolimatta onnistuu. Monilla nuorilla on myös viihtymättömyyttä tai pahaa oloa, jotka johtuvat opiskelijaryhmään liittyvistä asioista. Myös näihin ilmiöihin ja kiusaamisasioihin tulee puuttua vakavasti ja opiskelijoiden hyvinvoinnin edellytyksiä parantaa, jotta opiskelu voi sujua siellä toisellakin asteella. On selvää, että nuoret, etenkin putoamisvaarassa olevat, tarvitsevat myös tukea ja ohjausta lisää. Oppivel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

vollisuus uudistuksessa on aina jollain taholla vastuu nuoresta, ettei hän pääse putoamaan — on puhuttu saattaen vaihdettava -mallista. Onneksi uudistukseen sisältyykin juuri näitä elementtejä: nivelvaiheen ohjausta, lisäohjausta keskeyttämishetkillä, valmentavan koulutuksen erityistä tukea, tehostettua opinto-ohjausta, jälkiopinto-ohjausta ja niin edelleen. Uudistuksen kustannukset kunnille korvataan täysimääräisesti, eikä uudistus näin ollen aiheuta koulutusleikkauksia kunnissa.

Arvoisa puhemies! Jotkut ovat kritisoineet uudistuksen tuomia maksuttomia oppimateriaaleja kaikille oppilaille. Perustuslain mukaan oppivelvollisuuden tulee olla maksuton. On hyvä huomata, että käytännön elämässä nämä kustannukset ovat varsin monen opiskelijan esteenä. Lukion oppimateriaalit, noin 2 500 euroa per lukiolainen, ovat kalliita. Myös ammatillisella puolella välineet, kokkiveitset, kampauspäät ja niin edelleen, maksavat paljon. Rahatilanne tuli esiin myös amisbarometrissä. Pelastakaa Lapset ry:n selvityksen mukaan lähes 60 prosenttia heidän kyselynsä vastanneista koki, että toisen asteen kustannukset ovat aiheuttaneet heille tai heidän perheilleen taloudellisia haasteita. Vuoden 17 nuorisobarometrissä selviää, että 17 prosenttia nuorista kertoo karsineensa opiskeluvaihtoehtoja rahanpuutteen vuoksi, ja ilman tutkintoa tai opiskelupaikkaa olevista nuorista lähes puolet on joutunut karsimaan opintojaan tai luopumaan niistä rahanpuutteen takia. Oppivelvollisuus uudistuksen myötä kenenkään nuoren opinnot [Puhemies: Aika!] eivät enää ole rahasta kiinni. — Puhemies! Kaksi lausetta jos saan sanoa, sitten lopetan.

Tulee muistaa, että yhden prosenttiyksikön nousu työllisyysasteessa tuo julkiseen talouteen noin 700 miljoonaa euroa. Tämä uudistus maksaa kuitenkin lopulta vain 129 miljoonaa euroa. Se on pieni hinta siitä, että enää ei anneta yhdenkään nuoren pudota koulutuksesta oman onnensa nojaan.

14.15 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Olemme nyt todella historiallisen hetken äärellä. Teemme keskellä lähihistorian vaikeinta kriisiaikaa merkittävän koulutuksellista tasa-arvoa lisäävän uudistuksen, kun pidennämme oppivelvollisuutta 18 ikävuoteen. Tämä uudistus on aivan välttämätön, jotta osaamistaso ja koulutustaso Suomessa nousevat. Koulutustaso on merkittäväällä tavalla yhteydessä työmahdollisuuksiin, tulotason, hyvinvointiin ja terveyteen. Tällä uudistuksella edistämme lapsen oikeutta koulutukseen ja lisäämme yhdenvertaisuutta.

Arvoisa puhemies! Köyhyys ja eriarvoisuus ovat asioita, jotka ovat lasten ja nuorten näkökulmasta monesti aikuiskatseiden ulottumattomissa. Se ilmenee nuorten keskuudessa esimerkiksi hienovaraisena ulossulkemisena, kun vaatteita ja tavaraa ja niiden puutetta arvioidaan esimerkiksi ystävyyden ehtona. Räikeimmillään taloudellinen eriarvoisuus pudottaa lapsia ja nuoria esimerkiksi koulutuksen ulkopuolelle ja kaventaa siten merkittäväällä tavalla mahdollisuuksia hyvään elämään. Nuori joutuu usein kantamaan taloudellista taakkaa piilossa muilta, sillä vähävaraisuus on edelleen monelle asia, jota hävetään syvästi. Niin ei tietenkään pitäisi olla. Hyvinvointivaltion ideana on juuri se, että me otamme mukaan kaikki.

Arvoisa puhemies! Keskityn nyt oppivelvollisuuteen sisältyvään maksuttomaan toiseen asteeseen, sillä siitä on ollut vähemmän puhetta tämän uudistuksen yhteydessä. Jo muutama vuosi sitten maksutonta toisen asteen opiskelua vaatineen kansalaisliikkeen mukaan Sipilän hallituksen täsmäkohdennuksella eli niin sanotulla oppimateriaalillisella ei puututtu niihin keskeisiin rakenteellisiin ongelmiin, jotka liittyvät oppimateriaalin hankkimiseen. Esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa työväline- ja vaatehankinnat koskevat nimen-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

omaan opintojen alkuvaihetta, eikä joka kuukausi tuleva oppimateriaalilisä siis korjaa ongelmaa.

On tärkeää huomata, että oppimateriaalilisä kohdentuu tällä hetkellä vain kaikkein pienituloisimpien perheiden opiskelijoille. Oppimateriaalilisää eivät saa ne alle 20-vuotiaat, jotka saavat muutoinkin korkeinta mahdollista opintotukea, eli täysi-ikäiset itsenäisesti asuvat opiskelijat. Maksuttomien oppimateriaalien antaminen parantaa siten myös itsenäisesti asuvien 18—19-vuotiaiden toisen asteen opiskelijoiden taloudellisia edellytyksiä opiskeluun. Oppimateriaalien maksuttomuus siis jatkuu uudistuksen jälkeen sen kalenterivuoden loppuun, kun henkilö täyttää 20 vuotta.

Arvoisa puhemies! Suomessa on pidetty tärkeänä, että koulutusjärjestelmä takaa etene-
misen mahdollisuudet kaikille. Tämän takaa parhaiten maksuton koulutus kaikille. Se on paljon tehokkaampi ja oikeudenmukaisempi tapa kuin leimaava ja byrokraattinen tuki pienituloisille. Maksuton toinen aste takaa parhaiten sen, että toisesta asteesta ei tule pullonkaulaa, joka estää etenemisen eteenpäin korkeakouluun. On outoa, että vaikka korkeakoulutuksessa oppikirjat voi yleensä hakea lainaksi kirjastosta, toisella asteella oppimateriaalit maksavat. Hyvinvointivaltiossa ei tule ajatella, että on rahan tuhlausta maksaa oppimateriaalit kaikille lapsille ja nuorille.

Kun suomalaista koulutusjärjestelmää on viime vuosikymmeninä kehitetty, lähtökohtana on ollut koko kansa. Suomen malli onkin onnistunut tasa-arvoisemman yhteiskunnan rakentamisessa paremmin kuin ne maat, joissa on enemmän tarveharkintaisuutta pienituloisille. Suomalaisen hyvinvointimallin vahvuus nostettiin esiin asiantuntijatyöryhmän raportissa, jossa pohdittiin keinoja tasa-arvon ja hyvinvoinnin vahvistamiseen koronakriisin aikana ja sen jälkeen.

Arvoisa puhemies! Taantumukselliset voimat ovat ennenkin vastustaneet tasa-arvoa tuovia uudistuksia, [Välihuutoja oikealta] kuten kaikille yhteistä maksutonta perusopetusta, mutta tästä vastustuksesta huolimatta pitää olla rohkeutta, näkemyksellisyyttä ja unelmia tehdä pitkälle tulevaisuuteen katsovia uudistuksia, jotka saattavat saada laajaa ja ehkä maailmanlaajuistakin tunnustusta vasta vuosien päästä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Sitten siirrytään debattiin. Nyt pyydän niitä edustajia, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron, nousemaan ylös ja painamaan omalta varsinaiselta paikaltaan V-painiketta.

14.21 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia tästä esittelystä, mutta kyllä täytyy sanoa kymmenen vuoden ammatillisen koulutuksen opettajan ja johtajan kokemuksella, että kyllä on niin elämästä vieraantunut laki kuin olla ja saattaa. [Vasemmalta: Ohhoh!] Nimittäin kun ajattelee sitä, missä tällä hetkellä olemme, meillä joka kahdeksas oppilas päättää perusopetuksen ilman perustaitoja, 20 prosentilla on mielenterveysongelmia, viidellä prosentilla ADHD, päihdeongelmia, hyvin paljon monenlaisia perheitten ongelmia ja niin edelleen, niin mihin laitetaan rahat? Nyt laitetaan oppimateriaaliin ja matkoihin suurin osa.

Eivät nämä 15 prosenttia nyt pakolla hoidu, pitää tehdä aivan toisenlaisia temppuja. Ja mielestäni täällä on niin paljon vielä perustuslaillisia ongelmiaakin, että te tulette näkemään, että tämä ei ole vielä tällä taputeltu.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

14.22 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä kalliit suurhankkeet, jotka eivät kohdistu niihin oikeisiin ongelmiin, ovat pelkkää laastaria. Se, mitä tarvittaisiin tällä hetkellä, koska suurimmat ongelmat ovat peruskoulussa, on oppimistakuu. Luokalta toiselle ei saa päästää, mikäli tiettyä osaamista ei saavuteta. Kyse ei ole siitä, mitä opsissa on kirjattu, vaan siitä, mitä käytännössä vaaditaan. Etenkään tällaisia tsemppi- tai säälinumeroita ei saisi antaa varsinkaan ysiluokan päästötodistuksessa, ei kenellekään.

Kun peruskoulussa näitä asioita katsotaan läpi sormien, niin ne ongelmat kasautuvat toiselle asteelle, erityisesti ammattikouluihin, joita taas sitten riivaa moni muukin ongelma. Nuori, joka hädin tuskin osaa lukea ja kärsii elämänhallinnan ongelmista jo teini-iässä, ei selviä amiksessa, jossa lähiopetus on vähäistä eikä kukaan katso riittävästi perään, ja tähän ei millään tavalla kyllä oppivelvollisuusiän nosto puutu.

14.23 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuden laajennus on osa pitkää suomalaista sivistyshistoriaa. Sen perimmäinen tarkoitus on turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa välttämätön perusosaaminen ja sivistys aina varhaisista vuosista kohti täysi-ikäisyyttä. Sen tarkoitus on siis ihmisen pitkä tie, jossa jokaisella elämänvaiheella on merkitys ja arvo. Sen tarkoitus on kannatella, tukea, ohjata ja arvostaa nuorta. Sen tehtävä on vaatia yhteiskuntaa suuntaamaan katseet niin varhaiskasvatukseen, perusopetukseen kuin toiselle asteelle, niin että kaikissa tilanteissa vastaan kävelee ihminen, joka välittää ja jolla on aikaa.

14.24 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kokoomuksen tavoite on, että jokainen nuori voi saavuttaa toisen asteen tutkinnon. Se on, kuten todettu, tapa työllistyä varmemmin nykypäivänä. Haluamme kuitenkin myös, että se nuori, joka hakeutuu toisen asteen tutkintoon, saa toiselta asteelta ja erityisesti ammatillisesta koulutuksesta sen osaamisen, joka tarvitaan työelämässä. [Paavo Arhinmäen välihuuto]

Tämän oppivelvollisuuslain suurin ongelma on se, että se ei sisällä elementtejä, joilla nuori saavuttaisi toisen asteen tutkinnon. Tällä veloitetaan [Puhemies koputtaa] pakolla nuori kyllä hakeutumaan sinne toisen asteen tutkintoon, mutta käytännössä häntä, varsinkin tätä heikompaa prosenttia, joka tällä hetkellä jää vaille näitä tärkeitä taitoja, joista edustaja Purra täällä puhui, pitää auttaa perusasteella. Niitä on hirvittävän vaikea korjata toisen asteen aikana, ja sen vuoksi pitää kiinnittää huomiota erityisesti perustaitoihin, peruskoulun vahvistamiseen näiltä osin, ja nivelvaiheen uudistus tässä uudistuksessa on kyllä kannatettava, eli vastuu siitä oppilaasta [Puhemies koputtaa] säilyy kunnalla [Puhemies: Aika!] myös peruskoulun jälkeen.

14.25 Jukka Gustafsson sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin odottanut sivistysvaliokunnan puheenjohtajalta arvokkaampaa puheenvuoroa ja sisääntuloa asiaan, [Paula Risikko: Kannattaa odottaa!] jota sivistysvaliokunnassa käsitellään. Olen todella pettynyt noin muuten arvostamaani edustajaan. Elävätkö professori Sixten Korkman, professori Uusitalo ja talousneuvos Vihriälä teidän mielestänne oikeasti jossain toisessa todellisuudessa? He ovat päätyneet näkemään, että tulevaisuudessa 20-luvulla jokaisesta nuoresta pyritään pitämään kiinni. Se on niin arvokas tavoite, että sen takia tätä rinnastetaan peruskoulu-uudistukseen. [Antti Lindtman: Ja kokoomus jää jälleen historiassa väärälle puolelle!] — Niin täällä todetaan, Antti Lindtman sen sanoo: kokoomus jää historiassa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

väärälle... Minä uskon, että teille syttyy lamppu palaamaan, [Puhemies: Aika!] kun kuuntelemme asiantuntijoita valiokunnassa.

14.26 Sofia Vikman kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tavoitteenamme on, että jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon. Hallituksen oppivelvollisuusmalli on kuitenkin tutkijoiden mukaan esimerkki pikapolitiikasta, jossa isoja päätöksiä tehdään ilman kokeiluja tai laajaa tutkimuspohjaa. [Jukka Gustafsson: Kymmenessä Euroopan maassa on nostettu oppivelvollisuuskäytäntöä!] Malli ei vastaa perusopetuksesta alkavaan osamisyhteisöön ja opintojen keskeyttämisen syihin. Noin 15 prosenttia jää ilman toisen asteen tutkintoa. Heitä autetaan parhaiten laittamalla oppimisen perusta kuntoon. Kasvatustieteen professorit ja kouluarjen tuntijat, kuten rehtorit, vastustavat laajasti oppivelvollisuuden pidentämistä, [Jukka Gustafsson: OAJ tukee!] koska he eivät pidä sitä tehokkaana keinona. Eikö tämä, opetusministeri, häiritse teitä yhtään?

14.27 Kaisa Juuso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän esityksen tavoite on todella hyvä, sitä ei voi kukaan kieltää. Sen sijaan tässä mennään kyllä vähän liian nopeasti näihin tavoitteisiin. Me kaikki tiedämme, mikä ongelma on. Meillä on ongelmia perusopetuksessa, meillä on ongelmia ammatillisissa oppilaitoksissa, joissa opettajat ovat väsyneitä ja turhautuneita ja alanvaihto on erittäin runsasta. Lukioissa on jo nyt liian isot ryhmäkoot, opinto-ohjaajat ovat epätoivoisia. He ovat jo vuosi sitten lähettäneet kirjelmän meille siitä, että tämä uudistus tulee liian nopeasti ja he eivät sitä suosittele.

Tässä kun mietitään näitä keinoja, miten näihin ongelmiin puututaan, niin kuten monet ovat todenneet, pakko on erittäin huono motivaattori 16-vuotiaalle. Sen sijaan, jos tähän halutaan päästä, niin minusta tähän voisi mennä porrastetusti ja useamman vuoden tähtäimellä, [Jukka Gustafsson: Ikäluokka kerrallaan siirrytään!] esimerkiksi laittamalla se toisen asteen opetus maksuttomaksi mutta ei pakolliseksi. [Puhemies koputtaa] Sillä nähtäisiin jo se, kuinka paljon sillä rahalla on merkitystä.

14.29 Marko Asell sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on historiallinen uudistus. Oppivelvollisuuden laajennus sisältää myös toisen asteen maksuttomuuden, joka on iso kädenojennus monille perheille ja erityisesti pienituloisille perheille, joiden pieniin tuloihin lasten tai nuorten opintotarvikkeiden ostoa aiheuttaa ison loven. Vuoden 2018 nuorisobarometrin mukaan jopa neljännes toisen asteen tutkinnon keskeyttäneistä kertoi, että rahanpuute on ollut vaikuttamassa siihen, että opinnot ovat jääneet kesken, ja ilman tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevista nuorista lähes puolet on joutunut karsimaan tai luopumaan opinnoistaan rahanpuutteen vuoksi.

Yksi tätä uudistusta vastustava argumentti on ollut se, että pitää kohdistaa tarkemmin näihin ongelmatapauksiin ja panostusta tarvitaan jo aiemmin, kuten varhaiskasvatukseen ja peruskouluun. Tätähän ollaan tekemässä. Marinin hallitus panostaa myös tähän. Voisiko ministeri kertoa, miten?

14.29 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppimisvaikeuksia ja koulupudokkuuden ja motivaation menetystä ei pystytty korjaamaan ilmaisilla bussilipulla tai koulukirjoilla. Koulupolun alkuun tarvitaan reilusti lisää varhaista tukea ja tukiopetusta. Toinen aste on liian myöhäinen vaihe ratkaista tehokkaasti oppimisvaikeuksia ja koulutuksen keskeytyksiä. Oppiminen alkaa eriytyä jo alaluokilta alkaen. Poikien ja tyttöjen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

välillä erot kasvavat varsin nopeasti. Siksi juuri varhainen tuki on oppimisvaikeuksissa avainasemassa.

Uudistuksessa suurin osa lisärahoituksesta käytettäisiin siis ilmaisiin oppimateriaaleihin ja koulumatkoihin, ei opetukseen ja ohjaukseen, ja tämä on yksi suurimmista ongelmista. Ongelmalliseksi asian tekee se, että vain hyvinvoiva lapsi oppii. Koska oppivelvollisuuden laajentaminen ei korjaa syrjäytymisen ja koulupudokkuuden juurisyytä, voidaan uudistuksen vaikuttavuuden arvioida tulevaisuudessa jäävän varsin pieneksi, ja kuten edustaja Risikko täällä totesi, lakiesityksessä on kohtia, jotka ovat ristiriidassa muun lainsäädännön kanssa.

14.30 Mari Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kulunut vuosi on ollut melkoista tarpomista kriisin keskellä. On hienoa, että on tällaisia päiviä.

Vuonna 1920 suomalaisista 30 prosenttia oli luku- ja kirjoitustaidottomia. Koulutus oli vahvasti perhetaustasta riippuvaista siihen asti, kunnes tehtiin peruskoulu-uudistus, ja tasa-arvoisempaa 1970-luvulta lähtien. Sitäkin uudistusta vastustettiin.

Parhaat mahdollisuudet uuden syntymiseen saadaan yhteiskunnassa, jossa kaikilla sen jäsenillä on yhtäläiset mahdollisuudet oppia uutta ja käyttää osaamistaan. Näitä tavoitteita tämä uudistus tukee vahvasti. Myös talouspoliittisesti tämä on merkittävä uudistus. Työpaikat syntyvät aloille, joilla tarvitaan koulutusta. Myös elinikäinen oppiminen on nyt ja etenkin tulevaisuudessa arkipäivää. On selvää, että uudistus tulee myös resursoida [Puhemies koputtaa] riittävällä tavalla. Oppimista, opettajia ja koulutusta tulee tukea jokaisella asteella.

14.32 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Armovitosella peruskoulun suorittaneita eivät auta pakkovuodet toisella asteella. Tuki ja apu tulisi todellakin saada aiemmin. Kustannustehokkaampaa ja inhimillisempää olisi keskittää resurssit niihin pudokkaisiin, joilla ei ole riittäviä valmiuksia jatko-opintoihin. Jopa 11 prosentilla peruskoulun päättäneistä on niin huono lukutaito, että se yksinkertaisesti estää jatko-opinnot ja työsaannin, ja lisävuodet eivät kompensoi niitä hukattuja vuosia, jolloin tukea olisi pitänyt saada.

Ammatillisen koulutuksen opettajat kertovat siitä, miten vaikeaa on viedä tutkintoon saakka niitä opiskelijoita, joilla on oppimisvaikeuksia ja heikot pohjataidot. Ongelmana ei ole niinkään hakeutuminen toiselle asteelle vaan siellä pysyminen, sillä lähes kaikki jo nykyisin jatkavat toiselle asteelle mutta näitä koulutuksia vaikeuksien vuoksi keskeytetään.

14.33 Anneli Kiljunen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On todella valitettavaa, että sivistysvaliokunnan puheenjohtaja vastustaa noin voimakkaasti jokaisen nuoren subjektiivista oikeutta oppimiseen ja koulutukseen. On myös hämmästyttävää, kuinka perussuomalaiset ja kokoomukselaiset sivistysvaliokunnan jäsenet haluavat katsoa tätä hyvin suppeasti ainoastaan toisen asteen koulutuksen näkökulmasta, vaikka te tiedätte sen, että hallitus valmistelee isoa uudistusta, isoa kokonaisuutta, joka lähtee varhaiskasvatuksesta alkaen toisen asteen opetukseen.

Te tiedätte myös sen, että varhaiskasvatukseen on jo puututtu. Muun muassa subjektiivinen varhaiskasvatusoikeus on palautettu. Varhaiskasvatukseen panostetaan muutenkin. Oikeus oppia -ohjelma parantaa sekä varhaiskasvatusta että perusopetuksen laatua. Oikeus osata -ohjelma keskittyy nimenomaan ammatillisen koulutuksen kehittämiseen. Lisäksi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

vahvistetaan myös oppilas- ja opiskelijahuollon palveluja kaikilla koulutusasteilla. [Puhemies koputtaa] Voisi kuvitella, että sivistysvaliokunnan jäsenet tämän tietävät. [Jukka Gustafsson: Kyllä tiedetään! Pitää tehdä politiikkaa!]

14.34 Mia Laiho kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oppivelvollisuuden pidentämisessä laitetaan rahaa materiaaleihin, kirjoihin ja koulumatkoihin. Se ei tule auttamaan niitä nuoria, jotka tarvitsisivat enemmän tukea ja ohjausta nimenomaan peruskoulussa ja jo varhaiskasvatuksesta lähtien. Mielenterveyspalvelujen kysyntä on kasvanut, hoitoon ei pääse, ja nämä lapset eivät saa riittäviä valmiuksia myöskään koulusta. Pahimmillaan olemme nähneet tätä väkivaltaisena käyttäytymisenä nuorten osalta. Oppivelvollisuusiän pidennys ei valitettavasti näitä nuoria auta, eikä heitä voi koulussa väkisinkään pitää.

Mutta sen lisäksi haluaisin nostaa tässä esille vammaiset, koska tässä lakiesityksessä on unohdettu vammaiset. [Vasemmalta: Ei ole!] Heillähän pitäisi myöskin olla mahdollisuus opiskella, ja pitäisi huomioida se koko heidän muu elämäntilanteensa. Tähän on myös oikeusasiamies ottanut lausunnossaan kantaa. Arvoisa ministeri, [Puhemies koputtaa] unohditteko, että on myös vammaisia opiskelijoita?

14.35 Jussi Halla-aho ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Uudistuksella pyritään auttamaan kohdennettua ihmisryhmää eli niitä nuoria, joiden opintie päättyy peruskouluun. Kuitenkaan toimenpide ei ole kohdennettu. Toisen asteen maksuttomuus koskettaa kaikkia, myös meitä, jotka emme sitä tarvitse. Kyseessä on siis uusi kalliiksi käyvä saavutettu etu aikana, jolloin meillä ei olisi oikein varaa entisiinkään.

Toiseksi, uudistus ei auta edes kohderyhmäänsä. Ongelmahan on se, että monilla oppilailta ei ole peruskoulun lopussa perustaitoja, kuten kunnollista luku-, kirjoitus- tai kielitaitoa tai elämänhallintataitoja, ja toisaalta se, että ammatillisessa opetuksessa ei ole riittävästi resursseja tällaisten oppilaiden jaloilleen auttamiseksi tai jaloillaan pitämiseksi.

Tämä uudistus ei ratkaise näitä ongelmia. Herääkin ajatus, halutaanko tällä uudistuksella lähinnä kaunistella tilastoja [Puhemies koputtaa] nuorten osalta.

14.36 Pia Lohikoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän uudistuksen takana on hallituksen lisäksi myös Opettajien Ammattijärjestö, OAJ. Koulupudokkuushan on yleisintä perheissä, jotka kohtaavat elämässään useita sosiaalisia riskejä ja huono-osaisuutta. Mahdollisuus ja oikeus oppimiseen kuuluvat kaikille. Maksuton toinen aste edistää jokaisen lapsen oikeutta maksuttomaan koulutukseen ja parantaa suomalaisen koulutusjärjestelmän yhdenvertaisuutta.

Oppivelvollisuuden laajentamisessa panostetaan myös opinto-ohjaukseen ja tukeen jo yläkouluissa, nivelvaiheessa ja toisella asteella. Oppivelvollisuus uudistuksen ja maksuttoman toisen asteen tavoitteena on taata kaikille nuorille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys. Meillä on ilo olla tukemassa tätä uudistusta. Tämä on historiallinen uudistus. — Kiitos.

14.38 Hilikka Kemppi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Lähestyn tätä uudistusta varsin käytännönläheisesti, niin kuin keskeltä puhuvilla on usein tapana. Jokaisessa nuoressa on potentiaalia, joka tulee saada heidän käyttöönsä ja yhteiskunnan käyttöön, ja on selvää, että mikään yksittäinen toimi ei ole yksin onnena. Meillä on kuitenkin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

aukko, ja se aukko on peruskoulun jälkeen, jolloin kukaan ei tässä yhteiskunnassa kannaa virallisesti vastuuta nuoresta itsestään. Miten te, oppositio, joka kritisoi, tämän aukon paikkaisitte? Tämä aukko on selkeä, ja se on meidän tiedossamme.

Keskustan näkökulmasta tarve uudistukselle on ilmeinen, sillä edelleen noin joka kuudes nuori jää ilman ammattia ja toisen asteen tutkintoa. Pelkän peruskoulun suorittaneiden työllisyysaste on alle puolet ikäluokasta.

Oppositio on pyytänyt työllisyystoimia, ja nyt kun niitä tarjotaan, niin ne eivät kelpaa. Taloudellisesti tämä on kannattava investointi. Sen ovat todenneet muun muassa Vihriälän raportti ja Etlan asiantuntijat: koulutuksen [Puhemies koputtaa] osallistumisastetta nostamalla saadaan valmistuneita enemmän. [Eduskunnasta: Olipa hyvä puheenvuoro!]

14.39 Ville Kaunisto kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Panostukset lapsiin ja nuoriin ovat elintärkeitä Suomen tulevaisuuden kannalta. Kehittämisessä on tärkeintä ottaa huomioon lapsi ja nuori yksilönä. Huomioidaan jokaisen lapsen ja nuoren erilaisuus, kyvyt ja haasteet — se on välittämistä. Nyt valitettavasti hallitus ei tässä kaikessa kiireessä näin tee, ja juuri tämä kiire on ollut syy jättää väliin vertailu, mikä olisi paras tapa saavuttaa nämä tavoitteet eli auttaa niitä vaikeuksissa olevia nuoria.

Toivon todella, että hallitus ottaisi tässä asiassa nyt ainakin vähintään aikalisän. Hätköidyttä päätökset valitettavasti tekevät sen, että juuri ne, joita luullaan autettavan, kärsivät siitä päätöksestä eli lapset ja nuoret. [Paavo Arhinmäki: Jo Kataisen hallitus valmisteli tätä uudistusta, aikaa on ollut!]

14.40 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Vi diskuterar nu ett historiskt förslag som kommer att beröra utbildningssystemet på ett otroligt stort sätt. Nästan var sjätte ungdom i vårt land blir utan andra stadiets utbildning och i slutändan också utan jobb, och det här är en väldigt stor utmaning för oss i samhället.

Genom att höja läroplikten från 16 till 18 år vill man höja kunskapsnivån men också motverka ungas marginalisering, och att fler kommer ut i arbetslivet. Det är väldigt bra att det här nu blir gjort och att allt färre ska falla emellan.

Oppivelvollisuutta laajennettaessa on kuitenkin muistettava, että tarve erilaisille oppimisympäristöille on suuri, ja kaikille ei välttämättä opetus koulussa sovi, kouluväsymystäkin on. Hallituksen esityksessä on ilokseni huomattu, että ammatillisen tutkinnon voi jatkossakin suorittaa osittain tai kokonaisuudessaan oppisopimuksella, ja tämä on todella hieno ja hyvä asia. Menestystarinoita [Puhemies koputtaa] tulee tämän myötä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Myönnän vielä edustajalle Orpo, ja sen jälkeen ministeri.

14.41 Petteri Orpo kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Sanoisin niin, että historian oikealla puolella ovat ne, jotka ymmärtävät tätä päivää ja tulevaisuutta. [Paavo Arhinmäki: Vähän niin kuin kokoomus 60-luvulla!] Tämä ongelma on todellinen: liian moni syrjäytyy, liian moni jää ilman tutkintoa, mutta tässä päivässä ja huomenna näitä asioita ei ratkaista pakolla ja historian keinoilla — te katsotte peruutuspeiliin. Tässä päivässä nämä ratkaistaan ymmärtämällä yksilöllisiä tarpeita, nuorten erilaisia tilanteita ja kohdistamalla tuki juuri näihin yksilöllisiin tarpeisiin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

Tällä hallituksen esittämällä rahalla pystyttäisiin esimerkiksi palkkaamaan 1 500 opettajaa toiselle asteelle tai perusopetukseen tai kuraattoreita, koulupsykologeja. [Välihuutoja vasemmalta — Puhemies koputtaa] — No, teillä on rahaa loputtomasti, teille tämä on helppoa. — Mutta näin tämä asia pitäisi ja kannattaisi hoitaa: yksilön tarpeista lähtien, ei lailla, ei pakottamalla, [Puhemies koputtaa] ei ylhäältä määräämällä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri, olkaa hyvä, 3 minuuttia.

14.42 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Tätä päivää on kyllä sen ymmärtäminen, että peruskoulun varassa ei yksinkertaisesti enää pärjää. Siksi tätä uudistusta myöskin tehdään.

Mitä tulee kohdentamiseen, niin toistan sen argumentin, minkä olen sanonut tässä aikaisemmin. Keiden nuorten tilanne tulee muuttumaan oppivelvollisuusreformin myötä: niiden nuorten, jotka ilman tätä uudistusta jäisivät alaikäisinä meidän koulutusjärjestelmän ulkopuolelle. Siksi se kohdentuu juuri siihen joukkoon, minkä me haluammekin tavoittaa tämän uudistuksen myötä. Huolehditään siitä, että alaikäisinä ihmiset pysyvät meidän koulutusjärjestelmän piirissä, maksuttoman oppilas- ja opiskelijahuollon piirissä, opinto-ohjauksen piirissä, kaikkien niiden ohjaus- ja tukitoimien piirissä, mitä meillä on meidän julkisesti rahoitetun koulutusjärjestelmän puitteissa.

Tässä lakiesityksessä on myöskin arvioitu sitä, olisiko mahdollista sitten toteuttaa jotain muita keinoja, mutta niiden kohdennettujen toimien ongelma on se, että me emme pysty riittävän varmasti identifioimaan, ketkä ne nuoret ovat, jotka tulevat päätymään koulutuksen ulkopuolelle alaikäisinä jo varhaiskasvatusvaiheessa, ja siitä hyvä osoitus on se, että me olemme kokeilleet tätä kohdennettujen toimien strategiaa Suomessa jo vuosikymmenen ajan. Meillä on ollut lukuisia hyviä hankkeita: meillä on ollut nuorisotakuuta, meillä on ollut ammatillisten opintojen keskeyttämisiin tähtäävä hanke erillisenä, meillä on nuorisotyön erilaisia toimintamalleja, joita on vakiinnutettu — sinänsä tarpeellisia, kannatettavia ja hyviä, mutta ne eivät ole olleet tehokkaita toimia tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

On selvää, että toimenpiteitä tarvitaan läpi koulutuspolun. Niitä myöskin tehdään, rahoitusta suunnataan opetukseen ja ohjaukseen: 250 miljoonaa ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen, missä sitä rahaa kyllä pahasti kaivataan edellisen hallituskauden päätösten jälkeen, 350 miljoonaa varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon vahvistamiseksi. Mutta onko se, että näitäkin toimia tarvitaan, syy olla tekemättä oppivelvollisuuden uudistusta? [Sari Sarkomaa välihuuto] Mielestäni ei ole. Entä onko se, että jonkun nuoren kohdalla on jätetty tekemättä jotain aikaisemmin, syy olla panostamatta häneen, kun hän on 16-vuotias? Mielestäni ei. Jos on nuori — niin kuin edustaja Räsänen esimerkissä — joka on päässyt sieltä peruskoulusta armovitosella, niin mikä muu häntä voisi auttaa kuin koulutus ja opetus niiden ongelmien korjaamiseksi? [Sari Sarkomaa: Miksi rahaa ei laiteta opetukseen? Miksi raha ei mene opetukseen?]

14.45 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Usein, kun aletaan kuulla eduskunnassa näitä ”kaikkea hyvää kaikille” -tyyppisiä puheenvuoroja, niin silloin voidaan jo päätellä, että nyt alkaa rahaa palaa ja kaikki hyvinkin mahdollisesti menee pieleen.

Hallituksen usko, voisi sanoa, jopa marxilainen usko tällaiseen uudistukseen, [Paavo Arhinmäen välihuuto] jossa oppivelvollisuuden nosto on hyvin byrokraattinen keino... Se on hyvin byrokraattinen keino koulutustason nostoon, voidaanhan teoriassa vaikka kaikki

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

määrätä opiskelemaan tohtorintutkinnot, ja sitten sanotaan, että tilastot paranivat, mutta käytännössähän se osaamistaso siinä ei parantunut. Koulutuksen laatu on kansantalouden kannalta tärkein asia — ei se koulutuksen määrä tai se, miltä koulutustilasto näyttää, vaan se, miten hyvää osaamista Suomessa on.

Koulupudokkaiden kiinniotto täsmätoimin tällä rahalla olisi paljon parempi — kuten täällä on viisaasti jo moni sanonut — kuin koko järjestelmän [Puhemies koputtaa] muuttaminen.

14.46 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuden laajentamisessa on kyse historiallisesta uudistuksesta, jota erittäin laaja rintama talousasiantuntijoita ja Opettajien Ammattijärjestö tukee.

Tässä on kyse siitä, että kun täällä kysytään, onko meillä tähän varaa, niin oikea kysymys kuuluu: onko Suomella varaa siihen, että meillä on nuoria, jotka syrjäytyvät koulutuksesta rahanpuutteen vuoksi? [Välihuutoja oikealta] Siihen meillä ei ole varaa. Puolet heistä, jotka ovat koulutuksen ulkopuolella, joutuu rajoittamaan opiskeluvaihtoehtoja. [Sari Sarkomaa: Miksi tämä on aliresursoitu? Miksi tähän ei ole varaa?]

Arvoisa puhemies! Täällä jotkut tahot sanovat, että tämän sijaan pitäisi käyttää enemmän rahaa varhaiseen puuttumiseen. Arvoisa puhemies, ne ovat juuri ne samat tahot, jotka leikkasivat viime vaalikaudella miljarditolkulla koulutuksesta ja varhaisesta puuttumisesta ja jotka säätivät lain, jossa työttömien lapsia lähetettiin päiväkodista kotiin ennen muita.

Arvoisa puhemies! Nyt laitetaan oppivelvollisuus, nyt puututaan, panostetaan varhaisessa vaiheessa. Ja arvoisa kokoomus, [Puhemies koputtaa] älkää jääkö enää toista kertaa historian väärälle puolelle.

14.47 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tavoite on yhteinen, keinoista nyt on hieman erilaisia näkemyksiä. Käytännössä 3 prosenttia ikäluokasta ei jatka opintoja välittömästi yhdeksännen luokan päättyessä, eli noin 2 000 oppilasta. [Jukka Gustafsson: Joo, mutta ne 4 000 keskeyttävät! — Sari Sarkomaa: välihuuto — Jukka Gustafssonin välihuuto] — Puhuin siitä, ketkä jatkavat siitä yhdeksännestä luokasta eteenpäin, 2 000 ei jatka. Nyt kun tulee oppivelvollisuus, he jatkavat, mutta sitten kun tulee se 18 vuotta täyteen, niin he voivat lopettaa. Heistä toivottavasti ei kovin moni lopeta, mutta osa varmasti lopettaa, ja siinä vaiheessa, kun 18 vuotta on tullut täyteen, niin ei heillä välttämättä ole silloin vielä tutkintoa. [Paavo Arhinmäen välihuuto] Kysymys ministerille kuuluu: miten heistä otetaan koppi siinä vaiheessa, [Paavo Arhinmäen välihuuto] kun se yhdeksäs luokka tulee täyteen, siinä vaiheessa, kun se 18 vuotta tulee täyteen?

Ja opettajista ei ole vielä puhuttu mitään. Jatkuvia muutoksia, jatkuvaa raportointia, jatkuvaa viestittelyä, jatkuvia muutoksia ja vielä tämä korona päälle. [Puhemies koputtaa] Onko nyt myös opettajien jaksamisesta pidetty huolta? [Jukka Gustafsson: Paras kokoomukselainen puheenvuoro!]

14.49 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On tärkeää, että me pidämme kaikki mukana. Jos puhumme pakosta, niin se ei kerro koko asiaa. On hyvä katsoa koko koulujärjestelmää, oikeuttamme oppia, löytää vahvuutemme koulupolulla ja saada tukea aina oikeassa kohden. Kun Suomi kehittyi kehitysmaasta yhdeksi maailman johtavimmista ja kehittyneimmistä maista, niin taustalla on se, että täällä on saanut edetä niin pitkälle kuin rahkeet riittävät ja tukea on saatu. Nyt kun maailma muuttuu ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

tarvitaan korkeampi tutkinto, toinen aste ja osalle myöskin korkea-aste, niin on hyvä, että me autamme tuon nivelvaiheen yli. Ja siellä on nyt myöskin nämä henkilökohtaiset vaihtoehdot: kansanopistovuosi, jossa itse olen auttanut syrjäytyneitä nuoria yli 20 vuotta. Sinne tehdään oma opetussuunnitelman perusta Opetushallituksen tuella ja otetaan myöskin oppisopimus vahvasti käyttöön [Puhemies koputtaa] ja tutkintoon valmentava koulutus.

14.50 Sheikki Laakso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakaan hallitus ei nyt mieti kyllä ihan loppuun tätä koko juttua. Yksi hyvä esimerkki on siinä, että kun nuori, joka on yhdeksän vuotta kokenut koulukiusaamista, on ajatellut, että siitä helvetistä pääsee eroon, te jatkatte sitä edelleen — pakolla. [Välihuutoja] Laatu tulee kärsimään, kaikki ongelmat tulevat lisääntymään. Kun ei ole motivaatiota, ei kukaan silloin opiskele.

14.50 Johanna Ojala-Niemelä sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on mitä suurimmassa määrin tasa-arvoteko, ja haluan kiittää ministeri Anderssonia siitä, että hän on ehtinyt koronakiireistä huolimatta viedä määrätietoisesti tätä esitystä eteenpäin ja tuonut sen tänne meidän eduskuntamme käsiteltäväksi. Se on juuri niin kuin tässä edellä on kuultu, että meillä ei tänä päivänä tässä yhteiskunnassa ole niitä peruskoulutasoisia työpaikkoja. Ei ole niitä hanttimiesten ja -naisten hommia, joihin työllistyttäisiin peruskoulupohjalta, vaan tarvitaan nimenomaan koulutusta. [Sari Sarkomaa: Miksi rahaa ei sitten laiteta koulutukseen?] Kun kymmenen vuotta sitten näitä työpaikkoja oli vielä 900 000, niin tänä päivänä niitä on enää 300 000.

Toinen asia, mistä tulee paljon palautetta, on se, että koulutustie nousee pystyyn, koska ei ole varaa käydä koulua. Tällä esityksellä tämä asia korjaantuu, ja sen vuoksi tässä on mitä suurimmassa määrin tasa-arvosta kyse.

14.51 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvoisa ministeri! Oppivelvollisuus pitenee. Se ei ole hyvä asia kaikille. Ministeri juuri toi tuossa ilmi, että kaikkia tarvitaan. Olen aivan samaa mieltä ministerin kanssa, kaikkia tarvitaan, mutta olen eri mieltä siitä, että ei kaikkia pidä tasapäistää. Nyt tällä kaikki tasapäistetään. Jokainen ihminen on erilainen, ja tuki pitäisi kohdistaa niille, jotka sitä tarvitsevat, ei suinkaan kaikille. Tästä uudistuksesta opettajat ovat kauhuissaan, palautetta tulee aika lailla runsaasti.

Jos miettii, että hallitus ajattelee tätä työllisyyskeinona, se on aika erikoista. Jos tämä on työllisyyskeino, eikö hallituksen pitäisi silloin laittaa kaikki 30 vuoteen asti kouluun, että käydään koulua tosi pitkään, jos työllistetään ihmisiä? Nyt täytyy panostaa laatuun, ei siihen koulutuksen pituuteen, ja niihin, jotka tarvitsevat oikeasti sitä apua.

14.53 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jos ajatellaan, mikä on ollut merkittävin tasa-arvoistava tekijä suomalaisessa yhteiskunnassa, se oli peruskoulu-uudistus. Mikä on ollut se tapa, jolla köyhä Suomi on noussut yhdeksi maailman rikkaimmista ja parhaista maista? Se on ollut koulutus. Silloin raivokkaasti vastustettiin peruskoulua. Nyt kaikki kiittävät sitä uudistusta. Nyt ne samat toimijat, kokoomus, elinkeinoelämä, jotka silloin vastustivat peruskoulua, vastustavat oppivelvollisuusiän pidentämistä. Nyt apuna on kokoomuksen talouspoliittinen apupuolue, perussuomalaiset.

Arvoisa puhemies! Tällä uudistuksella huolehdimme siitä, että jokaisesta pidetään kiinni, jokainen saa koulutuksen, jokainen voi pärjätä. Kun sivistysvaliokunnan puheenjohtaja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

väitti tämän olevan elämästä vieraantunut esitys, niin kyllä ihmetyttää. [Puhemies koputtaa] Onko teidän mielestänne todella [Puhemies: Kiitoksia!] Opettajien Ammattijärjestö OAJ kouluelämästä vieraantunut ja teillä entisillä opettajilla paremmat tiedot kuin nykyisillä opettajilla?

14.54 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Itse kannatan sitä, että jokainen nuori saa toisen asteen tutkinnon, ja myös sitä, että kenenkään opinnot eivät jäisi oppimateriaalien kalleudesta kiinni. [Välihuutoja vasemmalta] Kuitenkaan itse opettajana en näe sitä, että pakko olisi opinnoissa se ratkaisu. Ei kannettu nuori koulussa pysy.

Kysyisin teiltä, arvoisa opetusministeri: [Paavo Arhinmäki: Vastustatteko peruskoulua?] Kun te puhutte, että tämä takaa jokaiselle nuorelle toisen asteen tutkinnon, niin tämä teidän pakkonnehan loppuu siihen päivään, kun nuori täyttää 18 vuotta. [Paavo Arhinmäki: Haluatteko nostaa sitä?] Ei nuori ole silloin vielä ylioppilas. Ei nuorella ole silloin vielä toisen asteen tutkintoa. Miksi te annatte, arvoisa opetusministeri, ihmisten ymmärtää, että tämän uudistuksen myötä jokaiselle nuorelle tulisi toisen asteen tutkinto? Ja sitten näistä teidän panostuksistanne varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen: millä tavalla ne auttavat tänään syntyneitä nuoria, [Puhemies koputtaa] sillä te teette ne kaikki vain kertaluontoisina?

14.55 Jouni Ovaska kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Siinä tuli opettajan ääntä, ja niin tulee täältäkin. Mietin sitä kokoomusta, jonka olemme oppineet tuntemaan. Esimerkiksi viime kaudella hallituksessa teimme kovasti yhteistyötä, ja siellä leikkaustenkin keskellä opetusministeri Grahn-Laasonen puolusti koulutusta, mutta nyt kun hallitus panostaa koulutukseen jokaisella asteella, niin ei tule yhtään puolustavaa sanaa koulutuksen puolesta. Missä on se mahdollisuuksien tasa-arvo, jonka kokoomus on monesti nostanut, se, että vähävaraisenkin perheen lapsesta voi tulla hyvin toimeentuleva aikuisena? Sellaista kokoomusta ei tässä salissa enää ole. [Välihuutoja]

Haluaisin myös kysyä kokoomukselta nyt, mitä te tässä vastustatte. Vastustatteko te sitä summaa, paljonko tähän laitetaan rahaa, vai sitä velvoitetta ja pakkoa vai sitä, että tässä ei auteta niitä, joita tarvitsee auttaa? Samaan aikaan te olette valmiita esittämään suuritulosten veroalea, 300 miljoonaa euroa, autoveron poistoa — hyväosaisille toimia, jotka eivät todellakaan auta heikoimmassa asemassa olevia.

14.56 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomen tärkein tavoite on se, että jokainen nuori suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Valtaosa — lähes kaikki — pääsee toiselle asteelle, mutta ongelma on se, että noin viisi ja puoli prosenttia vuosittain keskeyttää toisen asteen tutkinnon, ja ikävä kyllä tämä lakiesitys ei kohdistu ensisijaisesti näiden nuorten auttamiseen, että he oikeasti suorittaisivat sen tutkinnon.

Lainsäädännön arviointineuvosto on jyrähtänyt, sanonut, että keisarilla ei ole vaatteita, [Jukka Gustafsson: Ei siellä näin lue!] todennut, että hallituksen pitäisi etsiä vaikuttavampia keinoja, jotta sieltä peruskoulusta yhdeksän vuoden oppivelvollisuudesta tulisi luku-, kirjoitus- ja laskutaito ja oppimisen ilo, jotta voisi sen toisen asteen tutkinnon suorittaa. Monella nuorella ei ole kysymys siitä, ettei huvita, niin kuin demarit sanoivat, vaan heillä on mielenterveysongelmia, päihdeongelmia, oppimisongelmia. Heidän auttamiseensa tarvitaan rahaa, mutta tämä lakiesitys ei tuo rahaa opettamiseen, ei tukemiseen. Valtaosa rahoista menee bussifirmoille ja kirjojen kustantajille. Sitä me vastustamme. Me haluamme

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

[Puhemies koputtaa] ensisijaisesti laittaa [Puhemies: Kiitoksia!] koulutuksen kuntoon, toteuttaa terapiatakuun ja... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

14.57 **Saara Hyrkkö vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on todettu, että pakko ei ole oikea keino. Minä kysyn, miksi juuri nykyinen oppivelvollisuuden katkeamispiste olisi se tismalleen ainoa oikea. Onko siis vaarana, että kun kokoomus ja perussuomalaiset seuraavan kerran pääsevät leikkaamaan koulutuksesta, niin leikkuriin joutuu-kin vaikka ysluokka tai koko yläkoulu? No, tämä on tietysti ihan hupsu ajatus, mutta yhtä hupsu on ajatus, että tässä uudistuksessa olisi kysymys vain pakosta. Kyse on siitä, millaisen koulutusjärjestelmän Suomi ja ennen kaikkea meidän nuoret tulevaisuudessa tarvitsevat. Tässä uudistuksessa on kyse paitsi kannattelusta ja tasa-arvosta, myös viestistä sekä nuorille että yhteiskunnalle, ja se viesti on, että koskaan ei ole liian myöhäistä, että kaikista nuorista on pidettävä kiinni ja että kenenkään mahdollisuus kouluttautua tai suunnitella omaa elämäänsä ja toteuttaa unelmiaan ei saa jäädä kiinni [Puhemies koputtaa] rahapussin paksuudesta.

14.58 **Jukka Mäkynen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Toisen asteen koulutukseen haetaan ahkerasti. Ongelma ei ole nuorten kiinnostuksen puute opintoja kohtaan, vaan ongelma on se, että moni keskeyttää toisen asteen opinnot. Mitä uutta oppivelvollisuuden pidentäminen tuo tähän tilanteeseen? Pahimmassa tapauksessa toisen asteen oppilaitokset täyttyvät nuorista, jotka tulevat vastentahtoisesti oppitunneille ja häiritsevät hyvin motivoituneiden nuorten opiskelua.

Mielestäni parempi ratkaisu on säilyttää nykyinen oppivelvollisuus ja vahvistaa peruskoulua ja kymppiluokkaa. Mieluummin pienennetään peruskoulun luokkakokoja ja saatetaan koulukiusaaminenkin kuriin. Ammatillisesti suuntautuneille nuorille ratkaisuna tulisi olla tarjolla mestari—kisälli-malli, jossa ammatin oppii käytännönläheisesti ja yrityksen tarpeet huomioon ottaen. Tällä olisi myös työllistävä vaikutus. Historia tulee näyttämään lopputuloksen. — Kiitos.

15.00 **Sari Essayah kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä salissa meillä on yhteinen tavoite se, että jokainen suomalainen lapsi ja nuori saisi sen toisen asteen tutkinnon suoritettua, mutta meillä on erimielisyyttä siitä, onko tämä hallituksen esittämä keino eli oppivelvollisuuspakko paras mahdollinen tapa vastata tämän päivän lasten ja nuorten koulutushaasteisiin. Ainakin itse ajattelen niin, että tällä tavalla toteutettuna me emme kohdenna nyt niitä resursseja kaikkein eniten tarvitseville vaan resursseja valuu todellakin niille, jotka eivät tarvitse koulupolullansa apua ja tukea, ja toisaalta ne, jotka tarvitsevat sitä erityistä tukea ja joilla erityisiä tarpeita on, eivät saa niitä tukimuotoja, joita he kaipaavat.

Sen lisäksi olisin halunnut kysyä ministeriltä: onko tässä uudistuksessa huomioitu se, että meillä Suomessa ei kuitenkaan ole koulupakkoa vaan ainoastaan oppivelvollisuuspakko? [Puhemies koputtaa] Elikkä ne nuoret saattavatkin jäädä kotiinsa ja kertoa, että he suostuvat nyt sitä toista astetta täältä kotoa käsin.

15.01 **Tuula Väättäinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä salissa näyttää jokainen tietävän sen, että meillä on suuri joukko nuoria, jotka peruskoulun jälkeen kaatoavat yhteiskunnan ja monesti myös vanhempien käsien ulottuvilta. Oppivelvollisuusiän pidentäminen ei kohdistu niihin nuoriin, jotka pystyvät suoriutumaan peruskoulusta, ha-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

keutuvat toiselle asteelle ja suoriutuvat siitä ilman suurempaa häiriötä, vaan se kohdistuu niihin nuoriin, joiden koulutaival nyt katkeaa heti peruskoulun jälkeen. Näistä nuorista meidän on pidettävä huolta ja varmistettava, että hekin saavat tasavertaisen toisen asteen koulutuksen.

Arvoisat kollegat, tämän uudistuksen jälkeen ei yhteiskunnalla eikä vanhemmilla ole lupaa luovuttaa. Ei ole lupaa antaa niitä armovitosia, koska oppivelvollisuus jatkuu peruskoulun jälkeen. Meidän on yhteisesti kannettava vastuuta nuorista ja heidän mukanaan koko yhteiskunnan tulevaisuudesta. Kiitos, ministeri Andersson, te teette suuren palveluksen [Puhemies koputtaa] nuorille.

15.02 Lulu Ranne ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuden pidentämisessä on kyse kalliista ja turhasta pakkolääkityksestä kaikille. Valtaosa nuorista ei oppivelvollisuuden pidentämistä tarvitse, ja loppuihin se ei tehoa. Toisen asteen todellinen ongelma on, ettei osalla nuorista yksinkertaisesti ole opiskelun ja elämänhallinnan vaati-mia valmiuksia suorittaa toisen asteen tutkintoa.

Syrjäytymisuhan alla olevat nuoret tarvitsevat kattavia psykososiaalisia palveluja. Niiden antamista ei pidä säilyttää oppilaitoksille. Jos haluamme estää tulevaisuuden nuorten syrjäytymisen toisella asteella, panostamme tämän päivän lapsiperheisiin. Meidän on suunnattava huomattavasti enemmän resursseja lasten varhaisten vuosien kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen ja tukeen. Nykyinen ei riitä.

15.03 Antti Häkkänen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä koko hankkeen ydinongelmassahan on kyse siitä, käytetäänkö tällä vuosikymmenellä hyvinvointiyhteiskunnan niukkoja resursseja tehokkaasti, järkevästi, vaikuttavasti juuri sinne ydinongelmaan [Anneli Kiljunen: Koulutukseen!] — siitä tässä on kyse — ja kiristetäänkö nyt 129 miljoonalla eurolla palkansaajan, eläkeläisen, yrittäjän veroja välttämättömän tarpeelliseen kohteeseen — siitä tässä on kyse. Nyt kun 115 miljoonaa tämän hankkeen rahoista menee koulukirjoihin ja -kyyteihin, niin se kysymys kuuluu erityisesti tietysti keskustalle, että kun joka vuosi 115 miljoonaa menee näihin kohteisiin, joista tutkitusti ei ole hyötyä koulupudokkuuden estämiseksi, vuosikymmenessä miljardi, niin menevätkö nämä rahat järkevään kohteeseen, varsinkin kun viime vaalikaudella räätälöitiin pienituloisille oppimateriaalilisä, jolla voidaan tämä maksuttomuus toteuttaa. [Anneli Kiljunen välihuuto] Eli onko tämä järkevää [Puhemies koputtaa] rahojen käyttöä tiukassa talouden tilanteessa, vaikuttavaa?

15.04 Hanna-Leena Mattila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ministeri Andersson kertoi tuossa aikaisemmin, että oppivelvollisuus uudistus tehdään pitkälti siitä syystä, että vuosien varrella kohdennetut toimet eivät ole tuottaneet odotettua tulosta. Kohdennettujen toimien osalta puuttuu myös kunnollinen tutkimusnäyttö.

Me keskustalaiset olemme tyytyväisiä siitä, että oppivelvollisuus uudistus tehdään keskustan vaatimuksesta ei-kaavamaisella tavalla: jokaiselle nuorelle räätälöidään oma henkilökohtainen koulutuspolku. Oppivelvollisuus uudistus ja kohdennetut toimet eivät ole toisensa vastakohtia, vaan kohdennettuja toimia tehdään myös oppivelvollisuuden sisällä.

15.05 Anders Norrback r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuslain muutos on tärkeä uudistus, jolla pyritään nostamaan väestömme koulutustasoa. Kou-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

lutus on kiistattomasti yksi suurimmista yksittäisistä tekijöistä, jotka tarjoavat hyvät edellytykset tasapainoiselle elämälle. Koulutuksen tulee olla kaikkien saatavilla omasta sosio-ekonomisesta taustasta riippumatta. Panostukset koulutukseen maksavat itsensä takaisin yhteiskunnalle moninkertaisesti. Koulutukseen panostaminen onkin paras tapa ennaltaehkäistä lasten ja nuorten marginalisoitumista.

Ärade talman! Att vi diskuterar ekonomi här är helt klart, men många tycks ha glömt bort att den här regeringen gör stora satsningar på alla stadier, inte bara i den här reformen utan generellt över hela linjen när det gäller utbildningen.

Sedan vill jag också lyfta upp det att för att komma till skolan behövs det transport, och för att kunna studera [Puhemies koputtaa] så behöver du material. Däremot vill jag ännu påpeka [Puhemies: Aika!] att det är viktigt när vi gör utbildningsreformer att alla nivåer och alla [Puhemies: Aika!] olika typer av utbildningar får samma resurs... [Puhemies keskeyttää puheenvuoron puheajan ylityttyä]

15.06 Ari Koponen ps (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Täällä on hallituksesta todettu, että kaikkiin koulutusasteisiin panostetaan, ja niin panostetaankin, mutta niihin panostetaan aivan liian vähän. Tämä tuntuu olevan hallituksen taktiikka, että kun kaikkialle pistetään vähän, niin voidaan sanoa, että kaikkialle on pistetty, mutta mikä on se oikea vaikutavuus silloin?

Sitten täällä on nostettu taloustieteilijät esiin ja se, että osa heistä tukee tätä, mutta ovatko taloustieteilijät... [Paavo Arhinmäki: Entäs Opettajien Ammattijärjestö?] — Opettajien Ammattijärjestö ei käsitä kaikkia opettajia. Oletko sinä käynyt kysymässä opettajilta, [Puhemies koputtaa] kannattavatko he tätä? Eivät kannata.

15.07 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuden pidentäminen on merkittävä yhteiskunnallinen uudistus. Koulutuksen tasa-arvo vahvistuu monin tavoin. Vaikutukset työllistymiseen ovat ajan myötä merkittävät. Oppimateriaalit ovat jatkossa maksuttomia. Nuorten mahdollisuudet jatkaa opintoja joko ammatillisissa opinnoissa tai lukiossa eivät enää olisi kiinni vanhempien tuloista tai perheen varallisuudesta.

Eturivin ekonomistit ovat kannattaneet tätä uudistusta. Pitkällä aikavälillä uudistus maksaa itsensä takaisin. Tärkeää on, että kunnille aiheutuvat lisäkustannukset korvataan täysimääräisesti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Myönnän vielä kolme vastauspuheenvuoroa, sen jälkeen ministeri, ja sitten mennään puhujalistalle.

15.08 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Aika vapisevalla äänellä siellä vasemmalla laidalla puhutaan tämän muutoksen historiallisuudesta ja verratetaan sitä jopa peruskoulu-uudistukseen. [Välihuutoja vasemmalta] Kuten olen aiemminkin tässä yhteydessä maininnut, niin teiltä jää täysin huomaamatta, että meidän yhteiskunnassamme on käynnissä sellaisia prosesseja, jotka tekevät tyhjäksi nämä teidän tavoitteenne paitsi työllisyyden nostamisesta myös syrjäytymiskehityksen kääntämisestä laskuun, siitä, että kukaan ei tipu. Samaan aikaan lapsilla on yhä suurempia ongelmia esimerkiksi mie-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

lenterveyden suhteen. Vanhemmuus on hukassa, kaikki kodit eivät pysty enää huolehti-
maan lapsistaan siinä mielessä, että he olisivat koulukuntoisia.

Samaan aikaan maahanmuuttajien joukossa on merkittävä määrä ihmisiä, joiden koulu-
tus tulee olemaan alhainen, ja itse asiassa sitä te haluattekin. Te haluatte nimenomaan näitä
työperäisiä maahanmuuttajia tänne lisää. [Jukka Gustafsson: Aika kauan kesti tämä!] Tut-
kimusten mukaan toisen sukupolven maahanmuuttajataustaisten syrjäytyminen on monin-
kertaista suhteessa suomalaisiin.

Se vanha sosiaalidemokraatit, joka oli kiinnostunut suomalaisten [Puhemies koputtaa]
ihmisten köyhyyden poistamisesta ja aseman parantamisesta, ei ole täällä. [Paavo Arhin-
mäki: Tätäkin vastustetaan, koska maahanmuutto! — Eduskunnasta: Hienoa, että aina tie-
dätte, mitä mieltä muut ovat!]

15.09 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä se on
niin, että tätä kritiikkiä on hyvin vaikea ymmärtää, kun me teemme hallituksessa juuri niitä
asioita, joita te meiltä peräänkuulutat: Laitetaan koko koulutuspolkua kuntoon varhais-
kasvatuksesta perusopetukseen. Laatua ja tasa-arvoa parannetaan. Perustaitoja ja varhaista
tukea lisätään. Ei kai se nyt, herranjestas, voi olla niin, että joko huolehditaan perusopetus-
ikäisistä tai sitten 16—20-vuotiaista? Kyllä kai meidän nyt pitää pitää huolta kaikenikäis-
ten lasten ja nuorten tulevaisuuden eväistä.

On tietenkin selvää, niin kuin olette oppositiossakin sanoneet, että etenkin nämä putoa-
misvaarassa olevat tarvitsevat tukea ja ohjausta lisää, mutta sitä on tulossa lisää. Laskeske-
lin tuossa, että noin 20 miljoonaa euroa vuodessa tulee näihin asioihin, eli siellä on juu-
ri näitä elementtejä — nivelvaiheen ohjausta, lisäohjausta keskeyttämishuolanteisiin,
valmentavaan koulutukseen erityistä tukea, tehostettua opinto-ohjausta, jälkiopinto-oh-
jausta — eli juuri näitä asioita, joita te haluatte. Kannattaa nyt varmaan ottaa se lakiesitys-
paketti ja lukea se kunnolla ja keskustella sitten lisää.

15.10 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! ”Ennemmin olisin
satsannut erityisopetukseen, perusopetukseen ja perhetyöhön”, sanoo Ilmajoen lukion reh-
tori Jouko Peltonen. Peltonen tuntee toisen asteen arjen, [Paavo Arhinmäki: Paremmiin
kuin OAJ!] sillä hän johtaa paitsi lukiota myös Seinäjoen koulutuskuntayhtymän Sedun
hallitusta. ”Mitä lisäarvoa saadaan tällä hirvittävällä panostuksella, kun meillä prakaa pe-
rusopetus?” hän kysyy.

Edustaja Gustafsson vetosi tuossa taloustieteilijöihin. Minä vetoan kasvatustieteilijöi-
hin. Välijärvi, Jahnukainen, Karila — kannattaa lukea esimerkiksi näitä kasvatustieteilijöi-
tä.

Mitä tulee OAJ:hin, niin olen itse OAJ:n jäsen ollut vuosikymmeniä, maksanut jäsen-
maksuja ja ollut siellä mukana monessa, enkä kannata tätä, eikä kannata moni muukaan
OAJ:n jäsen. Tällainen juttu, että tätä ei ole kysytty opettajilta. Opettajat olisi kannattanut
ottaa tähän mukaan, tästä olisi tullut paljon järkevämpi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Sitten siirrytään ministerin jälkeen puhujalis-
talle. — Ministeri, 3 minuuttia.

15.11 Opetusministeri Li Andersson: Arvoisa puhemies! Edelleen näistä täsmätoimista
ja vaikuttavuudesta. On totta, niin kuin tässä on todettu moneen otteeseen, että 129 miljoonaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

naa on iso raha, mutta se on vain vähän päälle 2,5 prosenttia suomalaisen perusopetuksen kokonaismenoista. Eli jos me käyttäisimme tämän rahan oppivelvollisuus uudistuksen sijaan yleisesti perusopetuksen vahvistamiseen, niin kuinka moni edustaja tässä salissa uskoo, että 2,5 prosentin menolisäyksellä perusopetuksen rahoitukseen voisimme todennäköisemmin saavuttaa tämän tavoitteen siitä, että kaikki nuoret saavat toisen asteen tutkinnon? Sen rahan käyttäminen tehokkaalla tavalla edellyttäisi juurikin sitä, että pystyisimme varmasti identifioimaan, ketkä ne nuoret ovat, jotka ovat tuen tarpeessa, ja että me myöskin tietäisimme tarkkaan, mikä kohdennettu toimenpide meidän pitäisi käyttää. Ja tällaista tietoa meillä ei omienkaan kokemusten perusteella täällä Suomessa valitettavasti ole.

Mitä tulee tasapäistämiseen, niin painotan edelleen, että ei todellakaan ole yhtä tapaa suorittaa oppivelvollisuutta, vaan päinvastoin on haluttu rakentaa monipuolinen keinovalikoima: lukiokoulutuksen suorittaminen, ammatillinen perustutkinto, kansanopistojen pitkät linjat, valmentava koulutus, oppisopimuskoulutus, muutamia esimerkkejä mainitakseni. Myöskin vammaiset opiskelijat on huomioitu tässä esityksessä. Heitä koskevat samat oikeudet ja velvollisuudet kuin kaikkia muita, mutta oppivelvollisuuden voi myöskin suorittaa TELMA-koulutuksessa eli työhön ja elämään valmentavassa koulutuksessa.

Mitä tulee kysymykseen siitä, takaako tämä varmasti sen, että kaikki nuoret suorittavat toisen tutkinnon, tässä lakiesityksessä on lähdetty siitä, että oppivelvollisuus päättyy silloin, kun nuori täysi-ikäistyy. Olemme kuitenkin halunneet laajentaa koulutuksen maksuttomuutta sen kalenterivuoden loppuun, kun täytetään 20, jotta kaikilla olisi taloudelliset edellytykset tämä tutkinto suorittaa, minkä lisäksi tutkimusten mukaan keskeyttämiset painottuvat ensimmäiseen opiskeluvuoteen, joka on tämän laajennetun oppivelvollisuuden piirissä. Toiselle asteelle tulee lisäresursseja opinto-ohjaukseen, ohjausvelvoitteisiin, sinne tulee lisäresursseja oppilas- ja opiskelijahuollon palveluihin ja ennen kaikkea sinne on lisätty merkittävästi rahoitusta uusien opettajien ja ohjaajien palkkaamiseen.

Lopuksi haluan korjata edustaja Sarkomaan lausuntoa lainsäädännön arviointineuvoston lausunnosta. Hänen mukaansa he ovat lausuneet, että keisarilla ei ole vaatteita. Luen nyt äänen tästä lausunnosta muutaman otteen: ”Esitys on laadukkaasti valmisteltu ja hyvin kirjoitettu. Esitysluonnoksen vaikutusarviot ovat kattavia, ja arviointineuvostolla on vain joitakin lisäysehdotuksia niihin.” Sen mukaan lakiesitystä on myöskin täydennetty. [Paa-vo Arhinmäki: Voiko entinen opetusministeri lukea noin väärin? — Välihuutoja]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt siirrytään puhujalistaan.

15.15 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa puhemies! 100 vuotta sitten, vuonna 1921, Suomessa astui voimaan oppivelvollisuuslaki, joka teki pakolliseksi vähintään kuusivuotisen kansakoulun oppimäärän suorittamisen. Vuosina 1972–77 toteutettiin peruskoulu-uudistus, jolloin oppivelvollisuus saatettiin suoritettavaksi peruskoulun luokilla. Historiamme siis tuntee merkittäviä hetkiä ja suuria päätöksiä koskien oppivelvollisuutta. Niitä ovat olleet tekemässä kautta historian kauaskatseiset ihmiset, joiden tavoite on ollut kansallinen hyvyys ja osaaminen. Paljon on vettä virrannut sekä 100 vuodessa että peruskoulun 50 vuoden aikana. Kaikkiaan suomalainen yhteiskunta on nojannut sivistykseen, jonka pohjalle on rakennettu vankkumaton yhteiskunta, kansallinen identiteetti ja menestyksen kivijalka. Suomessa on aina osattu nähdä, että väestömäärältään pienen valtion selviytyminen ja tulevaisuus lepäävät siinä, miten se onnistuu kasvattamaan ja kouluttamaan ihmisiä tasaveraisesti ja oikeudenmukaisesti.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

Tänään lähetekeskustelussa oleva hallituksen esitys oppivelvollisuuden laajentamiseksi on osa pitkää ketjua. Sen lähtökohta on tulevaisuus, jossa tavoitteemme ovat samankaltaisia kuin 100 vuotta sitten: siis turvata kaikille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys, edistää yhdenvertaisia mahdollisuuksia kehittää itseänsä kykijensä ja tarpeidensa mukaisesti, nostaa koulutus- ja osaamistasoa, kaventaa oppimiseroja sekä lisätä koulutuksellista yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Olemme siis osa pitkää ketjua, jossa jälleen kerran pitäisi nähdä pitkälle, ei vain huomiseen, ei seuraavaan vuoteen, ei meidän aikaamme vaan paljon kauemmas.

Puhemies! Jokainen meistä osaa luetteloida uhkakuvia ja rinnastaa asiat vastakkain. Jokainen meistä tietää, että yhteiskuntamme ei ole kaikilta osin valmis. Sinne ja tuonne tarvitaan lisää resursseja, eikä sen havaitseminen vaadi kovin korkeaa ajattelua. Oppivelvollisuus uudistukseen ei itessään ole mikään sammon tekijä. Kysymyksenä siinä on käytännönläheisestä rakenneuudistuksesta koulutuksen osallistumisasteen nostamiseksi. Oppivelvollisuus uudistuksen rinnalla tarvitaan lasten ja nuorten oppimisen tukemiseksi lukuisia muita toimia, niitä, joita historiassa on jo paljon tehty, ja niitä, joita tullaan tekemään. On tosiasia, että hallitus on voimakkaasti rinnalla ja rinnakkain vahvistamassa niin varhaiskasvatusta, peruskoulua kuin toista astetta niin, että koulutuspolut kokonaisuus — siis matka elämän varhaisista vuosista kohti aikuisuutta — vankistuu. Tämä on yksi tärkeä palanen kaikkea tätä.

Puhemies! Keskusta siis puolustaa sivistyksellistä kokonaisuutta, jossa mikään lapsen tai nuoren elämänvaihe ei ole turha vaan mahdollisuuksia täynnä. Keskusta puolustaa myös yhdenvertaisia ja tasa-arvoisia mahdollisuuksia kasvatukseen, koulutukseen, tutkimukseen ja kulttuuriin. Siitähän tässä on kyse. Haluamme olla mukana tukemassa suomalaisia nuoria ja heidän perheitään.

Puhemies! Koulutuksen julkinen rahoitus on Suomessa vuositasolla noin 16 miljardia euroa. Oppivelvollisuuden mittaluokka — ensi vuonna 22 miljoonaa ja 4 vuoden päästä 129 miljoonaa — pitää suhteuttaa tätä taustaa vasten. Aika paljon siis muutakin puuhailaan. Lisäksi yksinkertainen laskutoimitus: yhden syrjäytyneen nuoren hintalapun yhteiskunnassa on arvioitu olevan 1,2 miljoonaa euroa. Jos ensi vuonna oppivelvollisuuden laajeneminen poistaa 20 opiskelijan matkan kohti syrjäytymistä, olemme jo taloudellisesti taasoissa mutta reippaasti inhimillisemmän yhteiskunnan puolella.

Näen oppivelvollisuuden laajenemisessa hyviä mahdollisuuksia kohti parempaa elämää. Sen ansio on myös se, että se on virittänyt aivan oikean ja perustellun keskustelun siitä, että varhaiskasvatus ja perusopetus ovat kivijalkana sille, että oppivelvollisuus kantaa. Sen ansio on se, että kannatellesamme lasten ja nuorten polkua kohti aikuisuutta kaikki vaiheet ovat merkityksellisiä. Ei ole olemassa hukattua hetkeä. Puhemies, siksi tämä kaikki on tärkeää.

15.21 Pia Lohikoski vas: Arvoisa puhemies! Tänä päivänä noin 16 prosenttia nuorista jää ilman peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Millaisia nuoria he ovat? Tuskin ainakaan sellaisia, joiden kouluttaminen olisi Suomelle hukkaan heitettyä rahaa — päinvastoin.

Pelkällä peruskoulupohjalla ei nykyisessä työelämässä enää työllisty. Oppivelvollisuutta uudistamalla parannetaan työllisyyttä ja koulutuksellista tasa-arvoa ja puututaan koulutamattomuuden periytyvyyteen. Lasten taustan vaikutus oppimistuloksiin on alkanut taas kasvaa. Esimerkiksi Pisa-tutkimuksen mukaan peruskoulun kyky tasata oppilaiden taustasta johtuvia eroja on heikentynyt. Alueelliset, sosioekonomiset ja sukupuolten väliset erot

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

sekä koulutuksen periytyvyys näkyvät oppimisessa ja kouluttautumisessa entistä vahvemmin. THL:n seurantatutkimuksen mukaan, jossa tutkittiin vuonna 1987 syntyneitä, niistä lapsista, joiden vanhemmilla ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa, ilman sitä oli itsekin 38 prosenttia. Vastaava luku korkeasti koulutettujen vanhempien lapsilla oli 10 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuus uudistuksen ja maksuttoman toisen asteen tavoitteena on taata kaikille nuorille elämässä ja yhteiskunnassa tarpeellinen perusosaaminen ja sivistys. Toisen asteen suorittaminen on nyt kalliimpaa kuin muiden koulutusasteiden. Vertailukohtana voidaan nähdä esimerkiksi korkeakoulut, joiden yhteydessä on yleensä kirjastot, joista tenttikirjoja voi ilmaiseksi lainata. Rahanpuute on yhteydessä koulupudokkuuteen sekä siihen, että ei voi vapaasti valita haluamaansa koulutuspolkua. Tämä kehitys on myös ylisukupolvi. Erityisesti kokonaan koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret kuvasivat rahatilannettaan usein heikoksi. Mahdollisuus ja oikeus oppimiseen kuuluvat kaikille. Maksuton toinen aste edistää lapsen oikeutta koulutukseen ja parantaa suomalaisen koulutusjärjestelmän yhdenvertaisuutta. Perusopetuksen jälkeen suoritettava ammatillinen tutkinto tai lukiokoulutus ja sen päätteeksi suoritettava ylioppilastutkinto olisivat jatkossa tämän uudistuksen jälkeen täysin maksuttomia sen kalenterivuoden loppuun, kun opiskelija täyttää 20 vuotta.

Arvoisa puhemies! Uudistus ei ole pelkästään mekaaninen oppivelvollisuusiän nosto, vaan se on laaja lakipaketti. Osana uudistusta muun muassa kohdennetaan lisää pysyviä resursseja tukeen ja ohjaukseen sekä yläkoulussa että toisella asteella. Suomi on ennenkin päässyt vaikeiden aikojen yli osaamiseen panostamalla. Nyt keskellä koronavirusta meillä on käsissämme tämä historiallinen uudistus, jolla päivitetään oppivelvollisuus vihdoin 2020-luvulle. Nykyistä pidempi oppivelvollisuus on vasemmistoliiton pitkäaikainen ja tasa-arvoa edistävä tavoite, ja olemme erittäin iloisia, että tämä tavoitteemme on vihdoin toteutumassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja vielä ehditään edustaja Räsänen ottaa tähän ennen kuin aika tämän asian käsittelylle on tässä vaiheessa tullut täyteen.

15.25 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Koulupudokkuuden ja syrjäytymisen syyt ovat moninaisia, joten tarvitaan erilaisia toimenpiteitä. Taustalla voi olla elämänhallinnan ongelmia, rankka koulukiusaaminen, mielenterveyden häiriöitä, päihteitä, selkiytymättömät koulutustavoitteet, motivaation puute tai koulutusvaihtoehtojen niukkuus, johon koulutuksen keskittäminen on johtanut. Väärä uravalinta johtaa usein keskeyttämiseen. Heikko koulumenestys voi olla seurausta edellisistä tai liittyä myös oppimisvaikeuksiin, ja kaikissa perheissä ei ole voimia eikä kykyä tukea koulunkäyntiä. Mitään näistä pulmista lisävuodet eivät ratkaise.

Poikkeusoloissa oppimiserot edelleen valitettavasti uhkaavat kasvaa. Sen sijaan, että oppivelvollisuutta lainsäädännöllä pidennetään, pitäisi puuttua näiden erojen kaventamiseen ja räätälöityyn tukeen. Siis kustannustehokkaampaa ja inhimillisempää olisi keskittää resurssit niihin pudokkaisiin, joilla ei ole riittäviä valmiuksia jatko-opintoihin. Jopa 11 prosentilla peruskoulun päättäneistä on niin huono lukutaito, että se käytännössä estää jatko-opinnot ja työsaannin. Lisävuodet eivät kompensoi niitä hukattuja vuosia, jolloin tukea olisi pitänyt saada.

Syrjäytyminen alkaa jo varhaislapsuudessa, joten perheiden varhainen tuki on huomattavasti tehokkaampaa kuin reagoivat toimenpiteet. Jotta yhdenkään lapsen ei tarvitsisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

aloittaa elämänsä takamatkalta, pitäisi erityisesti riskivanhempien saada tukea. Huonosuorituksen ylisukupolvinen kasautuminen on yhteiskuntamme kipeimpiä ongelmia. Kun perheen taloudelliset ja sosiaaliset resurssit ovat niukkoja ja voimavarat nuoren tukemiseen puutteellisia, niin ylimääräinen kouluvuosi ei tuo helpotusta.

Varsinkin erityistä tukea tarvitsevat lapset jäävät usein ilman riittävää apua. Tukea tarvitsevien määrä on kasvanut viime vuosina voimakkaasti, ja erityisesti neuropsykiatriset poikkeavuudet, kuten ADHD tai autismin kirjo, ovat periytyviä, altistavat syrjäytymiselle ja kuluttavat voimavaroja. Varhainen tuki perheille ehkäisee myös huostaanottoja perheissä, joissa ongelmat ovat kärjistyneet.

Arvoisa puhemies! Ongelmana ei siis ole niinkään oppilaiden hakeutuminen toiselle asteelle vaan siellä pysyminen. Lähes kaikki jatkavat jo nykyisin toiselle asteelle, mutta ongelmana on se, että liian monet keskeyttävät toisen asteen koulutuksen. Jos oma koulutusala ei kiinnosta, niin silloin tarvittaisiin jo aiemmin parempaa opinto-ohjausta, kun koulutusalaa ollaan valitsemassa. Toisen asteen resurssien heikentäminen, lähiopetuksen väheneminen ja suuret opiskelijaryhmät vaikeuttavat myös koulutuksesta suoriutumista. Ammatillisen koulutuksen opettajilta on tullut runsaasti viestejä meille edustajille, ja he kertovat siitä, miten vaikeaa on viedä tutkintoon saakka niitä opiskelijoita, joilla on oppimisvaikeuksia, saattaa olla kielellisiä ongelmia maahanmuuttajataustan vuoksi ja heikot pohjataidot.

Toistan vielä, puhemies, että armovitosilla peruskoulun suorittaneita eivät auta pakko- vuodet toisella asteella. Tuki ja apu tulisi saada aiemmin. Kun resurssit ovat joka tapauksessa rajallisia, ne tulisi kohdentaa tehokkaasti eli varhaisessa vaiheessa ennaltaehkäisten ja kohdentaen tuki sitä tarvitseville.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt aika on tullut täyteen tämän asian osalta. Tässä vaiheessa keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä täysistunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 15.30.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.37.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 6. käsittelyä. Keskustelu jatkuu.

18.37 Ari Koponen ps: Puhemies! Lakivalmistelun eri yhteyksissä on todettu, että se perustuu tutkittuun tietoon. Onkin ihmeellistä, että hallitus on nyt runnomassa eduskunnassa läpi esityksen, jolla on hyvin olematon tieteellinen pohja. Uudistuksen vaikuttavuus on vähäinen ja epävarma, sillä esitykseen ei ole liittynyt uutta tietoa tuottaneita kokeiluja, tutkimusta tai arviointoja, jotka antaisivat suoraa näyttöä oppivelvollisuusiän nostosta ja sen vaikutuksesta toisen asteen koulutuksen läpäisyyn ja tutkintojen suorittamisen kasvuun.

Tämän lisäksi lakiesityksessä on kohtia, jotka ovat ristiriidassa muun lainsäädännön kanssa. Nämä tulisi ehdottomasti selvittää eduskuntakäsittelyn aikana. Olen huolestunut esimerkiksi hankkeen vaikutuksesta huoltajien mahdollisuuksiin antaa lapsilleen oppivel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

vollisuuden mukaista kotiopetusta tai mahdollisuuteen järjestää koulumaista opetusta ilman perusopetuksen järjestämislupaa. Nämä oikeudet ovat olleet Suomessa hyvin turvattuja. Perustuslain mukaisen oppivelvollisuuden täytyy myös käytännössä tarkoittaa todellista valinnanmahdollisuutta, ei vain paperille kirjoitettua korulausetta.

Hallituksen esityksessä pyritään heikentämään kotiopetuksen asemaa muun muassa vaatimalla kotiopetuksessa olevia oppilaita osallistumaan perusopetuslain vastaisesti erityiseen tutkintoon saadakseen päättötodistuksen. Perusopetuslain mukaan oppivelvollinen voi osallistua erityiseen tutkintoon, eli mitään osallistumisvelvollisuutta ei laissa ole määrätty. Erityisen tutkinnon vaatiminen on näin ollen perusopetuslain vastaista ja asettaa nämä oppilaat eriarvoiseen asemaan. Tämä on nuorten oppilaitten oikeusturvan vastaista. Samoin velvoitettaisiin perusopetuslain vastaisesti noudattamaan kotiopetuksessa Opetushallituksen määrittämiä opetussuunnitelman perusteita.

Esityksessä on ikään kuin luotu uudenmuotoinen oppivelvollisuuskoulutus, joka ei olisi perusopetusta mutta kuitenkin pakollista. Toivon, että esitys lähetetään ainakin perustuslakivaliokunnan arvioitavaksi.

18.40 Mikko Ollikainen r: Arvoisa puhemies, ärade talman! Som det konstaterades tidigare i dag i remissdebatten är den utvidgade läroplikten en mycket stor förändring i vårt utbildningssystem, en mycket historisk förändring. Läroplikten höjs nu från 16 år till 18 år. Samtidigt blir utbildningen på andra stadiet avgiftsfri tills studeranden har fått examen eller fyllt 20 år. Avgiftsfriheten omfattar den dagliga måltiden, läroböcker och annat material som behövs för genomförandet av utbildningen. Enligt förslaget är även skolresor på minst 7 kilometer avgiftsfria på andra stadiet. Specialutrustning som musikinstrument ska studerande fortsättningsvis betala för själva.

Ökandet av budgetmedlen är 129 miljoner euro från och med 2024, då alla årskurser berörs. Reformen har som mål att höja utbildnings- och kompetensnivån, minska skillnaderna i inläringen samt öka likabehandlingen och jämlikheten i utbildningen. Samtidigt vill man med reformen även stärka de ungas välbefinnande och höja sysselsättningsgraden.

Suomalaisnuorten koulutustasoa ja työllisyysastetta on nostettava. Pöydällä oleva esitys vaikuttaa etenkin niihin nuoriin, jotka jäävät peruskoulun jälkeen täysin työelämän ja opiskelun ulkopuolelle. Tänäpä 15 prosenttia nuorista joko keskeyttää tai jää ilman toisen asteen tutkintoa, mutta yksikään nuori ei saisi pudota keltasta. Meillä ei ole siihen varaa, ja hienoa, että tässä keskustelussa aikaisemmin päivällä moni tuki just tätä, että ketään ei saa jättää.

Oppivelvollisuuden pidentäminen antaa myös vanhemmille ja kouluille aiempaa vahvempia työkaluja kannustaa nuoria kouluun vaikeuksista huolimatta. Toki kouluväsymystä on ja kaikille ei sovi lähiopetus. Vapaa sivistys on yksi mahdollisuus, mutta on myös muita. Ammatillisen tutkinnon voi jatkossakin suorittaa osittain tai kokonaan oppisopimuksella. On kannatettavaa, että nuoret pystyvät opiskelemaan työympäristössä ja että oppiminen tapahtuu yhteistyössä yritysten kanssa. Olen varma siitä, että myös tulevaisuudessa tullaan näkemään monta hienoa menestystarinaa, kiitos oppisopimusten. Se luo yrittäjyyttä ja myös työllisyyttä.

Ett centralt element i regeringspropositionen är även att stärka övergångsskedet mellan den grundläggande utbildningen och utbildningen på det andra stadiet. Idén är att samla på-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

byggnadsundervisningen och tionde klasserna till en helhet som omfattar högst ett år. Med hjälp av denna helhet kan den unga sedan få färdigheter att söka sig till gymnasieutbildning eller yrkesinriktad examensutbildning. Det är en slags brobygggarutbildning. Det här är mycket bra och det behöver inte nödvändigtvis vara en kommun utan det kan vara flera kommuner som sköter det samtidigt.

Eliikkä tämä nivelvaihe on todella hyvä asia.

Några ord om studiehandledningen.

För att uppnå målsättningarna måste studiehandledningen inför övergången till andra stadiet stärkas. På finlandssvenskt håll råder det stor brist på elev- och studiehandledare, och nu går det bara att studera till studiehandledare som biämne. Den senaste renodlade studiehandledarutbildningen lär ha varit 2012 och det är läge för en kurs nu för att bättre mäta den utvidgade läroplikten och det som kommer med den.

Detsamma gäller svenskspråkiga yrkeslärare. Det lär vara uppemot 90 obehöriga lärare som vi har i dag, och med tanke på den jämlika utbildningen på andra stadiet ser jag det här som ett bekymmer. Det är trots allt hälften av alla studerande som täcks av det här och behöver behörig personal. Det här hoppas jag att man också beaktar senare i behandlingen i regeringen.

Tänään on useaan otteeseen nostettu esille uudistuksen hinta eliikkä 129 miljoonaa euroa vuodesta 2024 lähtien, kun kaikki ikäluokat ovat tämän uudistuksen piirissä. Valtio on luvannut kattaa nämä kustannukset täysimääräisesti koulutuksen järjestäjille — niin sen pitää olla myös käytännössä. On toki ymmärrettävää, että tämä on herättänyt reaktioita, mutta meidän tulee myös muistaa, että marginalisoituminen yhteiskunnassamme pitkällä tähtäimellä on vielä suurempi kustannus. Toimin aikaisemmin erityisavustajana nuorisopuolella, ja yksi nuori maksaa noin 1 miljoonan, ehkä enemmänkin eri tukien muodossa. Sen takia on todella tärkeää, että tämäkin tässä tehdään.

Oppivelvollisuutta tulee myös katsoa ehkä enemmänkin ilmiönä, joka kattaa monta sektoria budjetissa. Vaikka menot kasvavat opetuspuolella, niitä ei tule välttämättä verrata perusopetukseen vaan myös poistaa kustannuksia esimerkiksi STM:n ja TEMin puolelta — toivottavasti niin käy.

Det har alltså varit en del kritik kring det här. Det väsentliga är att också baskunskaperna får en finansiering, och det har regeringen också gett: att man lär sig läsa, skriva, räkna — det är grunden för att man ska klara sig. Regeringen har också tagit fram en proposition som gäller ett försök med tvåspråkig förskoleundervisning, och på det här sättet stärker man också jämlikheten och kvaliteten i förskoleundervisningen.

Muun muassa digitalisaatio ja tekoäly vaikuttavat siihen, että työmarkkinat muuttuvat. Tiedetään, että tällä hetkellä vain 45 prosenttia peruskoulun suorittaneista työllistyy. Toisen asteen tutkinnon suorittaneilla työllisyysprosentti on 70 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Suomen oppivelvollisuus täyttää kohta 100 vuotta. Nyt sitä pyritään päivittämään nykypäivään. Edessämme oleva esitys on sijoitus nuorisoon, ja ketään ei jätetä. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

18.47 **Riitta Mäkinen sd:** Arvoisa puhemies! 16 prosenttia ikäluokasta jää tällä hetkellä ilman toisen asteen tutkintoa. Se merkitsee vuosittain tuhansia uusia nuoria, joiden työllisyysaste jää noin 40 prosenttiin. Me kaikki tiedämme, että suomalaisen työelämän osaamisvaatimukset kasvavat ja matalan koulutus- ja osaamistason työt vähenevät eikä peruskoulututkinto enää riitä työelämässä pärjäämiseen. On selvää, että pelkän peruskoulun varassa olevien työllisyysaste tippuu entisestään, jos emme tee tarvittavia uudistuksia koulutusjärjestelmäämme.

Meidän on nostettava suomalaisten koulutus- ja osaamistasoa, jos haluamme saavuttaa työllisyystavoitteet ja varmistaa hyvinvointivaltion kestävä rahoitus pohjan tulevaisuudessa. Suomi tarvitsee myös korkeakoulutettua työvoimaa enemmän, mutta aivan ensi sijassa meidän on tähdättävä siihen, että jokainen suomalainen on suorittanut vähintään toisen asteen tutkinnon. Tulevaisuudessa tarve myös kaksoistutkinnoille tulee kasvamaan: tarvitaan niin ammatillista osaamista kuin yleissivistystä.

Arvoisa puhemies! Keskustelu koulutusjärjestelmämme kehittämisestä vaikuttaa polarisoituvan turhankin helposti kahteen väitteeseen. Ensimmäisessä kerrotaan, ettei meillä ole varaa sitä tehdä, toiseksi painotetaan, että olisi tärkeämpää panostaa varhaiskasvatukseen ja perusopetuksen laatuun.

Totean osaltani seuraavan: Suomalainen peruskoulujärjestelmä oli valtaisa askel kohti koulutuksellista tasa-arvoisuutta ja suomalaisen sosiaalisen pääoman laajempaa yhteiskunnallista hyödyntämistä. Se on vielä tänäkin päivänä malli, jota ihaillaan kautta maailman. 70-luvulla uudistusta vastusti kokoomus väittäen, ettei siihen ole varaa. He olisivat halunneet säilyttää mallin, jossa köyhien lapset menivät matalapalkkaisiin töihin ja varakkaampien lapset oppikouluun. Tuolloin puhuttiin tasapäistämisestä, tämäkin termi on tässä salissa jo tänään kuultu.

Tänä päivänä kyse on siitä, että toisen asteen koulutus itsessään, joko ammatillinen tutkinto tai lukion päästötodistus, on jo nyt tulevaisuuden peruskoulu. Tulevina vuosina meillä on vielä vähemmän kuin 50 vuotta sitten varaa hukata osaamispääomaa, josta pienen maan menestyminen riippuu. Suomessa on paljon keskituloisia vanhempia, joille ei tuota ongelmia maksaa lastensa oppivälineitä. On kuitenkin pakko kysyä, kuinka moni todella pitäisi hyväksyttävänä, että perusopetuksessa osa lasten koulunkäynnistä olisi sosiaaliturvan varassa. Mielestäni on huolestuttavaa, että toisen asteen koulutuksen osalta moni vaikuttaa yhä näin ajattelevan.

Me emme voi asettaa varhaiskasvatusta ja perusopetusta vastakkain toisen asteen koulutuksen kanssa. Toista ei voida kehittää toisen kustannuksella. Tässä salissa ja sen ulkopuolella keskustelu suistuu tähän toistuvasti. Tämä tietoinen älyllinen epärehellisyys on mielestäni surullista. Sanna Marinin hallitus ei toimi näin, vaan se päinvastoin panostaa varhaiskasvatukseen laatuun: ryhmäkokoja pienennetään ja erityisen tuen tarpeessa olevien tukitoimia kehitetään — niin varhaiskasvatuksessa kuin perusopetuksessa. Tähän kohdennetaan myös merkittäviä taloudellisia resursseja. Ja mitä kuntien taloudelliseen tilanteeseen ja viime hallituksen toteuttamiin koulutusleikkauksiin tulee, nämä rahat tulevat todella tarpeeseen. Hallituksen panostukset koulutukseen ja osaamiseen kattavat kaikki koulutusasteet alkaen varhaiskasvatuksesta, jonka subjektiivisen oikeuden hallitus jo aiemmin palautti.

Kansanedustajana peräänkuulutan tältä salilta kykyä ja tahtoa käydä laajempaa keskustelua koulutuspolitiikasta ja sen päämäärästä, aidosti tasa-arvoisen koulutusjärjestelmän laajentamisesta. Edustaja Halla-aholta minun on kysyttävä, onko peruskoulu teille vain

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

saavutettu etu, johon meillä ei ole varaa. Pelkästään oppivelvollisuusiän nosto ei luonnollisesti riitä takaamaan sitä, että opinnot saatetaan loppuun saakka. Uudistuksessa keskeistä on se, että jatkossa vastuu nuorista on aina yhdellä tietyllä taholla. Se tarkoittaa, ettei niin sanotussa siirtymä- tai nivelvaiheessa nuorta yksinkertaisesti päästetä tippumaan opintojen, tuen tai ohjauksen ulkopuolelle. Tätä tarkoitetaan, kun puhutaan niin sanotusta saat- taen vaihtaan -periaatteesta. Uudistuksen olennainen osa on vahva tuki nuorelle koulupo- lun varrella.

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuusiän nosto ja maksuton toinen aste ovat tärkeä askel kohti todellista koulutuksellista tasa-arvoa, riittävää työllisyysastetta, kestävästi rahoitet- tua julkista taloutta sekä paremmin voivia suomalaisia nuoria. Toivottavasti tässä salissa voimme joku päivä katsoa taaksepäin ja todeta, että onneksi meiltä sentään löytyi rohkeut- ta tämä uudistus tehdä siitäkin huolimatta, että elämme taloudellisesti tiukkoja aikoja, ja siitäkin huolimatta, että tämä koulutuspoliittinen linjaus ei aivan kaikkien ryhmien yhtei- nen ole. — Kiitos.

18.53 Lulu Ranne ps: Arvoisa puhemies! Tästä salista ei varmaankaan löydy ketään, joka ei voisi allekirjoittaa hallitusohjelman koulutukseen liittyviä tavoitteita. Tietenkin me kaikki haluamme, että koulutus- ja osaamistaso nousee, oppimiserot kaventuvat ja tasa- arvo lisääntyy. Tietenkin me haluamme kaikki lapsille ja nuorille pelkkää hyvää.

Me suomalaiset uskottelemme mielellämme sekä itsellemme että muulle maailmalle, että olemme erityisen korkean koulutus- ja osaamistason maa. Olemme aika omahyväisiä, vaikka meillä on todellisia ongelmia.

Suomen erityinen ongelma ei kuitenkaan ole väestön jääminen ilman toisen asteen kou- lutusta. Suomessa 9,7 prosenttia 25—64-vuotiaista on perusasteen varassa. Tämä on OECD-maiden seitsemänneksi alhaisin osuus. Suomen erityinen ongelma on sen sijaan korkeakoulutettujen 25—34-vuotiaiden osuus väestöstä. Se on alle OECD-maiden keski- arvon. Ja mikä huolestuttavinta, nuorisomme ei ole tällä hetkellä sen koulutetumpaa kuin 55—64-vuotiaamme. Koko väestön koulutustaso kasvaa kohisten kaikissa muissa OECD- maissa paitsi Suomessa ja Virossa. Tämä on ongelma.

Juuri mikään ei ole yhteiskunnan toiminnalle ja taloudelle vahingollisempaa kuin korja- ta vääriä ongelmia väärillä toimenpiteillä. Toisen asteen oppilaitoksissa ja esimerkiksi am- matillisista oppilaitoksista harjoittelijoita ottavissa yrityksissä tiedetään, että osalla perus- koulunsa päättäneistä nuorista ei yksinkertaisesti ole opiskelun ja elämänhallinnan vaati- mia valmiuksia suorittaa toisen asteen tutkintoa. Kyse ei ole enää tässä vaiheessa lisäoh- jauksen tarpeesta, kun aikaisemmassa kasvatuksessa ja huolenpidossa on äärimmäisen va- kavia puutteita. Oppivelvollisuuden pidentäminen on kallista ja turha pakkolääkitys kaikil- le. Valtaosa nuorista ei sitä tarvitse, ja loppuihin se ei tehoa.

Arvoisa puhemies! Peruskoulusta syrjäytyneiksi joutuneet nuoret ovat seurauksia vuo- sia sitten pieleen menneistä asioista. Perusongelmia ovat lapsiperheiden ongelmien synty- minen, periytyminen sekä periytymisen katkaisevan, ennaltaehkäisevän ja varhaisen tuen puutteet.

Nobel-palkittu professori James J. Heckman on osoittanut, että panostaminen heikoim- massa asemassa olevien perheiden 0—5-vuotiaiden lasten kognitiivisiin ja sosiaalisiin tai- toihin on avainasemassa myöhemmän tasa-arvoisen kehityksen kannalta. Pienempien las- ten osalta tämä tarkoittaa nimenomaan perheen aikuisten tukemista. Koronakriisi on teh- nyt näkyvämmäksi ja korostanut eroja lapsiperheiden kyvyissä tukea lasten ja nuorten elä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

mänhallinnan ja opiskelutaitojen kehittymistä. Kyse ei ole rakettitieteestä vaan riittävästä ja ihan tavallisesta aikuisen läsnäolosta, huolenpidosta, rakkaudesta ja tuesta vauvasta aina siihen peruskoulun loppuun.

Nyt peruskoulun jälkeen syrjäytymisuhan alla olevat nuoret tarvitsevat kattavia psykososiaalisia palveluja. Niiden riittävää antamista ei tule sälyttää oppilaitoksille. Jos haluamme estää tulevaisuuden nuorten syrjäytymisen toisella asteella, panostamme tämän päivän lapsiperheisiin.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan ei tule hyväksyä oppivelvollisuuden pidentämistä, koska sillä ei ratkaista todellisia ongelmia. Pidentämisen rahoitusmalli uhkaa päinvastoin eri-arvoistaa kuntia entisestään ja siten vaarantaa varhais- ja perusopetuksen laatua ja määrää. Kaikilla lapsilla on oikeus kukoistaa. Jotta se olisi mahdollista, on resurssit suunnattava enemmän lasten varhaisten vuosien kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen ja niiden tukemiseen.

18.58 Sofia Virta vihr: Arvoisa puhemies! Jokaisella lapsella on oikeus unelmoida ja tavoitella unelmiaan riippumatta siitä, mihin perheeseen ja mille alueelle sattuu syntymään. Me valitettavasti kuitenkin tiedämme, että lapset ja nuoret eivät tässä yhteiskunnassa ole yhdenvertaisessa asemassa näitä unelmiaan tavoitellessaan. Me olemme kuulleet tänään tässä salissa hyviä ja tärkeitä puheenvuoroja myös opposition riveistä siitä, miten tärkeää on tukea varhaislapsuudesta nuoruuteen ja aikuisuuden kynnykselle saakka. Valitettavaa on se, että meillä on tuolla tälläkin hetkellä monta nuorta aikuista ikävässä tilanteessa, koska tässä salissa ei aikaisemmin ole kyetty tekemään sellaisia aidosti vaikuttavia toimenpiteitä, joilla nämä nuoret oltaisiin kannateltu siihen pisteeseen, että heillä olisi ollut aidosti yhdenvertainen mahdollisuus taustastaan riippumatta tavoitella unelmiaan ja unelma-ammattiaan. Nyt meidän täytyy tehdä kunnianhimoisesti töitä sen eteen, että tässä maassa lapset ja nuoret olisivat tasa-arvoisessa asemassa ja että heistä jokaisen oikeus löytää oma polkunsu toteutuksi.

Opinnot ovat keino turvata ja avata mahdollisuuksia tulevaisuuteen. Tämä hallitus on nyt päättänyt toteuttaa muun muassa oppivelvollisuus uudistuksen, jonka tavoitteena onkin nimenomaan turvata jokaiselle oma reitti koulutuksessa kohti omaa unelma-ammattiaan täysi-ikäisyyteen saakka. Tällä uudistuksella pyritään ensisijaisesti varmistamaan, ettei yksikään nuori enää putoaisi. On kuitenkin tärkeää huomioida, ettei tässä uudistuksessa ole nyt kyse vain velvollisuuksista vaan ennen kaikkea oikeudesta ehjään opintopolkuun, sellaiseen, jossa tukea täytyy olla riittävästi saatavilla aina varhaisista vuosista aikuisuuden kynnykselle saakka. Meidän täytyy uudistuksen ja sen ohella tehtävien toimenpiteiden myötä onnistua rakentamaan sellaista koulutuspolkua, jossa ei ole aukkoja, joihin putoaisi esimerkiksi oman perhetaustan tai varallisuuden vuoksi. Oppivelvollisuuden pidentämisen lisäksi onkin tärkeää, että panostetaan nyt riittävästi erityisesti nivelvaiheiden tukeen ja ohjaukseen. Lisäksi tästä opintopolusta tehdään nyt aidosti maksuton ihan sinne loppuun saakka.

Yhdenvertainen ja erilaisia polkuja kunnioittava koulutus on parhaimmillaan vahva ponnahduslauta aikuisuuteen. Ei kuitenkaan riitä, että suuntaamme katseen toiselle asteelle, vaan meidän pitää katsoa jo paljon varhaisempiin vuosiin — aikuisuuteen ja aina työelämään saakka kuljettava koulutuspolku kun alkaa jo niin kovin paljon aikaisemmin, kuten tässä salissa olemme tänään useaan kertaan kuulleet. Perustaidot ja turvallinen pohja on onnistuttava takaamaan jokaiselle lapselle. Emme voi puhua liikaa turvallisen lapsuuden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

merkityksestä. Meidän tulee tarkastella lapsuutta ja nuoruutta, kasvu- ja oppimisympäristöä kokonaisuutena yli sektorirajojen, ja meidän tulee onnistua tekemään päätöksiä kokonaisuus huomioon ottaen. Olenkin erittäin kiitollinen siitä, että tämä Marinin hallitus on nyt jo onnistunut palauttamaan jokaiselle lapselle oikeuden varhaiskasvatukseen, sekä siitä, että tämä hallitus myös alentaa varhaiskasvatuksen maksuja sekä mahdollistaa oppimisen tuen kehittämisen varhaiskasvatukseen.

Tiedämme myös, että oppimisen eriytyminen alkaa jo alaluokilta. Siksi varhainen tuki onkin avainasemassa. Koulutuspolkua tulee kehittää kokonaisuutena. Hallituksen päätökset toteuttaa esimerkiksi peruskoulun tasa-arvo-ohjelmaa ja tuoda sitovat mitoitukset oppilashuoltoon kaikille asteille ovat tärkeitä päätöksiä. Näitä henkilöstömitoituksia tehtäessä meidän täytyy olla tarkkoina, että ne määritellään sellaiselle tasolle, jotta ne aidosti parantavat resursseja ja sitä, että jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus saada sitä tukea omassa lähikoulussaan kaikkialla Suomessa. Lisäksi meidän tulee muistaa kiinnittää huomattavasti enemmän huomiota lasten ja nuorten kanssa työskentelevien ammattilaisten jaksamiseen, osaamiseen ja hyvinvointiin työssä. On selvää, että näiden turvallisten arjen aikuisten työssäjaksaminen tai jaksamattomuus heijastuu aina kasvatukseen, opetuksen ja lapsen saaman palvelun laatuun.

Arvoisa puhemies! Maailma on muuttunut paljon jo siitäkin, kun itse pohdin, mitä tehdä ja mihin suunnata peruskoulun jälkeen. Moni asia on tällä hetkellä vieläkin epävarmempaa ja nopeammin muuttuvaa. Siksi on nyt äärettömän tärkeää, että me onnistumme poistamaan esteitä sieltä nuorten koulutuspolkujen varrelta ja tukemaan nuoria näissä elämänvaiheissa. Me tiedämme, että lähes joka kolmas lukiolainen on kertonut, että lukiokoulutuksen kustannukset aiheuttavat perheelle taloudellisia vaikutuksia. Oikeuden opiskella ei tule olla rahasta kiinni, ja siksi opiskelusta lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa tulee nyt tehdä maksutonta. Hienoa, että hallitus tähän ryhtyy. Tämä on ainut oikea päätös, sillä on aivan turha väittää, että tähänkin saakka on voinut opiskella riippumatta siitä, minkälainen on perheen tulotaso. Kyllä, siihen on voinut saada tukea, mutta jokainen, joka on seurannut köyhistä oloista kasvavan lapsen tai nuoren elämää tai kokenut sen itse, tietää, että perheen heikko toimeentulo tai tulotaso varmasti huolestuttaa nuorta ja voi vaikuttaa ratkaisevasti hänen päätöksiinsä hakeutua opintojen pariin.

Tämän uudistuksen rahoituspohja tulee myös tehdä oikeasti realistisesti ja kestävästi niin, että maksuttomuuden rinnalla kyetään turvaamaan myös riittävät resurssit lähiopetukseen ja opintojen ohjaukseen. Opiskelijoiden kohtaamiseen sekä nivelvaiheiden läpi tukemiseen täytyy olla aikaa, jotta jokainen löytää oman paikkansa. Meidän tulee siis onnistua turvaamaan myös ne oppimisen resurssit, ja resurssit vaativat myös realistisia panostuksia rahoituksen puolella.

Meidän tulee pitää huolta myös esimerkiksi kuntien kyvystä turvata laadukkaan opetuksen mahdollisuudet. Koronakriisi on kurittanut koko Suomea, ja meidän pitää pitää huolta, että missään kunnassa ei ajauduta siihen tilanteeseen, josta saamme kuulla huolestuttavia uutisia, että esimerkiksi kasvatus- ja opetusalan henkilöstöä oltaisiin lomauttamassa. Se tarkoittaa aina turvallisten aikuisten vajetta lasten ja nuorten arkeen eikä ole kestävä tie inhimillisesti mutta ei taloudellisestikaan. Meidän tulee tarkastella kokonaisuutta, sitä ei voi liikaa korostaa. Meidän tulee antaa apua lapsiperheille, mielenterveys- ja päihdeongelmiin ja vahvistaa yleisesti sosiaali- ja terveydenhuollon resursseja, jotta kenenkään opintopolku, kasvu ja kehitys eivät katkea sosiaalisten tai terveydellisten syiden vuoksi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

Arvoisa puhemies! Tässä maassa jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla aidosti mahdollisuus tavoitella juuri sitä elämää ja ammattia, jonka kokee itselleen parhaiten soveltuvaksi, johon itsellä on annettavaa ja joka itseä kiinnostaa. Muistan varsin hyvin kommentit siitä, miten kuulin, etten perhetaustani vuoksi tilastojen valossa voisi koskaan saavuttaa korkeakoulututkintoa. Omalla kohdallani nuo kommentit saivat sen sijaan sisuuntumaan ja ehkä osittain työnsivät kierteeseen, jossa tutkinto tutkinnolta pyrin todistamaan niitä virheellisiksi, mutta ne olisivat voineet myös lamaannuttaa, purkaa unelmia tai kaventaa polkuja. Toivon, ettei tässä maassa yksikään nuori ainakaan järjestelmän taholta koskaan joutuisi vastaavia epäilyjä enää kuulemaan, ettei yhdenkään nuoren unelmia epäiltäisi ja taitoja vähäteltäisi. Meidän ei tule myöskään arvottaa ammatteja tai koulutustasoja tavalla, josta ei ole mitään hyötyä. Kaikki työ on arvokasta, ja jokainen ihminen on arvokas, oli työssä tai millä koulutuksella tahansa tai ei. Esimerkiksi raha, perheen mielenterveys- tai päihdeongelmat, koulukiusaaminen, kouluväkivalta tai etninen tausta ei saa olla syynä sille, ettei voisi unelma-ammattiaan ja -koulutustaan tavoitella.

Näin ollen hallituksen esitys oppivelvollisuuden pidentämisestä yhtenä keinona monien muiden joukossa on lämpimästi kannatettava.

19.05 Riikka Purra ps: Arvoisa puhemies! Olen suhtautunut johdonmukaisen kielteisesti hallituksen oppivelvollisuuden pidentämisen pyrkimyksiin, vaikka koululaitos, peruskoulu ja osaaminen ovat armaassa Suomessamme itselleni yksi tärkeimpiä yhteiskunnallisia asioita. En ole suhtautunut kriittisesti siksi, että vastustaisin kouluttautumista, työllisyyden parantumista tai sitä, että kaikilla on mahdollisuus käydä toinen aste, vaan siksi, että kyse on hyvin perinteisestä laastaritoimenpiteestä, joka ei korjaa niitä ongelmia, joita sen toivottaisiin korjaavan.

Suurin osa ongelmista koululaitoksessamme juontaa peruskoulusta. Suuret erot eri koulujen ja alueiden välillä, haastavampi oppilasaines, opettajan heikko auktoriteetti, oppilaiden omaan motivaatioon luottava vaativa opetussuunnitelma, digilaitteiden itseisarvo, käytös- ja keskittymishäiriöt, oppimisvaikeudet ja erityisesti se, että takeita oppimisesta ei ole, ovat suistaneet entisen Pisan ykkösmaan huolestuttavaan luisuun. Koululaisten osaamistaso laskee ja taidot heikentyvät kaiken aikaa niin äidinkielessä kuin matemaattisissa aineissa. Esimerkiksi Vantaalla luetun ymmärtäminen on heikentynyt vuodesta 2016 kaikilla tutkituilla luokka-asteilla eli kolmannella, kuudennella ja yhdeksännellä. Tuloksiin vaikuttavat tutkijoiden mukaan erityisesti monikulttuuristuminen, erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden oleminen tavallisissa luokissa eli inklusio ja lasten kotiolot. Monissa kouluissa menee hyvin, mutta monissa ei mene. Niissä on lapsia, joilta puuttuvat sosiaalisen kanssakäymisen taidot, vanhemmuuden tuki ja turva. Niissä on impulsiivisia ja huonovointisia lapsia, jotka elävät peli- tai virtuaalimaailmoissa ja joille koulun henkilökunta ei riitä avuksi. Syrjäytymistä on valmiiksi taputeltu.

Kuten jo ennen eduskuntavaaleja perussuomalaiset toivat esiin, tarvittaisiin oppimistakuu. Luokalta toiselle ei saa päästää, mikäli tiettyä osaamista ei saavuteta. Etenkään niin sanottuja tsemppi- tai säälinumeroita ei saisi antaa peruskoulun päästötodistukseen, ei kenellekään. Kun peruskoulussa asioita katsotaan läpi sormien, ongelmat kasautuvat toiselle asteelle, erityisesti ammatillisiin oppilaitoksiin. Nuori, joka osaa hädin tuskin lukea kunnolla ja kärsii ehkä elämänhallinnan ongelmista jo teini-iässä, ei selviä koulussa, jossa lähiopetus on vähäistä eikä kukaan katso riittävästi perään. Kuten moneen kertaan tänäänkin on korostettu, ongelma ei tälläkään hetkellä ole se, ettei toiselle asteelle mentäisi, vaan se,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

että ammattikoulu keskeytetään niin usein, ja sekin, ettei sieltä valmistuneilla välttämättä ole lainkaan vaadittavia taitoja.

Mikäli me haluamme palauttaa suomalaisen koulun ja osaamisen huipulle, pitää myöntää tehdyt virheet. Koulun liiallinen liberalisointi, keskittyminen ideologisiin hankkeisiin, maahanmuuton ongelmien maton alle lakaisu ja ylipäättänsä hyväksi osoittautuneiden perusasioiden hylkääminen ovat kaikki syitä tähän tilanteeseen. Rahaa voisi tietysti aina panna enemmänkin.

Arvoisa puhemies! Hallitus sanoo, että kyseessä on työllisyystoimi, ja sanoo, että tavoite on 2060-luvulle. Kuitenkin nykykoulussa on käynnissä äsken kuvaamani hyvin oleellisia prosesseja, jotka tekevät tyhjäksi tämän näpertelyn, joka ei vaikuta positiivisesti työllisyyteen, osaamiseen, oppimiseen eikä hyvinvointiinkaan. Myös opettajan auktoriteetin lasku vaikuttaa koulumaailmassa. Sekin kohdistuu erityisesti poikalapsiin, jotka keskimäärin hyötyisivät tiukemmista rajoista. Lepsulla linjalla ei onnistuta puuttumaan edes kouluväkivaltaan. Tiedämme erityisesti, että sukupuolten väliset erot ovat Suomessa hyvin korkealla.

Myös puhelimet ja muut laitteet aiheuttavat monissa luokkahuoneissa enemmän ongelmia kuin oppimista. Paluu kynien pariin ja oppimistilanteiden rauhoittaminen digitulvalta auttaisi monia. On olemassa useita tutkimuksia, joiden tulosten mukaan koululaisten ja nuorten aivot aktivoituvat selvästi enemmän käsin kirjoittaessa kuin tietokonetta käyttäessä. Yksittäiset opettajat ovat Suomessakin tehneet kokeita, joissa ovat huomanneet, että oppilaiden koearvosanat paranevat huomattavasti, kun näppäimistöjen sijaan muistiinpanot tehdään kynällä. Tämä taito olisi syytä palauttaa. Se ei tee huonoa meille aikuisillekaan. Perussuomalaiset ovat esittäneet kännykkäkieltoa oppitunneille. Alakoululaisilla puhelinta ei tarvittaisi välitunneillakaan. Suomen ei pitäisi teknologiauskossaan olla naiivi.

Arvoisa puhemies! Suomalaiset ovat perinteisesti arvostaneet koulua ja opettajia hyvin paljon, ja opettajat ovat olleet erittäin hyviä ja korkeakoulutettuja. Koulu on lapselle tärkeä sosiaalinen yhteisö, kiinnike yhteiskuntaan, kodin ja perheen jälkeen mahdollisesti tärkein, ja tämä näkemys on varmasti ollut yksi oleellisimmista maamme korkean koulutustason takaajana. Nyt suomalaisten koulutustaso on kääntynyt laskuun. Näenkin nämä ongelmat paljon laajemmin kuin pelkkinä taloudellisten resurssien puutteina. Kulttuuri on muuttunut, osin vastauksena muuttuneeseen lasten ympäristöön, osin aktiivisesti tehtyjen pedagogisten virheiden seurauksena. Meidän olisi tärkeää huolehtia siitä, että opettajan ammatti pysyy haluttuna, yliopistoihin riittää tasokkaita hakijoita ja valmistuvat opettajat ovat päteviä ja osaavia. Opetuksen pitäisi keskittyä perusasioihin, hyviksi havaittuihin metodeihin.

Arvoisa puhemies! Tuleva laki oppivelvollisuudesta on kuntia velvoittava, joten ylimääräiset kustannukset lankeavat niille. Rahaa ei kuitenkaan ole luvassa riittävästi, ja tiedämme jo nyt, että kaikkia oppivälineitä ei tulla saamaan. Se, mikä lopulta valitettavasti joutaa, on yleensä henkilökunta ja opetus- ja tukiresurssit. Tällöin hienosta tavoitteesta tuleekin koulutusleikkaus. Itse suhtaudun paljon positiivisemmin toisen asteen maksuttomuuteen kuin tähän oppivelvollisuusiän nostamisen pakkoon. Vaikka nämä asiat tietysti liittyvät oleellisesti toisiinsa, koska toinen ei ole mahdollinen ilman toista, olisi ne mielestäni syytä kuitenkin erottaa. Se, mitä kouluihin [Puhemies koputtaa] eniten tarvitaan, on arvonalautus perusasioihin, opetukseen ja oppimiseen, opettajan rooliin. Oppivelvollisuuden pidentäminen ei tässä auta. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

19.12 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Otetaan sen verran vauhtia historiasta, että on mielenkiintoista todeta, että vuonna 1971 koulutuskomitea esitti 12-vuotista oppivelvollisuutta Suomeen. Siis oppivelvollisuusiän nosto on jo silloin ollut läsnä koulutuspoliittisessa keskustelussa. Se, minkä takia tuo asia ei silloin lähtenyt etenemään — en käy sitä nyt tietystikään syvemmälti läpi — johtuu ensisijaisesti siitä, että silloin ajateltiin, että jos nuorista niin iso osa jää opiskelemaan, tulee työvoimapula, ja se oli varmaan aika oikea arvio siinä 70-luvun isossa kasvuvaiheessa olevassa Suomessa, teollistuminen ja asuntorakentaminen ja niin edelleen. Tänä päivänä tilanne on sellainen, että tämä oppivelvollisuusiän nosto on myöskin työelämän kannalta ja nuoren kansalaisvalmiuksien kannalta aivan välttämätön. No, mutta me olemme tästä asiasta ymmärtääkseni kuitenkin aika paljon yhtä mieltä.

Nyt minun on pakko kyllä todeta edustaja Purralle — hän lähti pois — kun hän kutsui tätä oppivelvollisuusiän nostoesitystä vähän niin kuin perussuomalaiset muutenkin, että se on laastari: Kansainvälinen kehitys, kuulkaa, hyvät ystävät, tukee tätä laajentamista. Vanhin tiedossamme oleva esimerkki yli 16 ikävuoden ulottuvasta oppivelvollisuudesta on Belgia, jossa ikä nostettiin 18 ikävuoteen 1983, Itävallassa 2016. Hollannissa laki velvoittaa 16–17-vuotiaita osallistumaan koulutukseen, mikäli heillä ei ole toisen asteen tutkintoa. Oppivelvollisuus ulottuu toisen asteen koulutukseen siis Belgiassa, Portugalissa, Itävallassa, Hollannissa, Englannissa, Saksassa, Israelissa ja joissakin Kanadan, Australian ja Yhdysvaltain osavaltioissa. Yhdysvaltain osavaltioista on myöskin tutkimustietoa siltä osin, että kun on verrattu näitä osavaltioita, joissa on oppimisiän nosto asetettu 18 ikävuoteen, niin enempi osa ikäluokasta sen myöskin suorittaa. Ja nyt, hyvät perussuomalaiset, kannattaa kuitenkin pysähtyä tähän asiaan vakavasti. Onko näissä maissa — hei, kamoon — laitettu vain laastaria? Siellä ovat parlamentit päättäneet tästä asiasta. En ole ottanut selvää, milloin siellä on äänestetty tai milloin ei, mutta päätökset on tehty, varmaan ihan järkevistä syistä. Vetoan ihan oikeasti teihin, koska uskon, että sitä älliä löytyy, kun sitä halutaan käyttää. [Sheikki Laakson välihuuto]

Sitten ihan tähän isoon peruskysymykseen vielä: Eihän tämän oppivelvollisuusiän nosto yksin riitä. Olen kirjoittanut, puhunut paljon siitä, että se vaatii rinnalleen vahvan — vahvan — peruskoulun kehittämisen, [Jari Koskela: Hyvä!] pedagogisen, toiminnallisen. Tuodaan työelämää yläasteelle lähemmäksi ja niin edelleen. Sitä pyritään tekemään ja sitä tehdään. Samanaikaisesti nyt ollaan myöskin tekemässä oppilasarvioinnin ja arvostelun uudistus, joka myöskin on aivan välttämätön.

Olen itse asiassa siitäkin kantanut huolta, että meillä osa lapsista ja nuorista pääsee liian löysästi luokalta toiselle. Se on kiistatta ongelma. Ja silti me käytämme, hei... — Voisin kysyä edustaja Purralta, nyt teen retorisen kysymyksen edustaja Ranteelle: paljonko arvioitte, että me käytämme tällä hetkellä perusopetuksessa tuki- ja erityisopetukseen rahaa? Se on vaikea kysymys, ei siihen tarvitsekaan osata vastata. Siihen ei ole tarkkaa lukua, koska pitää laskea myöskin kuntien osuus, mutta puhumme noin 200 miljoonasta eurosta. [Perussuomalaisten ryhmästä: Oho!] 20 prosenttia lapsista saa tänä päivänä tuki- ja erityisopetusta. Se on erittäin iso määrä, mutta se on varmaan tarpeellista, mutta silti sen vaikuttavuudesta voisi nyt ajatella, että se ei ole ehkä sitä luokkaa kuin sen soisi ja toivoisi olevan.

No, sitten myöskin itse näen sillä tavalla, että tämä oppivelvollisuusiän nosto kirittää ja, sitaateissa, pakottaa koko tämän koulutusjatkumon kehittämistä. Ja näinhän hyvä hallitus tekee: merkittävä panostus varhaiskasvatukseen kehittämiseen, joka on erittäin tärkeä alue, samaten esiopetukseen. Varhaiskasvatuksessa ovat kehitteillä nämä laatu- ja tasa-arvo-oh-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

jelmat ja myöskin tukeminen. Mutta niin kuin nämä kansainväliset esimerkit ja Suomen kokemus osoittavat, vaikka me olemme tehneet erittäin paljon näitä kohdennettuja toimia — en luettele niitä kaikkia tässä — niin silti 10—15 prosenttia ikäluokasta ei saavuta toisen asteen tutkintoa. Se on iso kansallinen ongelma, jonka vuoksi hallitus on ryhtynyt toimenpiteisiin ja jonka vuoksi olen pettynyt, että kokoomus ja perussuomalaiset suorittavat tämmöistä laaja-alaista koulutuksen pohdiskelua, joka osin osuu maaliin — totta kai meillä on koulutuksessa ongelmia. Vaikka meillä on Pisa-tulostenkin mukaan Euroopan paras peruskoulu, niin silti siellä on vakavia ongelmia, joita nyt halutaan korjata ja parantaa ja petrata. [Puhemies koputtaa] — Huomaan, että aika täyttyi. Kiitoksia.

19.19 Sheikki Laakso ps: Arvoisa puhemies! Todellakaan perussuomalaiset eivät kyllä halua, että nuorten koulutustaso millään tavalla laskisi, vaan nimenomaan, että se nousisi. Mutta nämä rahat ja nämä toimet pitäisi suunnata aivan toisella tavalla — niihin, joilla on kykyä, halukkuutta opiskella. He saisivat laadukasta koulutusta. [Jukka Gustafsson: Ja toiset jätettäisiin rannalle ruikuttamaan!] — Ei se niin mene, koska joka ikinen, joka haluaa opiskella ja kykenee opiskelemaan, silloin jäisi siihen. Jos sinne viedään väkipakolla, poliisitko heidät sinne sitten roudaavat takaisin? — Siitä 15 prosentista, mistä te puhutte täällä, suurin osa on siinä elämäntilanteessa — on alkoholiongelmia, huumeongelmia, mitä tahansa — että se ei auta heihin millään tavalla, koska tilanne on se, että se koulu ei poista niitä ongelmia. Jos me emme pysty peruskoulussa tällä hetkellä näihin asioihin puuttumaan, niin vielä vähemmän pystytään teini-ikäisiin toisen asteen opiskelijoihin tässä asiassa vaikuttamaan. Joskus on pakko sanoa, kun kuuntelee täällä, että onko täällä koko jengi niin kaukana siitä oikeasta nuorten elämästä, etenkin siitä huonosta elämästä, ettei ymmärretä, millä tavalla se asia oikeasti tuolla kadulla menee. [Paula Risikko: Juuri niin!] Käännetekö te aina pään muualle siinä kohtaa, kun te ajatte sellaista nuorten ohii? [Jukka Gustafsson: Ei tässä nyt aseteta itseä muiden yläpuolelle!] — Asetan tai asetan, itsehän siellä edustaja Gustafsson asettaa ketä millekin tasolle.

Nyt olisi oikeasti pitänyt nimenomaan panostaa maksuttomuuteen, oppimisvaikeuksiin, laatuun, kiusaamiseen ynnä muihin. Lukemattomat opettajat ovat varmasti teillekin lähettäneet sähköpostia tästä asiasta ja kritisoineet tätä. En tiedä, oletteko te niitä lukeneet. OAJ tietysti on ollut tämän asian puolella, mutta OAJ ei kaikkia opettajia edusta, ja OAJ:llä on asiassa vähän muitakin pointteja kuin pelkästään se, millä tavalla tämä koulutustaso menee. Nyt tässä rahat oikeasti palavat oppikirjoihin, kuljetuksiin, isolta osin jopa sille joukolle, joka ei näitä tukia välttämättä olisi tarvinnutkaan — puhutaan vaikka omista lapsistamme.

Itse olen esimerkiksi ollut ammattikoulussa, saanut silloin aikoinaan todella laadukasta koulutusta. Jälkikäteen todellakin tajusin, kuinka laadukasta se koulutus on. Nyt tällä hetkellä neljäs mukula on toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Joka ikisellä — kun minä olen heidän kanssaan jutellut, niin pystyn tulkitsemaan — koulutuksen taso on kaukana siitä, mitä minä sain 80-luvulla. Tämä on tällä hetkellä se ongelma, koska yrityksillä ei ole tarve saada töihin toisen asteen koulutuksen läpimenijöitä, jotka ovat rämpineet sen jotenkin nippa nappa läpi, vaan ne tarvitsisivat sellaista porukkaa sieltä toisen asteen koulutuksesta, että nämä osaavat oikeasti sitä ammattia jollain tavalla, eikä niin, että otetaan melkein kuin pystymetsästä, vaikka on ammattikoulun penkiltä. Hyvä esimerkki: Vanhin poikani kävi logistiikka-alan koulutuksen, tuli meille suoraan ammattikoulusta töihin. Minä en voi tajuta, miten kokematon hän oli kolmen vuoden opiskelun jälkeen. Hän oppi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

meillä kolmessa kuukaudessa enemmän kuin siinä kolmen vuoden aikana. Siinä vaiheessa minua rupesi kiinnostamaan heti seuraavat lapset, jotka menivät kouluun, ja heiltä olen koko ajan kysellyt, millä tavalla tässä mennään.

Nyt tässä on ongelma nimenomaan se, että me yritämme tehdä tästä jutusta olevinaan sellaisen, että me saamme tämän homman pelaamaan, vaikka meidän oikeasti pitäisi panostaa siihen, että saadaan koulutus sille tasolle, mikä tämän koulutuksen tason pitäisi olla. Tämä sama ongelma rupeaa olemaan jo oikeasti meillä peruskoulussa — niin kuin tässä on aikaisemmin monta kertaa puhuttu, että hyvä, jos osataan enää laskea tai lukea, kun päästään koulusta pois. Missään nimessä ei minulla eikä perussuomalaisilla ole mitään sitä vastaan, että koulutukseen satsataan. Siihen pitää satsata, se on sanomatta selvää, mutta tällä tyylillä, millä me nyt olemme tekemässä... [Jukka Gustafsson: No, mikä se teidän tyyli on?] — Meidän tyyli on nimenomaan se, että se mahdollisuus pitää taata jokaiselle, joka haluaa toisen asteen koulutuksen käydä, ja niin, että se on maksuton niille, jotka tosiaankin sen tarvitsevat. [Hilkka Kemppi: Kuulostaa tutulta!] Juuri tämä on se tärkein asia. Minä voin kertoa, että minä näen niin sieluni silmin sen tilanteen, kun sinne työnnetään niitä oppilaita, joilla on henkisiä ongelmia tai aikaisemmin mainitsemiani alkoholi- tai huumeongelmia ja etenkin motivaation puutetta. Mitä he tekevät siellä koulussa? Eivät he siellä oikeasti pääse elämän syrjään kiinni. He tarvitsevat ihan muuta apua kuin pelkästään koulutusta. He tarvitsevat ihan ensi töikseen ihan muuta ammatillista apua. — Kiitos.

19.26 Hilkka Kemppi kesk: Arvoisa herra puhemies! Taidan olla poikkeus tässä salissa, nimittäin lähestyn tätä uudistusta varsin käytännönläheisesti eikä tämä aihe varsinaisesti kuohuta minua, koen tälle vain merkittävää tarvetta. Se toki on kuohuttanut tänään, että olen havainnut edustajien puheenvuoroissa vähättelyä koulutuksen merkitystä kohtaan, ja opettajana olen ollut siitä erittäin harmissani.

Minusta on selvää, että nuorten syrjäytymiseen, koulupudokkuuteen ja osaavan työvoiman haasteeseen ei ole vain yhtä ratkaisua. Oppivelvollisuusiän pidentäminen on työkalu siinä isossa saavissa ja siinä kohtaa paikallaan, jos sille tarve löytyy, ja mielestäni tarve on selkeä, kun katsoo peruskoulun ja toisen asteen väliin jäävää nivelvaihetta, jossa nuorella ei ole rinnallakulkijoita riittävästi matkan varrella.

Ensin isosta kuvasta, johon yritän meitä pikkuhiljaa jälleen palauttaa: Tässä hallituksen esityksessä kyse on 129 miljoonan euron investoinnista, 129 miljoonan lisäresursoinnista. Koulutukseen investoidaan joka vuosi noin 16 miljardia euroa, josta puolet jakautuu peruskouluun ja varhaiseen tukeen, ja tämä 16 miljardia siis pitää sisällensä nämä kunnan saamat tuet esimerkiksi peruskoulun puolelle. Tällöin painopiste pysyy edelleen varsin vahvasti peruskoulussa ja varhaisessa tuessa, varhaiskasvatuspalveluissa. Varhaisen tuen puolella jatketaan muun muassa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman resursseja, varhaiskasvatusmaksuja alennetaan ja varhaiskasvatukseen lisätään kolmiportaista tukea. Oppilashuollon resursseja lisätään, ja muun muassa peruskoulun tasa-arvohanke lähtee liikkeelle, harrastamisen historiallisesta uudistuksesta puhumattakaan, joten koen, että edelleen koulutuspolitiikan iso kuva on varsin selkeästi varhaisessa tuessa, varhaisessa puuttumisessa ja esimerkiksi peruskoulun oppilashuollon tukemisessa, josta edustaja Laakso esimerkiksi kuvasi selkeästi, mikä tarve nuorilla on oppilashuollon palveluiden osalta. Mielenterveys ja kokonainen hyvinvointi siellä koulupäivän aikana — siitäkin on koulun tehtävä huolehtia.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

Tämä uudistus on koulutus- ja työvoimapolitiittinen hanke. Tarve tälle hallituksen esitykselle on mielestäni ilmeinen, ja se todettiin jo valtion nuorisotakuun johtoryhmässä — joka oli kokoomuslaisen ministerin asettama johtoryhmä — yksimielisesti, vuonna 2016 muistaakseni, kun istuin tuossa työryhmässä. Edelleen noin joka kuudes nuori jää ilman toisen asteen tutkintoa ja sitä myöten vaille ammattia, ja kun me tiedämme, että pelkän peruskoulun suorittaneilla työllisyysaste on alle puolet, noin 45 prosenttia, niin mielestäni on silkkaa välinpitämättömyyttä, jos emme yritä löytää keinoa tuon asian korjaamiseen. Taloudellisesti tämä on kannattava investointi, sen ovat todenneet muun muassa Vihriälän raportti ja Etlan asiantuntijat. Koulutukseen osallistumisastetta nostamalla saadaan valmituneita enemmän, ja tätä kautta tämä työllisyysnäkökulma toteutuu. Kyseessä on toki varsin pitkäjänteinen uudistus, sillä tämä uudistus tulee voimaan yksi ikäluokka kerrallaan. Ja kun me pohdimme nyt sitä kunnan mahdollisuutta johtaa tätä muutosta ja reagoida siihen, niin keskikokoisella kunnalla ikäluokka on noin sadan nuoren tai lapsen verran. Koen, että tämä vaiheittainen voimaantulo on erittäin hyvä asia. Ensi vuodelle budjetoitu raha on 22 miljoonaa euroa, ja on ilmiselvää, että meidän osaltamme tulee tukea kuntia tässä muutoksessa niin, että se on mahdollisimman kivutonta ja lasten ja nuorten kannalta hyvä asia.

Oppositio ei ole keskustelusta päätellen huomannut, että iso osa näistä rahoista menee ohjaamisen tukemiseen ja yksilöllisiin opintopolkuihin, joita tänään on myös peräänkuulutettu, alaikäisten ihmisten ohjaukseen elämäntilanteessa, jossa moni kokee voimattomuutta edelleenkin. Kukaan ei synny tekemään armovitosia — kuten edustaja Räsänen tänään kuvasi, näiden armovitosten kautta, tätä uudistusta — vaan ohjausta, itsetuntoa ja motivaatiota toden totta tarvitaan. Olen varsin ylpeä siitä, mihin suuntaan tämä oppivelvollisuuskokonaisuus eteni lausuntokierroksen jälkeen ja miten paljon lausuntokierroksen tuloksia on huomioitu tässä hallituksen esityksessä, mikä meillä tällä hetkellä on pöydällä. Esimerkiksi juuri ohjauksen laadun kehittämisen ja vapaan sivistystyön sekä työssäoppimisen kannalta — joita edustaja Laaksokin tänään peräänkuulutti: työssäoppimista ja erilaisia vaihtoehtoja — täällä on todella tehty muutoksia ja parannettu sitä kokonaisuutta, ja koen, että se on nimenomaan tämän esityksen vahvuus.

Kokoomus puhui kyllä valinnanvapaudesta, kun kyse oli sote-asioista, mutta missä ovat ne puheet nyt, kun me pyrimme luomaan aitoa valinnanvapautta myös koululaisten, toisen asteen koululaisten, kohdalle. Tässä esityksessä nimittäin vahvistetaan vapaan sivistystyön vaihtoehtoja, tuodaan ne aidosti nuorille mahdolliseksi, myös niille nuorille, joilla ei ole itsellään varaa ostaa esimerkiksi kansanopistojen pitkiä opintolinjoja. Tai tuodaan oppisopimuskoulutusta, koulutussopimusta — uutta koulutuksen muotoa työelämän puolella — paljon lähemmäksi nuorten arkea. Se on minusta sitä valinnanvapautta, jolle tässä kohdalla tulisi liputtaa ja josta tulisi olla ylpeä.

Edustaja Häkkäselle haluan todeta, että jopa neljännes toisen asteen keskeyttäneistä kertoo, että rahan puute on ollut vaikuttamassa siihen, että he ovat keskeyttäneet opintonsa. Kyse voi siis todellakin olla myös rahan puutteesta koulupudokkuuden kohdalla, ja se on myös todettu näissä tutkimuksissa.

Pohjimmiltaan kyse on kuitenkin siitä, uskooko koulutuksen merkitykseen 2020-luvun Suomessa, uskooko siihen, että opettajat osaavat hoitaa työnsä ja että nuoret voivat nousta, että vaikka on sellainen tunne, että ei pääse eteenpäin, niin koulupolulla on auttajia. Minä todella uskon siihen asiaan ja toivon, että myös oppositio uskoo.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

19.33 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Koskaan ei ole liian myöhäistä tukea ja auttaa. On tärkeää, että me aloitamme ihan sieltä koulupolun alusta, mutta myöskin se on tärkeää, että me jatkamme sitä tukea koko koulupolun varrella. Suomi tarvitsee jokaisen nuoren, ja kun olen pitkään tehnyt työtä sellaisten nuorten parissa, joista osa oli selkeästi putoamisvaarassa, niin sain huomata sen, että kun he saivat elämänhallintansa kuntoon, saivat eri asioista onnistumisen kokemuksia, vahvistuivat, saivat aivan kuin ilmaa siipiensä alle ja kun heidät pidettiin välillä tuetusti mukana, niin he lopulta nousivat ja pystyivät jatkamaan koulupolulla eteenpäin.

Tämä oppivelvollisuusiän laajentaminen on tarpeen, että kaikki voidaan pitää mukana. Kuten edustaja Kemppi tuossa edellä sanoi, tässä on myöskin kysymys ohjauksen kehittämisestä ja vahvistamisesta. Täällä on oltu aika yksimielisiä tästä koulutuksen maksuttomuudesta, mutta ehkä tulee erilaisia mielipiteitä siinä, miten tällaiset täsmätoimet kohdennetaan.

Itselleni on tuttua edellisen työn kautta tämä perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaihe, ja sekin on tässä vahvasti mukana. Esimerkiksi kansanopistoille suunnataan 3,5 miljoonaa euroa, ja tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että kansanopistojen pitkien linjojen opiskelijavolyymi kasvaa nykyisestä noin 500:sta peruskoulun jälkeisestä opiskelijasta 650 opiskelijaan näin aluksi, ja tätä määrää tarkastellaan sitten uudelleen vuoden 2022 jälkeen, sitä, millaiset tarpeet ovat tässä, kun tämä uudistus etenee. Perusopetuksen jälkeiseen nivelvaiheeseen kootaan tutkintoon valmentavan koulutuksen kokonaisuus, ja sinne ohjataan näitä ohjausresursseja, mutta niitä lisätään myöskin perusopetuksen puolelle ja myöskin toiselle asteelle, ja siihen on varattuna 15 miljoonaa euroa.

Eli on tärkeää, että luodaan aidosti erilaisia polkuja päästä eteenpäin, koska eivät kaikki samalla tavalla opi eivätkä onnistu. Täällä on puhuttu työelämässä tapahtuvasta oppimisesta, käytännön oppimisesta, ja tässähän on mukana myöskin oppisopimuskoulutuksen kehittäminen, ja pidän sitä äärimmäisen tärkeänä asiana. Myös se on hyvä, että tästä oppivelvollisuustehtävästä ja sen hoitamisesta aiheutuneet kustannukset korvataan kunnille ja koulutuksen järjestäjille täysimääräisesti.

Eli kun sata vuotta sitten oppivelvollisuus päätettiin täällä Suomessa ottaa käyttöön ja 70-luvun alussa peruskoulu, niin nyt on maailman muuttuessa tarpeen sitten katsoa asiaa uudemman kerran, kun työelämän vaatimukset edellyttävät sitä, että meillä on toisen asteen tutkinto. Pidän äärimmäisen tärkeänä myös sitä, että kaikilla toisen asteen tutkinnon tekijöillä olisi myöskin halutessaan mahdollisuus jatkaa jossakin elämänvaiheessa korkea-asteelle, koska uusi työ syntyy nimenomaan sinne korkea-asteen alueelle. Mutta koko ajan meidän täytyy pitää mielessä myöskin se, että jollekin nuorelle se käsillä tekeminen, käytännön kautta oppiminen on juuri se oikea onnistumisen paikka, ja siksi meidän täytyy koko ajan kehittää monenlaisia polkuja.

Tänään on paljon keskusteltu siitä, että tämän rakenteellisen uudistuksen lisäksi tarvitaan monenlaisia täsmätoimia, ja olen siitä hyvin samaa mieltä. Täällä on monessa puheenvuorossa nostettu esille äärimmäisen hyviä asioita. Tämä rakenteellinen uudistus vahvistaa osaltaan työllisyyttä, ja jos sen kautta voidaan poimia riittävä määrä näitä täysin syrjäytyneitä mukaan, niin se maksaa itsensä takaisin.

Maksuton toinen aste on myöskin äärimmäisen suuri ja tärkeä kädenojennus perheille ja erityisesti sellaisille perheille, joissa koetaan köyhyyttä ja eletään köyhästi, eli poistamme myöskin lapsiperheköyhyyttä tälläkin keinolla. Monessa perheessä venytetään senttejä ja

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

euroja. Jos on useita lapsia esimerkiksi toisella asteella, nämä materiaalimaksut ovat aika suuria, ja tämä tulee heille suureksi tueksi.

Pidän myös henkilökohtaisen koulupolun räätälöintiä erittäin tärkeänä.

Vaikka olemmekin joistakin yksittäisistä asioista erimielisiä, niin uskon, että me löydämme ja kehitämme tästä hyvän tulevaisuuden polun, jossa jokainen löytää paikkansa ja jossa myöskin Suomi saa osaavaa työvoimaa.

19.40 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Ajattelen, että meidän aikuisten tehtävänä ja vastuuna on tehdä kaikkemme, jotta lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus hyvään elämään. Hiukan ehkä ihmettelen sitä, että tässä tänään käydyssä keskustelussa jotkut ovat ikään kuin asettaneet vastakkain varhaisten vuosien tuen ja sitten nuoruuden aikaisen tuen. Ei tietenkään niitä pidä vastakkain asettaa, vaan molempia tarvitaan, ja asioita pitää katsoa jatkumona. Jos toinen unohdetaan, huonosti käy.

Hyvistä kasvuoloista ja hyvinvoivista perheistä voi tulla nuoria, jotka jaksavat ja pärjäävät koulussa omilla lahjoillaan, mutta elämä ei useinkaan mene niin kuin me linjaamme tai toivomme. Keskuudessamme on fyysisiä sairauksia, mielenterveysongelmia, onnettomuuksia, on lomautuksia, työttömyyttä ja muita yllättäviä koettelemuksia, jotka vaikeuttavat nuoren elämää. Lisäksi olemme erilaisia. Se, mikä toiselle sopii, ei välttämättä toiselle käy. Siksi mahdollisuutta tukeen ja apuun ja joustavuuteen tulee olla kaikissa elämänvaiheissa ja erityisesti silloin, kun ihminen on lapsi tai nuori. Lapset ja nuoret tarvitsevat joustavaa, laadukasta koulutusta. Mutta ennen kaikkea siitä olen iloinut tässä keskustelussa, että moni on muistuttanut siitä, että lapsen ja nuoren lähtökohta ja kasvun perusta on siellä hänen omassa kodissaan, omassa perheessään, ja ehdottomasti täytyy kiinnittää huomiota siihen, että lapset voivat siellä kodissa hyvin. Lapsen perimmäinen hyvinvointi lähtee sieltä omasta kodista, ja aivan erityisesti lapsen koti on hänen vanhempiansa välisessä suhteessa. Ei liene niin vaikeaa elämäntehtävää kuin lasten kasvattaminen, ja tässä yhteiskunnassa, jossa elämme monella tavalla murroksessa ja muutoksessa, ympäristö ei ole kaikkein helpoin lapsen kasvattamiselle, ei kotona eikä koulussa, vaan tukea tarvitaan sekä kotiin että kouluun.

Hallitus on aivan oikein jo ohjelmassaan linjannutkin, että koulutusta vahvistetaan monella tavalla, mutta myöskin vahvistetaan vanhempien tukea ja lapsiperheiden palveluita. Sitä pitää tehdä rinnakkain varhaiskasvatukseen ja koulutukseen tehtävien parannusten kanssa. Samalla on aivan selvää, ja olen siitä aivan samaa mieltä, että tämä oppivelvollisuuden nosto ei ratkaise kaikkea, mutta sekin on yhtä selvää, että monille perheille ja nuorille se on erittäin merkittävä parannus ja tuki. Esimerkiksi perheessä, jossa on useampia lapsia, jo heidän kouluttamisensa toiselle asteelle saattaa helposti maksaa jopa kymmeniätuhansia euroja, ja nämä perheet saavat nyt suuren avun. Tietysti me kaikki toivomme sitä, että tämä uudistus, kun se toteutetaan, myöskin näkyy meidän työllisyydessämme ja siinä, että yhä harvempi nuori syrjäytyisi koulutuksesta ja työelämästä.

Tällä viikolla kokoonnuimme sosiaaliturvakomitean kanssa, ja siellä puhuimme työttömyydestä, ja tuli esille myös se, että erityisesti nuoret jäävät nykyään mielenterveysongelmien vuoksi pois työelämästä, ja se näkyy myös jo koulussa. Ja usein nämä ongelmat tutkimusten mukaan juontuvat jo sieltä lapsuudesta ja sieltä perhepiiristä. Voi olla taustalla perheen rikkonaisuutta tai työttömyyttä, päihdeongelmia, erilaisia turvattomuuden kokemuksia, ja se heijastuu ilman muuta sitten siellä toisella asteellakin sitten. Siksi tarvitaan monenlaisia toimia, ja tämän mielestäni hallitus on huomionnutkin. Nyt hallitus on päättä-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

nyt osoittaa lisärahoitusta perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmaan yhteensä 335 miljoonaa euroa, ja myöskin ammatillisen koulutuksen opettajien ja ohjaajien palkkaamista lisätään. Ja täällä jo monta kertaa mainittu lasten ja nuorten harrastusmahdollisuuksien parantaminen myöskin osaltaan vaikuttaa lasten ja nuorten ja perheiden hyvinvointiin.

Kuva oppivelvollisuusiän nostosta on ehkä viime kuukausina hiukan tarkentunut, kun keskustelua on käyty. Nykyisten tietojen mukaan oppivelvollisuusiän nosto voi olla yksi vaikuttava tekijä niiden monien muiden toimien ketjussa, joita tarvitaan ja joihin hallitusta haluan kannustaa, että jatketaan tällä linjalla, jossa tuetaan sekä koteja ja perheitä että koulumaailmaa ja opettajien ja ohjaajien työtä ja luodaan tällä tavalla nuorille sellaista kuvaa, että me haluamme pitää heistä huolta ja haluamme heidät jokaisen, ihan jokaisen suomalaisen nuoren, mukaan kouluun ja mukaan työelämään ja mukaan tähän yhteiskunnan rakentamiseen.

19.47 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Tavoitteena on oltava, että jokainen nuori suorittaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Pelkkä peruskoulu ei työmarkkinoilla riitä. Ongelmana on, että joka vuosi jopa 6 000 nuorta päättää peruskoulun ilman riittäviä kirjallisia ja matemaattisia valmiuksia, joka kahdeksas poika ei opi peruskoulussa kunnolla lukemaan, tuhannet nuoret ovat joka vuosi vaarassa jäädä yhteiskunnasta syrjään, kun perustaidot eivät riitä toisen asteen opintoihin.

Ratkaisuna hallitus aikoo laajentaa oppivelvollisuutta toiselle asteelle. Oppivelvollisuusiän nosto ei ratkaise toisen asteen keskeyttämisiä. Noin 15 prosenttia ikäluokasta jää ilman toisen asteen tutkintoa. Heidän ongelmansa ovat paljon monimuotoisempia kuin pakon puute. Ongelmana ei ole pakon vaan riittävien perustaitojen puute.

Hallituksen oppivelvollisuusmalli on laastari avohaavaan sen sijaan, että puututtaisiin ongelmien juurisyihin. Tarvitsemme panostuksia ajoissa varhaisiin vuosiin ja peruskouluun. [Jukka Gustafsson: Juuri näin tehdään!] Oppimisen perusta on laitettava kuntoon, jotta sen päälle voidaan onnistuneesti rakentaa. Perusopetuksen korjaussarja on oppivelvollisuuden pidentämistä vaikuttavampi ratkaisu estää nuorten syrjäytymistä. Koulupolun perusta luodaan varhaiskasvatuksessa. Kaksivuotisen esiopetuksen toteuttaminen vahvistaisi oppimisen edellytyksiä ja parantaisi myös varhaiskasvatuksen osallistumisastetta. [Jukka Gustafsson: Sitäkin kokeillaan!] — Edustaja Gustafsson, te mylvitte täällä lähes jokaisen puheenvuoron päälle. Se ei ole eduskunnan tarkoittamaa sivistynyttä välihuutelua. Pyytää oma omapuheenvuoro.

Arvoisa puhemies! Ammatillaiset tunnistavat syrjäytymisriskissä olevia lapsia päiväkodeissa jo kolmevuotiaista. Apua on saatava heti, kun lapsen avuntarve huomataan. Lastensuojelussa tehdään valtava määrä kiireellisiä sijoituksia teini-ikäisille. Se kertoo, että hyvinvointiyhteiskuntamme tuki perheille tulee usein liian myöhään. Tiedetään, että ongelmat ovat olleet olemassa jo pienestä pitäen. Esimerkiksi varhainen tuki perheille ja terapia-takuun toteuttaminen ovat keinoja, jotka vaikuttavat keskeyttämisten juurisyihin.

Ennen kaikkea tarvitsemme toimenpiteitä jo peruskoulun aikana, jotta perusta myöhemmälle koulupolulle on kunnossa. Luku-, kirjoitus- ja laskutaito ovat edellytyksiä lukiossa ja ammattikoulussa opiskeluun. Näiden puute aiheuttaa opintojen keskeyttämistä. Tähänkään ongelman oppivelvollisuuden laajentaminen ei vastaa. Tutkitusti oppimiserot alkavat kasvaa jo ensimmäisillä luokilla. Nyt hallitus käyttää suurimman voimavaran ja taloudelliset resurssit vasta täysi-ikäisyyden kynnyksellä sen sijaan, että pyrkisimme vaikuttavuus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

teen ja paljon aikaisemmin. Pitäisi vaikuttaa perustaitoihin niin, ettei kukaan läpäise peruskoulua ilman riittäviä valmiuksia ja opintojen ohjausta.

Toimenpiteitä ja nykyistä vahvempaa oppimisen tukea on kohdistettava erityisesti niille nuorille, joilla on ongelmia peruskoulussa ja jotka ovat vaarassa pudota toisen asteen koulutuksesta. Syitä voivat olla mielenterveys- tai päihdeongelmat tai erilaiset oppimisvaikeudet. Räättälöity henkilökohtainen tuki oikeaan aikaan on vaikuttavampaa kuin yksi ratkaisu koko ikäluokalle. Oppivelvollisuuden nosto 18 vuoteen ei takaa, että toisen asteen tutkinto tulee suoritetuksi. Toinen aste jatkuu vielä noin vuoden siitä, kun opiskelija täyttää 18 vuotta, ja tunnetusti kannettu oppilas ei koulussa pysy.

Asiantuntijoiden kritiikki hallituksen mallia kohtaan on voimakasta. Kasvatustieteen professorit ja koulujen arjen asiantuntijat, kuten vaikkapa rehtorit, vastustavat oppivelvollisuuden pidentämistä, koska he eivät pidä sitä tehokkaana keinona. Hallituksen oppivelvollisuuden pidentämiseen varaama raha menee käytännössä kokonaan bussimatkoihin ja välineisiin, ei opetukseen tai avun tarpeessa olevien nuorten tukemiseen yksilöllisesti ja kohdennetusti. Vaarana on, että kun hallituksen budjetoima rahoitus ei riitä, tällöin joudutaan tinkimään opetuksen laadusta ja kasvatamme ryhmäkokoja entisestään.

Arvoisa puhemies! Ministeri Andersson täällä sanoi aikaisemmin keskustelussa, että hallitus panostaa 350 miljoonaa euroa varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Hyvä niin, mutta se, minkä ministeri jättää mainitsematta, on, että tuo satsaus on käytännössä kaikki kertaluontoista hankerahaa. Sitä pitää erikseen hakea, ja sen käytöstä on raportoitava. Tämä ei ole mitään pitkäjänteistä perusopetuksen vahvistamista ja varhaisten vuosien tukemista, joita nyt kaikkein kipeimmin pitkäjänteisesti tarvitaan, jotta jokainen nuori suorittaa toisen asteen tutkinnon.

19.54 Janne Sankelo kok: Arvoisa puhemies! Käsitlemme täällä eduskunnassa historialliseksi luonnehdittua oppivelvollisuuden laajentamista uusille ikäluokille. On tärkeää, että kaikilla nuorilla on mahdollisuus taustoistaan riippumatta hyvään elämään ja hyvään koulutukseen.

Miten nuorille saadaan työelämän kannalta tärkeä toisen asteen tutkinto? Keinoista on erilaisia näkemyksiä. Ei voi myöskään unohtaa kotien ja vanhempien roolia nuorten tukemisessa kohti unelmia.

Hallituksen esityksen tarkoitus on periaatteessa — siis periaatteessa — ja käytännössä hyvä, mutta pitää myös uskaltaa sanoa, että esityksessä maistuu, ikävä kyllä, hallituksen suunnalta myös vahvan poliittisen näytöksen maku. Nyt halutaan historiaa. Tämä tavoite syrjäyttää pedagogisen harkinnan, ja esitykseen kriittisesti suhtautuville nälvitään täällä salissa, vaikka perusteita erilaisiin näkemyksiin on.

Tässä esityksessä ei koulun arjen asiantuntijoilla ole ollut mahdollisuuksia vaikuttaa lain sisältöön riittävästi tai heitä ei ole kuunneltu. Hallituspuolueet ovat keskustelussa vedonneet tänään useaan otteeseen siihen, että Opettajien Ammattijärjestö tukee tätä esitystä. Melkoinen määrä OAJ:n jäseniä, rehtoreita ja opettajia, pitää tätä esitystä kuitenkin täysin vääränä. [Jukka Gustafsson: Näinhän on aina!] Minäkin olen kuulunut Opettajien Ammattijärjestöön ja en pitkän opetusalan työkokemukseni kautta voi tätä hallituksen esitystä tällaisena puolustaa.

Oppivelvollisuuden pidentäminen ei ole vastaus syrjäytymiseen, pudokkuuteen ja opintojen keskeyttämiseen. Kyseessä on aina monimutkaisten ongelmien vyyhti, joka tarvitsee aina yksilöllisiä ratkaisuja. Oppivelvollisuuden laajentaminen koko ikäluokalle tämän si-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

sältöisenä on sama kuin puutarhuri kastellessaan ruusuja suihkuttaisi samalla vettä viereiselle asfalttipihalle ja ajattelisi, että kyllä nyt kukatkin hienosti kasvavat, kun asfaltti tuolla komeasti kiiltää.

Arvoisa puhemies! Toivon, että asiantuntijakuulemisissa sivistysvaliokunnassa pyydetään paikalle myös opetusalan asiantuntijoita suomalaisista kouluista eikä pelkästään hallituspuolueiden koulutuspoliittisia sihteereitä. Kohdennetut toimenpiteet, opetusryhmien koko, perus- ja erityisopetukseen satsaaminen, oppilashuoltoon satsaaminen sekä toiselle asteelle tehtävät kohdennetut tärkeät toimenpiteet tuottavat parempia tuloksia kuin tämä kategorinen, kovakorvainen hallituksen esitys.

Toisin kuin hallituspuolueet täällä väittävät, näillä aikaisemminkin, esimerkiksi viime hallituskaudella, tehdyillä kohdennetuilla ratkaisuihin on saatu aikaan tuloksia. Pidennetty oppivelvollisuus ei ratkaise mitään.

Oma lukunsa on kuntien rooli tässä uudistuksessa. Nyt valtion suunnalta luvataan kustannuksiin täyttä kompensatiota. Kireän kuntatalouden aikana tämä on tietenkin tärkeä viesti vaikka meille Kauhavalle — totta kai se on tärkeä viesti — mutta kyllä kuntapäätäjät nyt miettivät, mitä tulevana vuosina tapahtuu kunnissa. Kuntatalous kiristyy, maailmantalous kiristyy. Ovatko loppujen lopuksi maksajina suomalaiset kunnat ja suomalaiset koulut ja loppuviimeksi myös ne nuoret, jotka ihan oikeasti näitä toimenpiteitä tarvitsisivat?

19.59 Jari Koskela ps: Arvoisa herra puhemies! Hallitus tavoittelee aivan oikein koulutustason nostoa ja vähintään toisen asteen tutkinnon suorittamista. Tavoitteet ovat hyvät, esitetyt keinot eivät. Jo nyt jopa 99 sadasta hakee opiskelupaikkaa peruskoulun jälkeen. Lähes jokainen näistä myös saa opiskelupaikan. Valitettavasti keskeytyksiä tapahtuu: lukion keskeyttää 3,2 prosenttia ja ammattikoulun jopa 8,7 prosenttia aloittaneista. Ongelmana ovat siis keskeytykset ja se, että peruskoulu ei takaa riittäviä valmiuksia selvitä toisesta asteesta. Pisa-tulokset ovat laskussa ja muun muassa mielenterveysongelmat nakertavat oppilaiden motivaatiota ja oppimisvalmiuksia. Pisa-tuloksemme ovat siis laskussa. Ja ongelmat ovat myöskin sukupuolittuneita. Pojilla menee selkeästi huonommin kuin tytöillä.

Oppivelvollisuusiän pidentäminen vaikuttaa olevan enemmänkin tilastojen siivoamista, ja näyttäähän se tietysti kauniilta, kun kaikkien peruskoulunsa päättävien voidaan osoittaa jatkavan koulutuspolkuaan. Uudistus ei kuitenkaan poista juurisyytä tai ehkäise toisen asteen keskeytyksiä. Se ei vahvista oppilaiden oppimisvalmiuksia. Kuten monet asiantuntijat — siis monet asiantuntijat — ovat sanoneet, pitäisi panostuksia lisätä perusasteelle. Siellä on tehty viime vuosikymmeninä paljon virheitä. Luokkakoot ovat kasvaneet, erityisopetusta on vähennetty, ja oliko se niin, että armovitosella päästetään etenemään luokalta luokalle. Me perussuomalaiset olemme esittäneet osaamistakuuta — ketään ei päästettäisi luokalta ilman tietyn osaamistason saavuttamista. Muuten, myös EK:n tilaamassa selvityksessä ehdotettiin aivan vastaavia asioita — 51 sivua painavaa tekstiä, kannattaa lukea.

Muitakin vaihtoehtoja puuttua ongelmaan on. Luokkakoot pitäisi saada laskuun, ja erityisopetusta olisi lisättävä. Tämän uudistuksen hyväksyminen voi valitettavasti aiheuttaa aivan päinvastaista kehitystä. Hallitus lupaa korvata kunnille täysimääräisesti oppivelvollisuuden nostosta aiheutuvat kustannukset, mutta on esitetty perusteltuja epäilyjä siitä, onnistuuko tämä. On todennäköistä, että kunnat joutuvat sopeuttamaan talouttaan kasvavan tehtävämäärän takia, ja silloin uhkana on ryhmäkokojen kasvu. Lukiot saattavat joutua karsimaan kurssitarjontansa, mikä vähentää etenkin pienten paikkakuntien lukioiden houkut-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

televuutta. Siksi lukiodien rehtorit ovat esittäneet kritiikkiä uudistukselle. He pelkäävät uudistuksen laskevan opetuksen tasoa ja epäilevät määrärahojen riittämistä. Myös ammattikoulupuolella ollaan huolissaan. Siellä opettajat ovat viime vuosien uudistusten, kuten ammatillisen koulutuksen reformin, vuosityöaikajärjestelmään siirtymisen, takia joutuneet tilanteeseen, jossa työssäjaksaminen on koetuksella. Heidän työmääränsä on jo nyt valtava. Nyt käsitellyssä oleva uudistus tulee lisäämään ammattikouluopettajien suhteetonta taakkaa entisestään.

Arvoisa herra puhemies! Hämmästelän myös uudistuksen mukanaan tuomaa toisen asteen maksuttomuutta siinä mielessä, että tämä on suoraa tulonsiirtoa hyväosaisille. Lukio- kirjat ja myös oppimismateriaalit kustannetaan niidenkin perheiden lapsille, joilla olisi hyvin varaa ostaa materiaalit itse. Voisin kuvitella kokoomuksen esittävän tällaista hyväosaisia suosivaa uudistusta, mutta nyt meillä onkin vasemmistolainen hallitus. Me tiedämme vanhastaan, että pienituloisia on myös aikaisemmin tuettu, on voitu hakea avustusta Kelasta, ja tämä on ollut ihan hyvä järjestelmä ja toimivakin järjestelmä.

Arvoisa herra puhemies! Täällä on puhuttu tänään monessa puheenvuorossa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuudesta. Voidaan kuitenkin esittää kysymys, miten tässä toteutuu tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Kysymys tasa-arvosta on laajempi. Koulutuksen tasa-arvo on aina riippuvainen myös muista yhteiskunnallisista olosuhteista. Toistan: koulutuksen tasa-arvo on aina riippuvainen myös muista yhteiskunnallisista olosuhteista, eikä eriarvoisuuskysymystä voida määrittää koulutusmahdollisuuksien yhdenvertaisuudella. [Jukka Gustafsson: Mutta siellä voi tehdä paljon!] — Olosuhteiden ja oppimistulosten eriytyminen ei ole seurausta koulutusjärjestelmästä vaan siitä, mitä tapahtuu oppilaitosten ulkopuolella, arvoisa kansanedustaja. [Jukka Gustafsson: Sekä että on kysymys oikeasti!] — Nyt, arvoisa hallitus, tässä tarvittaisiin jotain muuta. Tarvitaan hyvinvointia puolustavaa, sosioekonomista eriytymistä vastustavaa yhteiskunta- ja talouspolitiikkaa. Siinä vastaus. Tämä uudistus ei vastaa siihen.

Arvoisa herra puhemies! Esitys oppivelvollisuusiän nostosta ja toisen asteen maksuttomuudesta on hätiköidysti tehty, ja se ei korjaa niitä ongelmia, joita sillä yritetään korjata. Tämän vuoksi uudistuksen käsittely olisi keskeytettävä ja olisi mietittävä aitoja ja oikeasti vaikuttavia keinoja, joilla puututaan oikeasti tasa-arvoon, syrjäytymiskehitykseen ja koulupudokkuuteen.

20.05 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! ”Yllättävät kulut, kuten parin päivän varoitusajalla ilmoitettu maksullinen liikuntatunti, saattoivat tarkoittaa, ettei perheeni syönyt pariin päivään kuin puuroa.” ”Monta kertaa pohdin, mitä syöttää lapsille, kun taas piti hankkia uusi pino kirjoja.” ”Kun jouduin ostamaan uusia kirjoja, äiti suuttui ja sanoi, ettei olisi kannattanut lähteä lukioon.” Siinä muutamia sitaatteja nuorilta ja perheiltä ympäri Suomea. Maksuttoman toisen asteen koulutuksen puolesta toimineet tahot keräsivät näitä kokemuksia muutama vuosi sitten. Ne vahvistavat sen, minkä myös tutkimuksista tiedämme: lapsiperheköyhyys on todellisuutta tämän päivän Suomessa. Haihtuvatko haaveet unelma-ammattiin opiskelusta, kun tarvittavien oppimateriaalien tai -välineiden hintalap- pu selviää? Joutuuko nuori asettamaan vaakakuppeihin opinnot ja harrastukset? Riittävät- kö rahat sekä veitsisettiin että vetopasuunaan, sekä läppäriin että lätkämailaan?

Kenenkään ei pitäisi joutua keskeyttämään opintoja, koska rahat eivät riitä. Kenenkään ei pitäisi joutua tekemään ala- tai kurssivalintoja sen perusteella, missä kustannukset ovat matalat. Kenenkään ei pitäisi joutua lopettamaan tai valitsemaan harrastusta opintojen kus-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

tannusten takia, eikä kenenkään pitäisi tuntea syyllisyyttä kouluttautumisestaan perheen vaikean taloudellisen tilanteen vuoksi. Edellä kuvatut tilanteet eivät ole tuulesta temmattu- ja vaan todellisuutta suomalaisissa perheissä ja nuorten elämässä, ehkä juuri nyt enemmän kuin koskaan. Tiedämme, että vanhempien taloudellisella tilanteella ja taustalla on vaikutusta lasten ja nuorten hyvinvointiin. Oppivelvollisuus uudistus ja toisen asteen maksuttomuus tulevat juuri tärkeään aikaan, kun työllisyystilanne on haastava ja koronapandemia jyllää.

Tässä uudistuksessa on kyse historiallisesta peruskoulun rakentamiseen verrattavissa olevasta koulutus uudistuksesta, jossa toisen asteen koulutus tuodaan oppivelvollisuuden piiriin ja siitä tehdään aidosti maksutonta. Uudistuksen tavoitteena on turvata jokaiselle nuorelle toisen asteen koulutus. Tämä on kirkas viesti kunnille, kouluille, koko yhteiskunnalle: jokaisesta nuoresta on pidettävä kiinni. Ja tämä on viesti myös nuorille: koskaan ei ole liian myöhäistä.

Arvoisa puhemies! Pari vuotta sitten tämän talon portailla iso joukko nuoria osoitti mieltään maksuttoman toisen asteen koulutuksen puolesta. Harvoin on mielenosoituksessa niin kupliva ja toiveikas tunnelma. Nuoret olivat keränneet nimiä kansalaisaloitteeseen ympäri Suomea sateessa ja paisteessa. Laajasta tuesta huolimatta kansalaisaloite tässä salissa kaatui. Se oli valtava pettymys. Mutta nyt maksuttomasta toisen asteen koulutuksesta tehdään todellisuutta.

Maksuttomuudella on merkitystä perheiden ja nuorten elämässä. Lähes joka kolmas lukiolainen on kertonut, että lukiokoulutuksen kustannukset aiheuttavat heidän perheilleen taloudellisia vaikeuksia, eikä ihme. Kolmen vuoden opiskelujen on arvioitu maksavan lukiolaiselle jopa 2 500 euroa. Ammatillisissa oppilaitoksissa kulut vaihtelevat riippuen opintoalan vaatimista työvälineistä. Toisen asteen koulutus on ollut ainoa koulutusaste, jossa opiskelija on joutunut maksamaan itse kaikki opiskelumateriaalinsa. Siksi on järkevää, että samalla kun teemme toisesta asteesta velvoittavaa, teemme siitä myös maksutonta.

Oppivelvollisuuden pidentäminen on tärkeä askel kohti tulevaisuuden koulutusjärjestelmää. Peruskoulu ei enää takaa riittävää pohjaa työelämän haasteisiin. On tietenkin selvää, että oppivelvollisuuden korottaminen yksin ei ratkaise kaikkia ongelmia, ja juuri siksi tässä uudistuksessa onkin kyse niin paljon muustakin.

Vihreiden näkemyksen mukaisesti samanaikaisesti panostetaan reilusti nuorten tukeen ja ohjaukseen ja laitetaan koko oppimisen polkua kuntoon. Nivelvaiheet ylittävällä opinto-ohjauksella huolehditaan siitä, että jokainen löytää oman polkunsä. Tukea tarvitaan myös niiden nuorten kannattelemiseksi, jotka syystä tai toisesta nykyisin putoavat keltasta kesken toisen asteen koulutuksen.

Arvoisa puhemies! Toinen aste on myös aikuiseksi kasvamisen paikka, jossa korjataan säröjä ja tuetaan jaksamista. Lasten ja nuorten hyvinvointi on yksi oppimisen kulmakivistä. Kouluterveyskyselyn mukaan iso osa suomalaisista nuorista viihtyy koulussa kehnosti ja mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet. On selvää, että mikään yksittäinen ihmelääke ei ratkaise näitäkään ongelmia. Innostavan opetuksen, mielekkäiden sisältöjen ja kohtuullisen työmäärän rinnalle tarvitaan laadukasta opinto-ohjausta, erityistä tukea, yhteisöllisyyttä ja apua elämän vaikeissa tilanteissa. Tähän työhön ja kiinteäksi osaksi kouluyhteisöä tarvitaan mukaan myös psykologit ja kuraattorit, joiden riittävästä määrästä me pidämme huolta säätämällä sitovat mitoitukset.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

Samaan aikaan tarvitsemme panostuksia jo aiemmille koulutusasteille: varhaiskasvatukseen, esiopetukseen ja peruskouluun. Jokaisen lapsen on saatava jo peruskoulussa tarvitsemaansa tukea, tarvittavat tiedot ja taidot toista astettakin ajatellen sekä sellainen oppimisen ilo, joka kantaa pitkälle tulevaisuuteen. Siksi on ilo olla osa hallitusta, joka tekee juuri näitä panostuksia ja näkee koulutuspolun kokonaisena, ei pätkinä ja sirpaleina siellä täällä.

Arvoisa puhemies! Yksi koulutuksen tärkeistä tehtävistä on lisätä tasa-arvoa ja vahvistaa nuorten omaa toimijuutta. Me haluamme, että jokaisella on sekä motivaatio että aito mahdollisuus suorittaa toisen asteen koulutus. Haluamme, että jokainen nuori voi löytää oman polkunsä ja että jokaisesta koulupudokkaasta saadaan koppi. Maksuttoman toisen asteen ja oppivelvollisuusudistuksen myötä näissä kysymyksissä otetaan iso harppaus eteenpäin. Luotan siihen, että eduskunta vie maaliin tämän historiallisen uudistuksen. Luotan siihen, että eduskunnassa käsittely ei jumiudu yksisilmäiseen väittelyyn, jossa yksinkertaistetaan monimutkaisia asioita, pelotellaan koulupakolla tai maalaillaan epärealistista kuvaa autuaaksi tekevistä täsmätoimista. Ja luotan siihen, että eduskunta sitoutuu pitämään huolta, että myös tulevien vuosien ja vuosikymmenien aikana tehdään tarvittavat panostukset tukeen, ohjaukseen ja opetuksen laatuun kautta linjan.

Vaikka tässäkin keskustelussa on ollut erimielisyyksiä tästä nyt käsitellyssä olevasta uudistuksesta, meillä vaikuttaa olevan melko laajasti jaettu yhteinen ymmärrys siitä, että kasvatuksen ja koulutuksen rahoitus pohjaa on vahvistettava pitkäjänteisesti. — Kiitos.

20.12 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Käsitellyssä on tämän hallituksen merkittävin uudistushanke eli esitys oppivelvollisuuden laajentamiseksi 18 ikävuoteen. Uudistuksen on tarkoitus tulla voimaan ensi vuonna 2021 — samana vuonna, kun oppivelvollisuuslaki täyttää 100 vuotta. Uudistusta voi verrata merkitykseltään vuonna 1972 päätettyyn peruskoulu-uudistukseen. Tämä oppivelvollisuuden laajennus on kohdannut paljon vastustusta ja kritiikkiä, aivan kuten peruskoulu-uudistuskin 70-luvulla. Historia on kuitenkin näyttänyt, että uudistus silloin oli oikea. Suomen koulutusjärjestelmä on kansainvälisesti arvostettu ja tunnustettu. Se on ollut myös se perusta, josta maamme korkea osaaminen ja sitä kautta hyvinvointiyhteiskunta ovat kehittyneet. Laadukkaan koulutuksen seurauksena vahva osaaminen tutkimuksessa ja kehityksessä on mahdollistanut niin ikään maamme vientiteollisuuden menestystä, ja osaaminen on avain menestykseen myös jatkossa.

Maailma kuitenkin muuttuu monimutkaisemmaksi, haastavammaksi, ja työelämän vaatimukset sen mukana. Vaikka peruskoulu tuo meillä hyvät perustiedot ja -taidot, niin toisen asteen koulutus on sen lisäksi välttämättömyys, ja sen valtaosa nuorista suorittaakin lukioissa ja moninaisissa ammatillisissa opinahjoissa. Valitettavasti noin 16 prosenttia nuorista ei suorita toisen asteen koulutusta, ja valitettavasti tällä osalla ihmisistä myös työllisyysaste on huomattavan alhainen, vain hieman yli 40 prosenttia, kun se toisen asteen käyneillä on yli 70. Korkeakouluopinnot suorittaneiden työllisyysaste on noin 84 prosenttia, eli koulutuksella on iso merkitys työllistymisessä. Siksi tämä on vahvasti myös työllisyyspoliittinen hanke. STTK:n arvion mukaan oppivelvollisuuden pidentäminen 18 ikävuoteen saattaa olla hallituksen tehokkain työllisyystoimenpide pitkällä aikajänteellä. Se voi nostaa työllisyysastetta jopa 4 prosenttiyksiköllä. Nykyväestöpohjalla mitaten se tarkoittaa 150 000:ta uutta työllistä. Myös Vesa Vihriälän raportissa ”Talouspolitiikan strategia koronakriisissä” oppivelvollisuuden laajentamista suositellaan yhtenä keinona talouspolitiikan vahvistamiseen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuden laajennus sisältää siis myös toisen asteen maksuttomuuden, joka on iso kädenojennus monille perheille, erityisesti pienituloisille perheille, joiden pieniin tuloihin lasten opintotarvikkeiden, kirjojen ja tietokoneiden osto aiheuttaa ison loven, ja tämä on todellinen ongelma monilla pienituloisilla. Vuoden 2018 nuorisobarometrin mukaan jopa neljännes toisen asteen tutkinnon keskeyttäneistä kertoo, että rahanpuute oli vaikuttamassa siihen, että opinnot ovat jääneet kesken. Ilman tutkintoa ja koulutuspaikkaa olevista nuorista lähes puolet on joutunut karsimaan tai luopumaan opinnoistaan rahanpuutteen takia. Se argumentti, että kyllä pienituloiset saavat sosiaalipalveluista nytkin tarvittaessa ja anoessaan opintovälineet, näyttäytyy tässä verraten huonona. Se on toimimaton ratkaisu. Asia koskee niin isoa joukkoa.

Hinta, minkä tämä uudistus maksaa per vuosi, on 130 miljoonaa euroa. Se kompensoidaan kunnille ja koulutuksen järjestäjille. Siitä on pidettävä kiinni.

Yksi tätä uudistusta vastustava argumentti on ollut se, että pitäisi kohdistaa tarkemmin näihin ongelmatapauksiin ja panostusta tarvitaan jo aikaisemmin, varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa, ja se on totta, ja niin Marinin hallitus on tekemässä. Tämä oppivelvollisuuden laajentaminen sisältää keinoja saatella oppilasta näiden nivelvaiheiden yli niin, että jokaiselle persoonalle löytyy sopiva koulutusala, koulutuspaikka ja -tapa. Oppilasta ei jätetä yksin, vaan hän on aina jonkun vastuulla, joko kunnan tai koulutuksen järjestäjän. Oppilaat ovat myös oppilashuollon palveluiden lähellä silloin, kun tulee ongelmia. Myös sitä on vahvistettava. Hallitus tiedostaa myös sen, että pitää panostaa oppimiseen jo aiemmassa vaiheessa, ja siksi varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen suunnataan resursseja, joilla voidaan puuttua oppimisvaikeuksiin ja muihin lapsilla ja koululaisilla ilmeneviin ongelmiin.

Arvoisa puhemies! Oppivelvollisuuden laajentaminen on tulevaisuusinvestointi ja panostus nuoriimme, tulevaisuuden tekijöihin, ja jälkipolvillemme. On hienoa olla tekemässä ja päättämässä tästä.

20.17 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Täällä on käyty hyvää keskustelua, ja haluan antaa positiivista palautetta erityisesti siitä, kun edustaja Virta ja edustaja Hyrkkö pitivät hyvät puheenvuorot siitä omasta kokemuksesta, ja jotenkin assosioin omaan tilanteeseeni aikoinansa, kun oli kanssa sellainen tunne, että ei tästä mitään tule, oli taloudellisia ongelmia ja sitten myöskin sitä, että ei tiennyt, pystyykö jatkamaan opintoja. Ja tässä sitä ollaan, ja innostuin vielä sitten opettajaksikin, elikkä siinä mielessä kyllä kannatti puurtaa sitten kuitenkin niiden vaikeuksien läpi.

Edustaja Kemppi piti sinänsä perusteltua puheenvuoroa omasta kannastaan, mutta minä olen ollut täällä nyt koko päivän ja kuunnellut nämä puheet, ja kun edustaja Kemppi väitti, että täällä on vähätelty koulutusta, niin täällä ei todella ole vähätelty koulutusta. Joka ikinen puheenvuoro on ollut koulutuksen ja osaamisen kannalla, mutta keinot ovat olleet erilaiset, ja se on politiikassa semmoista, että toinen tykkää toisesta asiasta ja toinen toisesta ja niille on aina perustelut. Ei tämä ole sen kummempaa. Ja minä en tykkää tästä hallituksen esityksestä. Ja miksi? Perustelen sen.

Oppivelvollisuuden laajentamisen tavoite on, että kaikki saavuttaisivat vähintään toisen asteen tutkinnon, ja tämä tavoite on todella hyvä. Tällä hetkellä 15 prosenttia jää ilman toisen asteen tutkintoa. Oppivelvollisuuden pidentäminen ei kuitenkaan ole pätevä keino auttaa näitä 15:tä prosenttia, pakko ei koskaan nimittäin ole hyödyllinen keino, ja tämän olen kokenut sen toistakymmentä vuotta kestäneen opettajakokemukseni aikana. Heidän ongel-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

mansa ovat paljon moninaisemmat, ja siksi tarvitaan monia keinoja jo paljon aikaisemmin. Noin joka kahdeksas nuori päättää peruskoulun ilman riittäviä valmiuksia jatko-opintoihin. Ongelmia on luku-, lasku- ja kirjoitustaidossa. Lasten ja nuorten erilaisia mielenterveysongelmia on noin 20 prosentilla, samoin neuropsykiatriset ongelmat ovat lisääntyneet, esimerkiksi ADHD:n esiintyvyys on noin 5 prosenttia. Lisäksi esiintyy paljon muita ongelmia, kuten oppimisen ongelmia, päihde- ja huumeongelmia. Myös perheitten ongelmat ovat moninaisia, ja ne vaikuttavat lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oppimisen valmiuksiin ja motivaatioon. Lisäksi koronakevään seurauksena oppimisvaikeudet ovat osalla oppilaista kasvaneet ja oppimistulokset heikentyneet.

Valtaosa rahoista, jotka uudistukseen on nyt varattu, menee kuitenkin oppimateriaali- ja matkakustannuksiin, ei siis opetuksen ja koulutuksen laadun vahvistamiseen. Sitä paitsi oppivelvollisuus nousi 18 ikävuoteen, mutta kun se toisen asteen koulutus kestää yleensä ainakin vuoden enemmän ja kun tunnetusti kannettu oppilas ei luokassa pysy, niin en voi mitenkään uskoa... Ja kun tästähän ovat taloustieteilijät arvioineet, että joskus vuonna 69 saavutamme niitä työllisyystavoitteita, niin aika pitkässä liemessä on, niin että meikäläinenkin jo horsmaa kasvaa.

No joo, mutta joka tapauksessa. Syrjäytymiseen me emme tällä nyt kyllä riittävästi paneudu. Lapset ja nuoret tarvitsevat tukea oikeaan aikaan ja mahdollisimman varhain. Oppivelvollisuuteen varatut rahat kannattaa kohdentaa esimerkiksi perheiden tukemiseen, varhaiskasvatukseen, peruskouluun — toinen oppii lukemalla ja toinen tekemällä, ja sen tähden me tarvitsemme muun muassa pienryhmiä, me tarvitsemme nivelvaiheisiin tukea, oppilaanohjaukseen, räätälöityyn tukeen erilaisissa lasten ja nuorten ongelmissa ja myöskin tietysti tähän matka- ja materiaalitukeen, jota lämpimästi olen kannattanut nimenomaan niille perheille, jotka tarvitsevat taloudellista tukea.

Koronakevään jälkeen ja epidemian edelleen jatkuessa meillä on tosi paljon tehtävää varmistaksemme, että jokainen koululainen saavuttaa valmiudet ja motivaation, joiden turvin hän kykenee ja haluaa saavuttaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Jollei perusta ole kunnossa, ei sitä oppivelvollisuusiän pidentämisellä korjata.

Hallitus kyllä aivan oikein kohdentaa lisää määrärahoja varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. Lisäykset ovat kuitenkin määräaikaista. Niillä ei kestävästi perustaa tehdä, eivätkä ne edes riitä, kuten eivät riitä myöskään oppivelvollisuuden pidentämiseen määrättyt rahat. Otetaan esimerkiksi vammaiset opiskelijat. Siellä ei ole laskettu millään lailla henkilökohtaisen tuen tarvetta, ei niitä apuvälineitä, joita tarvitaan tosi paljon, että nämä vammaiset opiskelijat ja nuoret voivat opiskella. Hallitus vetoaa taloustieteilijöihin, mutta hallituksen olisi vihdoin kuultava kasvatustieteen asiantuntijoita tästä asiasta ja otettava se vakavasti. Näin mittavassa koulutuspoliittisessa uudistuksessa koulutuksen ja kasvatuksen asiantuntijoiden osaaminen on sivuutettu täysin. En ole esimerkiksi saanut yhdeltäkään opettajalta viestiä, jossa he kertoisivat kannattavansa uudistusta tässä tilanteessa. Päinvastoin, he ovat suuresti huolissaan. Minulla on ihan tuossa mukana toistasataa yhteydenottoa tämän viikon ajalta, ja ne ovat kaikki minulla tuossa tulostettuna, niin että pystyn todistamaan, että ei ole myönteistä opettajilta tullut.

Ja edustaja Gustafsson, kun tekin erityisesti vetositte taloustieteilijöihin, niin kyllä tulee mieleen, arvoisa pitkäaikainen kollegani, että voi kun te olisitte yhtä hanakka taloustieteilijöihin myöskin näissä työllisyystoimissa, koska nythän Suomi-neito on ihan vapaassa pudotuksessa tällä hetkellä. Katsotaan vaan, mihin se putoaa. Putoaako pää edellä vai niskat edellä vai jaloillensa? Ei vielä tiedetä. Siitä syystä kannattaa taloustieteilijöitä kuunnella

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

työllisyystoimissa, mutta kyllä minä kannatan nimenomaan kasvatustieteilijöitä, opettajia ja rehtoreita. Mihin on unohtunut edustaja Gustafssonin opetusministeriaika, jolloin te puolustitte opetushenkilöstöä?

Koronakevään jälkeen ja epidemian edelleen jatkuessa meillä on paljon tehtävää varmistaa, että jokainen koululainen saavuttaa valmiudet ja motivaation, jonka turvin hän kykenee ja haluaa saavuttaa vähintään toisen asteen tutkinnon. Varhainen lasten ja nuorten ongelmiin puuttuminen ja monipuolinen tuki ovat tärkeitä myös kiusaamisen ehkäisyssä. Kiusaamiseen on puututtava kaikin keinoin moniammatillisesti. Apua tarvitsevat niin kiusattu kuin kiusaajakin.

Sitten vielä ihan lopuksi: Kun täällä on puhuttu siitä, kuinka kokoomus on ollut vastustamassa peruskoulua, niin minä olen tästä syystä oikein soitellut muutamalle aikalaiselle, jotka ovat olleet silloin tässä tilassa ja tässä talossa, kun siitä on päätetty, ja he väittävät, että se ei pidä paikkaansa. Oli eri puolueita, joissa jakaantui kanta. On varmasti käytetty puheenvuoroja, mutta kun esimerkiksi edustaja Mäkinen väitti, että kokoomus on ollut vastustamassa, niin haluan nähdä sen dokumentin, mihin se perustuu. Aion sitä kysyä edustaja Mäkiseltä, mihin se perustuu, [Puhemies koputtaa] koska tiedän, että kaikki kokoomuslaiset eivät ole vastustaneet.

20.25 Marko Kilpi kok: Arvoisa rouva puhemies! Suomalainen perusopetus on valtavan upea menestystarina kertakaikkisesti, siitä ei varmasti meillä kenelläkään ole minkäänlaista epäselvyyttä. Ne ongelmat, mitä siellä on, johtuvat ankarasta aliresursoinnista: liian isot luokkakoot, liian vähän erityisopetusta, liian paljon tehostettua opetusta. Tällaisessa ja varsinkin tulevaisuuden taloustilanteissa on suuri riski, että perusopetus tulee kärsimään merkittävällä tavalla oppivelvollisuuden pidentämisestä.

Tässä salissa on tänään nostettu useaan kertaan esille OAJ, Opettajien Ammattijärjestö, ja se, kuinka se kannattaa pidennettyä oppivelvollisuutta. Se on vain osatotuus, ja sellaisiahan kuunnellaan silloin, kun halutaan poimia rusinoita pullasta. Viimeksi tänään OAJ:n puheenjohtaja Olli Luukkainen totesi aamu-tv:n haastattelussa, että OAJ on vahvasti sitä mieltä, että tukea pitää suunnata sinne, missä sitä tarvitaan: varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen. [Jukka Gustafsson: Kuka on eri mieltä tästä? Kuka?] Sitten kun ne ovat kunnossa, oppivelvollisuutta voidaan jatkaa. En voisi olla enempää samaa mieltä. [Paula Risikon välihuuto — Jukka Gustafsson: Totta kai!] — Juu, kyllä. — Kun varhaiskasvatus ja perusopetus ovat kunnossa, jatketaan sitä oppivelvollisuutta vaikka viisikymppiseksi asti. Ei pidä keskustelussa unohtaa jatkuvaa, elämänmittaista oppimista.

Jälleen kerran tässä salissa on heitelty ympäriinsä pyörryttäviä rahasummia kevyesti kuin vasta satanutta pakkaslunta. 129 miljoonaa, 250 miljoonaa, 350 miljoonaa — kuka tarjoaa eniten? Yli 100 miljoonaa menee pelkästään oppimateriaaleihin vuosittain. Se on pysyväluontoinen kuluerä, nuo loput ovat kertaluontoisia summia, hankerahaa. Entä sitten, kun ne on käytetty? Niin käy varsin nopeasti. Aikooko hallitus ihan oikeasti ottaa sen riskin, että suomalainen perusopetus raunioituu? Jostakinhan se raha on otettava, ja kun sitä ei ole, edessä ovat rajut leikkaukset. Tämähän on yksi päällimmäisistä peloista opettajien ja rehtorien keskuudessa. He ovat tässä asiassa kuitenkin asiantuntijoita, jos mitä.

Yli 4 000 yläkoululaista laiminlyö jo nyt oppivelvollisuuttaan. Tämä käy ilmi tutkijatoritori Sami Määtän Jyväskylän yliopistolle tekemästä tutkimuksesta. Laiminlyöntien takana on psyykkisiä oireita, on motivaation puutetta, perheen sosiaaliset ongelmat, ja nämä ongelmat ovat lisääntyneet koko Suomessa. Nämä eivät ole mitään lyhyitä poissaoloja, vaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

puhutaan yli vuoden, jopa kahden vuoden poissaoloista. Se on aika paljon, kun kyseessä on kolmen vuoden yläkoulu. Millä tavalla nämä lapset sinne koulujen penkille saadaan? Kuka ne sinne kantaa ja millä tavalla? Kuinka moni teistä on ollut oikeasti tekemisissä sellaisten lasten ja nuorten kanssa? No, minä olen ollut ja olen niitä sieltä kantanut, kyllä, mutta en kouluun vaan jonnekin aivan muualle, ja voin vakuuttaa, niin kuin täällä suuresti kunnioittamani edustaja Risikkokin on monesti sanonut, että kannettu oppilas ei koulussa pysy.

Koulukodeissa paikat alkavat olla täynnä ja henkilökunnan mukaan meininki alkaa jo nyt olla samanlaista kuin 90-luvun lamassa. Minä väitän, että me emme ole vielä edes lähelläkään pahinta vaihetta, mitä tässä kriisissä tulee olemaan. Nämä ovat niitä merkkejä, mitä meidän pitäisi nyt tarkastella erityisen huolellisesti. Teemmekö nyt aivan varmasti sillä tavalla?

Eilen julkaistussa Helsingin Sanomien artikkelissa kerrotaan tuoreesta selvityksestä, jonka mukaan oppivelvollisuuden laajennus on esimerkki politiikasta, jossa isoja päätöksiä tehdään ilman kokeilua tai laajaa tutkimuspohjaa, usein muista maista lainattujen esimerkkien voimin.

Arvoisa puhemies! Tässä salissa tänä päivänä on myös moneen kertaan vedottu tutkijoihin ja asiantuntijoihin. Tämän edellä mainitun selvityksen takaa löytyy asiantuntijoita, oikein tohtorismiehiä. Miksi heidän näkemyksensä eivät kelpaa? Ovatko ne arvottomia? Miksi varsinaisten asiantuntijoiden, opettajien ja rehtorien mielipiteet eivät ole kuranttia tavaraa? Ettei nyt kävisi niin, että tehdään isoja päätöksiä ilman kokeilua ja laajaa tutkimuspohjaa pelkkien ulkomaisten mallien mukaisesti. Mitenkähän mahtaa semmoisessa touhussa oikein käydä? — Kiitos.

20.30 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Aito maksuton toisen asteen koulutus on tärkeä kädenojennus suomalaisille nuorille ja heidän perheillensä. Vähävaraisten perheiden ei tarvitse nyt jatkossa tuskailia, riittävätkö ne rahat oppimateriaaleihin. Ja nyt oppositio sanoo tästä, että se on turhaa, kallista ja elämästä vieraantunutta lainsäädäntöä. Ihmettelen. Tämähän on hieno lenkki sinne vuoden 1921 oppivelvollisuuslain ja 70-luvun peruskoulu-uudistuksen jatkoksi. Silloinkin isot uudistukset tehtiin punamultayhteistyöllä, ja niin niitä tehdään tänäkin päivänä.

Kuten tiedämme, maailma on muuttunut ja muuttuu vuosikymmenten aikana. Työelämän vaatimusten kasvu edellyttää koulutus- ja osaamistason nostamista. Tällä hetkellä peruskoulupohjalta olevien työllisyysaste on vain se noin 45 prosenttia, eli uudistukseen on todellinen tarve. Olenkin tyytyväinen, että nuorten ohjausresursseja lisätään perusopetuksessa, niveltäessä ja toisen asteen koulutuksessa lähes 15 miljoonalla eurolla. Nuorille annetaan parempia edellytyksiä löytää se oma paras mahdollinen opiskelupolku. — Eläköön sivistys ja edistys!

20.32 Jukka Kopra kok: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on hallituksen esitys oppivelvollisuuden laajentamisesta tai itse asiassa sen pidentämisestä. Varmaankin hallituksen tarkoitus on tehdä hyvää, mutta ihmettelen, miksei sitten puututa niihin oikeisiin ongelmiin, joita nuorilla on koulunkäynnin suhteen, vaan tällaisella keinotekoisella ratkaisulla yritetään ilmeisesti saada tilastoja kauniimman näköisiksi. Tämä maksaa rahaa, ja vaikka lapset ja nuoret ansaitsevatkin enemmän resursseja yhteiskunnalta, voisi tämän panostuksen käyttää paljon vaikuttavammin. Esitys vaikuttaa perin juurin poliittiselta kokasteelta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

Ihmettelen, miksei koulutyötä tuntevien asiantuntijoiden ole annettu vaikuttaa esityksen sisältöön, ja mietin, onko heitä lainkaan kuultu. Suuri määrä rehtoreita ja opettajia, OAJ:n jäseniä, pitää esitystä täysin vääränlaisena. Pääviesti on, ettei oppivelvollisuuden pidentäminen auta lapsien ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä, se ei vähennä opintojen keskeyttämiä eikä nosta pudokkaita takaisin opintielle. Äkkinäiselle hallituksen esitys saat-
taa kuulostaa hyvältä, mutta tosiasia on, että nuoret ansaitsevat parempaa. Resursseja pitää käyttää enemmän ja tehokkaammin nykyisen oppivelvollisuuden puitteissa oppilaiden auttamiseen, ennen kuin ongelmat ovat ylipääsemättömiä.

Toivottavasti sivistysvaliokunta kuulee asian nyt tullessa käsittelyyn laajasti oikeita opetusalan asiantuntijoita, niitä, jotka tuntevat koulujen arjen ja haasteet. Politrukkien ja muiden koulutuspoliittisten viisastelijoiden kuulemiseen ei kannata aikaa uhrata. Perus- ja erityisopetuksen sekä toisen asteen opetuksen kehittäminen kohdennetusti nykyisissä puitteissa tuottaa varmuudella parempia tuloksia kuin tämä ideologinen roiskaisu, mitä nyt hallitus haluaa.

Arvoisa puhemies! Me olemme kaikki täällä nyt lasten ja nuorten asialla. Toivon, että sivistysvaliokunta käyttää valtaansa ja ohjaa tämän hallituksen eksyneen esityksen oikealle polulle.

20.35 Joakim Strand r: Arvoisa puhemies, värderade talman! Här hållits många goda tal-
turer och jag tänker inte förlänga debatten desto mera.

Tarkoitus ei ole sen kummemmin pidentää tätä debattia. Kyseessä on iso historiallinen muutos.

Det är en stor historisk förändring. Också jag har fått en del kritiska synpunkter, och dem behöver man respektera.

Minullekin on tullut jonkin verran kyllä kriittistä palautetta opettajilta ja rehtoreilta. Sekin kuuluu asiaan, ja se huoli kannattaa ottaa vakavissaan.

Men det att man förlänger läroplikten betyder ju inte att man inte samtidigt kan stöda också utsatta grupper.

Elikkä kyllähän tässä voidaan toki kaikkia näitä muitakin asioita tehdä samanaikaisesti, kun nyt pidennetään tätä. Sen ehkä itse näen tässä tärkeimpänä argumenttina, että jos nimenomaan työllisyysastetta katsoo niitten osalta, joilta puuttuu toisen asteen koulutus, niin se on äärimmäisen matala.

Om man ser på sysselsättningsgraden hos dem som saknar en andra stadiets utbildning så är den faktiskt väldigt låg.

Elikkä maamme työllisyysasteen nostamiseksi pitkällä aikavälillä reippaasti on käytettävä kaikki keinot, ja itse uskon, että tämä on yksi tärkeä osa sitä palapeliä. Kyllä toivon ja oletan, että tuloksia nähdään hieman nopeammin kuin mitä tässä pessimistisimmät arviot ovat antaneet ymmärtää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

Det finns mycket gott med det här men säkert också mycket som det ännu lönar sig att beakta, och där ska man lyssna på lärarna och rektorerna. — Tack.

20.36 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! En myöskään omalta kohdaltani halua enää pitkittää käsittelyä. Olen kaksi kertaa jo voinut ja saanut asiasta puhua, mutta kaksi kolme lyhyttä reunamerkintää.

Minusta tässä yhteydessä on jäänyt liian vähälle semmoinen ihan käytännön havainto, jonka kyllä professori Roope Uusitalo, Jyväskylän yliopiston taloustieteen professori ja talouspolitiikan arviointineuvoston puheenjohtaja, tuolloin totesi Suomen Kuvalehdessä: ”Täysi-ikäisiä ei kouluun enää oikein voi pakottaa, mutta alaikäiset kannattaisi kouluun pistää riippumatta siitä, ymmärtävätkö itse mennä.” Siis kysymyksen on pohjimmiltaan aika paljon siitä, onko 15—16-vuotiaalla oikeus ikään kuin itse päättää, että ”jään päiväksi nukkumaan ja yön pelaan pelejä”. Ja tästä tullaan sitten siihen, että tämä oppivelvollisuus-ajan nosto on tärkeä signaali, viesti siitä, että nuoren paikka on koulussa, valmentavassa koulutuksessa, kansanopistossa, oppisopimuksessa tai vastaavassa. Se on henkinen ja kulttuurinen viesti. Se ei vaikuta heti, sormea näpsäyttämällä, mutta siinä koulumaailmassa, arjessa, muutaman vuoden aikana sen vaikutus on kiistatta olemassa.

Sitten tähän oppivelvollisuusajan nostoon liittyy toinen merkittävä havainto, että tämä oppivelvollisuusajan nosto antaa selkeän kehyksen erityistä tukea ja ohjausta tarvitsevien nuorten auttamiseen — siis selkeän kehyksen, jota nyt ei ole ollut. Vene vuotaa. Koulujen ikään kuin sisäinen toimintakulttuuri ei ole rakennettu niin, että niitä nuoria riittävästi ohjataan, kannustetaan, pidetään heistä huolta. Nyt se tulee lain tasoisena velvoitteena koulutuksen järjestäjälle ja myöskin kunnalle, ja tämä tulee vaikuttamaan, ilman muuta.

Tämäntyypistä ryhtiliikettä suomalainen koulutuspolitiikka ja, korostan, myöskin yhteiskuntapolitiikka tarvitsevat, ja myöskin työllisyyspolitiikka, arvoisa sivistysvaliokunnan puheenjohtaja. Eli minä en ole itse korostanut tämän pitkän aikavälin työllisyysvaikutuksia, mutta jos me saamme tuhansia nuoria tämän myötä suorittamaan ammattitutkinnon, niin sen taloudellinen ja inhimillinen vaikutus nuoren elämään, hänen kansalaisvalmiuksiensa kehittymiseen, itsetuntonsa vahvistumiseen ja muuhun on todella merkittävä, eli tämä on myöskin inhimillisestä näkökulmasta merkittävä uudistus.

Nyt hengästyin. Se oli siinä. — Anteeksi, minä joudun poistumaan tapaamiseen.

20.40 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Edustaja Gustafsson, arvostan teitä suunnattomasti, teidän pitkää uranne opettajana ja rehtorina, ja te olette aina joka valiokunnassa, missä minä olen saanut teidän kanssanne olla, tuonut esiin koulutusta. Ja olen pahoillani, että joudun nyt kritisoidaan juuri siitä, kun olen nyt niin hämmästynyt, että te ette ole opettajien ja rehtorien puolella. En ole kuullut yhtään ainutta... [Jukka Gustafsson: Ei kun lasten ja nuorten!] — Kyllä, kyllä, mutta kun te olette vedonnut taloustieteilijöihin, kaikki kunnia myös heille. Mutta kun te täällä toteatte, että pitäisi tulla ryhtiliike nyt tähän työllistymiseen ja työllistämiseen, niin kyllä, hurraa, nyt tuli Gustafssonilta kerrankin oikea kanta: ryhtiliike työllistymiseen. Ja kannattaa sanoa se teidän hallituksellekin. Ryhtiliike — se oli parasta, mitä olen tänään teiltä kuullut. Minä tiedän, että pohjimmiltaan te olette koulutusihminen, mutta se ei nyt jostain syystä kumpua sieltä tänä iltana, ei jostain syystä, ja siitä minä olen tosi pahoillani. Minä olen pahoillani niiden opettajien ja rehtorien puolesta, jotka ovat teihin luottaneet ja uskoneet, kun nyt te ette puolusta heitä. [Tuomas Ketusen välihuuto]

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

Minä sanon nyt ihan oikeasti, että se on totta, että ei tämä vaikuta heti. Olen samaa mieltä kanssanne, tämä ei vaikuta heti, mutta meilläpä olisi keino, joka vaikuttaisi heti: Pannaan terapiatakuu heti voimaan, pannaan enemmän pienryhmäopetusta sinne perusopetukseen, räätälöityä — toinen oppii lukemalla, toinen tekemällä. Sitten me voisimme tehdä niin, että laitetaan ammatilliseen koulutukseen pienempiä ryhmiä ja lähiopetusta. Kyllä minua surettää, jos esimerkiksi lähihoitaja joutuu oppimaan sieltä nettikurssin kautta, jos tulee lääkehoidon nettikurssi tai katetroinnin nettikurssi — alkää nyt vain sellaisen antako sitten itsellenne laittaa katetria. Minä nyt vain oikeasti sanon teille, että nämä ovat niitä täsmätoimia, on myöskin päihdeongelmaisten nopea auttaminen ja myöskin tällainen, että on ihminen ihmiselle, aikuisen ihmisen mukanaolo. Siellä on paljon pieniä lapsia, joilla on paha olla kotona. Näiden kaikkien auttamista, moniammatillista auttamista, me tarvitsemme. Nämä ovat niitä sellaisia, jotka vaikuttavat nopeasti. Ja tarvitaan oppilaanohjausta ja todella näitä pienryhmiä. Nämä ovat niitä tärkeitä asioita.

Mutta kaiken kaikkiaan se, mistä minä olen huolissani... Nyt mennään ihan tähän lakiesitykseen sitten. Tämä tietysti tulee nyt tuonne sivistysvaliokuntaan, ja me käsittelemme sen erittäin tarkasti ja teemme siihen tarvittavat parannukset. Ja totta kai minä ymmärrän sen, että sen pitää mennä eteenpäinkin, ja me varmistamme, että se siellä käsitellään sillä tarkkuudella kuin pitääkin. Mutta se, mikä minua itseäni huolestuttaa tässä, on se, että meillä tulisi olemaan nyt sitten tulevaisuudessa, jos tämä menee näin, kaksi erilaista oppivelvollisuutta — se, joka on se aikaisempi oppivelvollisuuslaki, ja tämä tuleva — ja niillä on eri arvo tässä yhteiskunnassa, ja minä uskon, että se ei ole perustuslaillinen mahdollisuus. Nimittäin perusopetuksen oppilaan ja sen jälkeisessä oppivelvollisuuskoulutuksessa olevan oppilaan opetuksen maksuttomuudessa on eroja. Tämä on yksi esimerkki siitä. Eroja on aterian ja matkakustannuksen maksuttomuuden suhteen, lisäksi esimerkiksi oikeudessa opiskelussa tarvittaviin apuvälineisiin, tulkitsen palveluihin ja avustajapalvelupalveluihin. Nämä puuttuvat niiltä vammaisilta nuorilta, ja niille ei ole laskettu minkäänlaista hintaa.

Minä olen itse tehnyt aikoinansa vammaisten henkilökohtaisen avun järjestelmän, niin että jokainen nuori voisi myöskin opiskella, tehdä työtä, olla ihan tässä yhteiskunnassa mukana — kaikki mukaan. Mutta tässä ei ole huomioitu vammaisia. Vammaisia ei ole kuultu tässä, ei ole mietitty, miten vammaisten opiskelu järjestetään. Aikoinansa vammaiset henkilöt, nuoret, tulivat perusopetuslain mukaisesti oppivelvolliseksi, ja nyt sitä ei ole mietitty loppuun asti tässä. Meillä tulee olemaan — jos tämä menee tällaisena läpi — kaksi eri oppivelvollisuustyyliä. Niiden arvo on eri, ja sitä minä en halua. Jos on oppivelvollisuus, se on oppivelvollisuus ja siinä on ne oikeudet ja velvollisuudet, mitä on. Ei ole minun mielestäni kahta erilaista oppivelvollisuutta.

Sitten tietysti se, mikä minua kiinnostaa tässä nyt saada kuulla sitten tarkemmin nimenomaan opetus- ja kulttuuriministeriön edustajilta, on se, kun siellä puhutaan tästä huoltajan vastuusta. Perusopetuslain mukaan huoltajan on huolehdittava, että lapsen oppivelvollisuus tulee suoritettua. Tässä laissa sanotaan, että ”on huolehdittava, että oppivelvollinen suorittaa”, eli on vahvempi velvollisuus meillä huoltajilla huolehtia, että suorittaa. Perusteluissa todetaan muun muassa: ”Huoltajan velvollisuus huolehtia oppivelvollisuuden suorittamisesta tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että huoltajan tulisi valvoa, että oppivelvollinen osallistuu opetukseen lukujärjestyksen tai opiskelusuunnitelman mukaisesti, ellei poissaolo ole perusteltua syytä.” Perustelujen mukaan ”huoltajan tulisi myös tarkoituksenmukaisella tavalla seurata, että oppivelvollinen suorittaa annetut kotitehtävät ja muut itsenäi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

sesti opiskeltavat tehtävät”. Tämähän on hienosti sanottu huoltajille, mutta miten se onnistuu sadan kilometrin päähän, kun esimerkiksi Lappajärveltä saattaa tulla joku meidän Seduun, sinne opiskelija-asuntolaan? Muuttaako se äitee ja isä sinne mukaan? Onkos siihen varattu rahaa? No, tämä oli välikevennys, mutta kuitenkin, miten tämä lain kirjain tulee, [Puhemies koputtaa] kun siinä on vahvempi velvollisuus nyt seurata tätä?

Ja sitten tähän liittyy vielä semmoinen, että oppilashuoltolaki estää antamasta niitä tietoja. Kun tämä nuori on lähes täysikäinen, niin oppilashuoltolait eivät anna mahdollisuutta sille äidille tai isälle tai huoltajalle saada näitä tietoja. Miten esimerkiksi tämä ratkaistaan? Pitäkö meidän tosiaan miettiä sitä, miten se huoltaja... Ja mikäs on sanktio? Sekin on mielenkiintoista kuulla.

No, mutta joka tapauksessa tästä vielä puhumme. Ei tässä vielä kaikki. — Kiitos.

20.47 Sofia Vikman kok: Arvoisa puhemies! Hallitus ajaa tätä oppivelvollisuushanketta eteenpäin ilman selkeää tutkimusnäyttöä, se on tässä keskustelussa tullut selväksi. Paljon on nostettu esiin — kuten edustaja Risikko ansiokkaasti edellä — sitä, että kyllä kasvatustieteilijöiden ja rehtorien asiantuntemusta olisi pitänyt kuulla enemmän, kuunnella kunnolla, kun näin isoa uudistusta ollaan tekemässä.

Samaan aikaan, kun hallitus ajaa tätä oppivelvollisuushanketta eteenpäin ilman selkeää tutkimusnäyttöä, niin kaksivuotisen esiopetuksen kokeilua perustellaan sillä, että mallia ei kannata tehdä pysyväksi ennen kuin sitä on kokeiltu. Eikö tässä ole selkeä ristiriita, koska tähän oppivelvollisuus uudistukseen ei ole liittynyt uutta tietoa tuottaneita kokeiluita? Tähän myös asiantuntijatahot ovat puuttuneet. Eli ollaanko tässä nyt rehellisesti valmiita luotamaan näihin kokeilujen tuloksiin, vai ajetaanko tässä nyt vain kiireellä kuin käärmettä pyssyyn hanketta, jonka tuloksista meillä ei ole selkeää tutkimusnäyttöä?

Kyllä tämä kaikki viittaa nyt vahvasti siihen, että meidän on sivistysvaliokunnassa suoritettava huolellinen asiantuntijakuuleminen ja osaltamme paikattava sitä kuulemista, mitä hallitus on selkeästi jättänyt tässä tekemättä. Kentällä on hätä. Eikö hallitus luota siihen, että rehtorit ovat nuorten ja lasten asialla ja haluavat heille mahdollisimman hyvän tulevaisuuden ja perustan koulupolulle? Se meidän kaikkien tavoite, että jokaisen on saatava toisen asteen tutkinto, on yhteinen — keinoista meillä on erilaisia näkemyksiä.

20.49 Tuomas Kettunen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Vuosien varrella on yritetty ja toteutettu useita hankkeita nuorten koulutusmahdollisuuksien ja työllistymisen parantamiseksi, esimerkkinä Kataisen hallituksen käynnistämä koulutuksen yhteiskuntatakuu, mutta tähän mennessä ei valitettavasti ole tullut vielä merkittävää parannusta tähän tilanteeseen.

Mutta tämä historiallinen uudistus on tärkeä pitkällä tähtäimellä. Koulutusmahdollisuuksista ja työllisyydestä koituvat hyödyt tulevat koko yhteiskunnalle ja vahvistavat myös kuntataloutta pitkällä aikavälillä. Moni kuntapäättäjä on ihmetellyt ja myös tuskailut, tuleeko tästä nyt suuri hintalappu kunnille ja kaupungeille. Ei tule. Kustannukset korvataan kunnille ja koulutusten järjestäjille täysimääräisesti. Monet asiantuntijat näkevät tämän maksavan itsensä takaisin ja vahvistavan julkisen talouden pitkän aikavälin tasapainoa. Noustaksemme tästä korona-ajasta on Suomella oltava rohkeutta tehdä rakenteellisia uudistuksia.

Keskustelu päättyi.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 138/2020 vp

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.